

A large, bold, black letter 'I' logo is positioned on the left side of the page. The background is a faded, warm-toned photograph of a multi-story building with many windows. At the bottom of the image, a storefront with a purple awning is visible, displaying various books and posters. The awning has the text 'KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA' and 'KNIHKUPECTVÍ' on it.

Ústav pro českou

literaturu AV ČR, v. v. i.

Institute of Czech

Literature of the CAS

v tmách nočních hledám

Výroční zpráva 2023

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Institute of Czech Literature of the CAS

Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1, Czech Republic

T +420 222 828 111, +420 222 828 117

IČO/ID# 68378068 DIČ/VAT ID# CZ68378068

Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2023

Vyhotovena 7. 6. 2024

Auditorem ověřena dne 7. 6. 2024

Radou pracoviště projednána dne 18. 6. 2024

Dozorčí radou pracoviště schválena dne 19. 6. 2024

V Praze dne 19. 6. 2024

Obsah

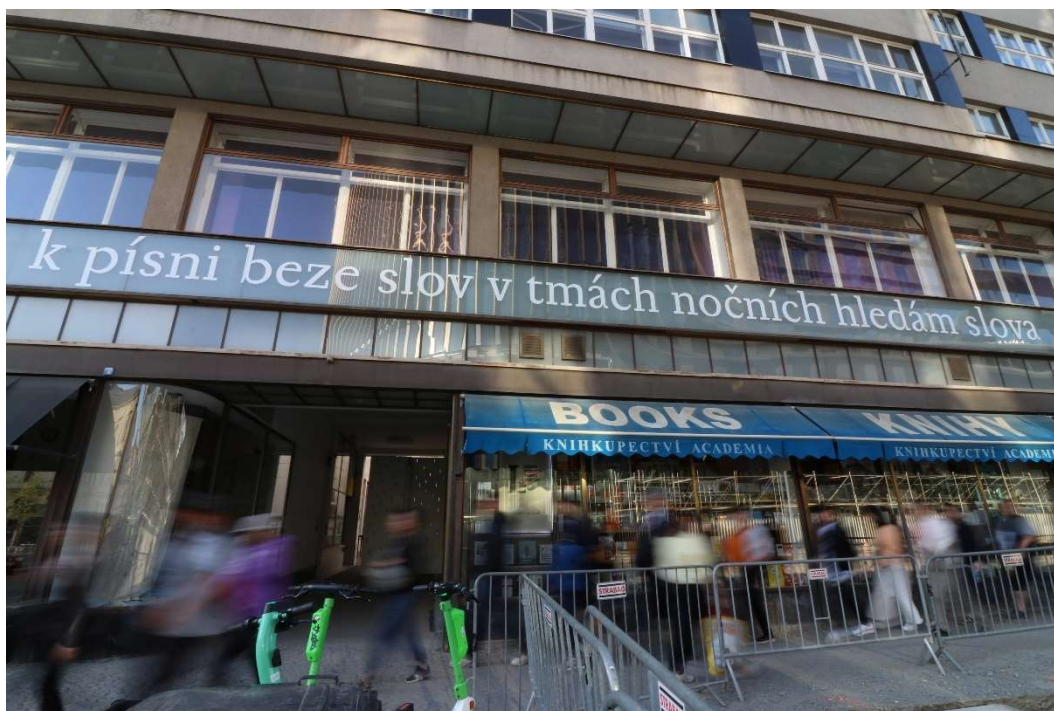
1. Věda a výzkum	3
1.1 Rámce činnosti ÚČL.....	4
1.2 Činnost výzkumných útvarů	8
1.3 Přehled řešených projektů	21
1.4 Přehled pořádaných a spolupořádaných workshopů, kolokvií a konferencí	24
1.5 Strategie AV21.....	27
1.6 Ocenění pracovníků a pracovníků ÚČL a jejich odborných prací	30
2. Publikace	33
2.1 Knihy pracovníků a pracovníků ÚČL	34
2.2 Nakladatelská činnost ÚČL	46
2.3 Z důležitých studií a kapitol v monografiích, časopisech a sbornících.....	48
2.4 Souhrnné údaje o publikační činnosti (ASEP a RIV).....	54
3. Mezinárodní spolupráce	55
3.1 Zahraniční vědci a vědkyně v ÚČL	56
3.2 Badatelky a badatelé ÚČL v zahraničí.....	58
3.3 Konsorcium literárněvědné bohemistiky	61
4. Výuka a popularizace.....	63
4.1 ÚČL školám.....	64
4.2 Pedagogická spolupráce s vysokými školami.....	66
4.3 Popularizační činnost	70
4.4 Účast na literárním dění.....	73
4.5 Služby pro veřejnost	76
5. Výzkumná infrastruktura Česká literární bibliografie	79
5.1 Činnost velké výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie	80
5.2 Aktivity ČLB v číslech a datech	82
5.3 Rozvoj ČLB a aktivity na národní i mezinárodní úrovni	85
5.4 Sekce ČLB a jejich činnost.....	90
6. Hospodaření.....	95
6.1 Rozpočet	96
6.2 Náklady	97
6.3 Výnosy.....	98
6.4 Majetek.....	99

7. Orgány pracoviště	100
7.1 Ředitel pracoviště.....	101
7.2 Rada pracoviště.....	102
7.3 Dozorčí rada	104
8. Další informace	106
9. Zpráva auditora o ověření účetní závěrky a zpráva auditora k výroční zprávě	109
10. Rozvaha	114
11. Výkaz zisku a ztráty	117
12. Příloha účetní závěrky za rok 2023	120

1. **Věda a výzkum**

1.1 Rámce činnosti ÚČL

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. (ÚČL), je největším neuniverzitním pracovištěm v České republice, které se věnuje základnímu výzkumu v oblasti literární vědy. Je garantem výzkumu národní identity v oblasti literatury a nejsilnější institucí svého vědního oboru – literárněvědné bohemistiky – ve světovém měřítku. Předmětem výzkumů prováděných v ÚČL jsou historie i současnost české literatury v jejím jazykovém i teritoriálním vymezení (tedy literatura v českém jazyce i literatura z Čech, Moravy a Slezska v různých jazycích, které se zde v historii používaly, zejména latinském, českém, německém). K předmětu bádání pracovníků a pracovnic ÚČL patří dále vztahy české literatury s literaturami jiných jazyků či regionů, teorie literatury a rovněž literární život v českých zemích od jeho počátků až po dnešek. Zabývá se přitom jak literaturou uměleckou, tak i populární či triviální, dále pak dějinami českého divadla a dramatu.

Obr. 1.1 Pražská budova ÚČL s inovovanou citací na fasádě, tentokrát z díla Viktora Dyky; zdroj: foto Lenka Patoková / ÚČL

Kulturní dědictví země a specifická situace české literatury i literární vědy jsou reflektovány v literárněhistorických výzkumech a v pracích literárněteoretických. Zde ÚČL nejčastěji překračuje hranice národní filologie směrem k obecným otázkám literatury. Svou pozornost v oblasti literární teorie věnuje ÚČL také dědictví pražské strukturalistické školy, s níž je jako instituce historicky spjat. Výzkum zasahuje i do oblasti teorie výtvarného umění, mediálních studií, filozofie a kulturní antropologie. Pro literárněvědnou bohemistiku v národním i mezinárodním kontextu vytváří ÚČL

organizační centrum a informační zázemí. Vydává dva odborné časopisy, ústřední oborové periodikum *Česká literatura*, a ve spolupráci se Společností pro výzkum 18. století mezioborovou revue *Cornova*. ÚČL také poskytuje studijní pobyty badatelům a studentům ze zahraničí, provozuje veřejně přístupné knihovny v Praze a v Brně. ÚČL se rovněž zaměřuje na informační služby pro odbornou, studentskou a občanskou veřejnost, poskytované prostřednictvím digitálních knihoven, bibliografických a slovníkových databází. Využití těchto internetových služeb překračuje milion návštěv ročně.

ÚČL má dvě pracoviště, pražské a brněnské, jejich badatelský program je společný a oddělení jsou rozložena napříč těmito pracovišti. Členové výzkumného sboru ÚČL se zapojují do vysokoškolské výuky, přičemž ÚČL sám je školicím pracovištěm postgraduálního studia, a to ve spolupráci s Filozofickou fakultou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity v Brně, s Filozofickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci a s Filozofickou fakultou Ostravské univerzity.

Od roku 2016 ÚČL provozuje velkou výzkumnou infrastrukturu Česká literární bibliografie a je spoluvydavatelem ediční řady Česká knižnice, zprostředkující studentům, pedagogům a širší veřejnosti klasická díla české literatury od středověku po současnost.

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., jako centrální pracoviště pro literárněvědnou bohemistiku plní v současném vědeckém a kulturním životě jednak roli výzkumné instituce s mezinárodním přesahem, jednak je důležitou paměťovou institucí. Vědeckou excelenci potvrdil i rok 2023, kdy v ÚČL započalo řešení hned několika nových projektů, s nimiž pracovníci a pracovnice uspěli v grantových soutěžích.

Celkem čtyři týmy podpořila Grantová agentura České republiky, díky níž započal v ÚČL výzkum účinnosti slova ve středověké literatuře (oddělení pro výzkum starší literatury), práce na dějinách literární kritiky v první polovině 19. století (oddělení pro výzkum literatury 19. století), syntéza k dějinám pražského strukturalismu a srovnávací výzkum evropské poezie 19. století (obojí oddělení literární teorie). Roli ÚČL coby významné české paměťové instituce potvrzuje úspěch v soutěži Ministerstva kultury na podporu aplikovaného výzkumu národní a kulturní identity (NAKI III), díky němuž započalo řešení tří nových velkých projektů: *Český literární exil* (partner Památník národního písemnictví), *ALKARO* (partneři Moravská zemská knihovna a Filozofická fakulta Univerzity Karlovy) a *NETLET* (partneři Knihovna AV ČR; Masarykův ústav a Archiv AV ČR; Památník národního písemnictví). Z nových přihlášek, podaných v roce 2023, získal Jan Váňa podporu v soutěži Junior Star s projektem *Přehodnocení sociologie literatury: K epistemologické symetrii ve zkoumání vztahu literatury a společnosti*. Podporu TA ČR získal též společný projekt Ústavu pro českou literaturu a Univerzity Karlovy Matematicko-fyzikální fakulty s názvem *Generování české poezie v edukačním a multimediálním prostředí*.

Intenzivní mezinárodní spolupráci ÚČL dokládá desítky mezinárodních konferencí, na jejichž pořádání jsme se v roce 2023 podíleli. Velký ohlas měla konference pořádaná u příležitosti 250. výročí narození Josefa Jungmanna. Akce, nad níž přijali záštitu předseda Senátu PČR Miloš Vystrčil, předsedkyně AV ČR Eva Zažímalová a rektorka UK Milena Králíčková, se pokusila o nové zhodnocení odkazu básníka a přední osobnosti české kultury 19. století. Další důležité akce pořádal ÚČL například ve spolupráci s Univerzitou Regensburg, Ústavem slovenskej literatúry SAV či s dalšími fakultami a ústavy Akademie věd ČR. Mezinárodní rozměr výzkumných aktivit ÚČL stvrdilo ustavení Mezinárodního poradního sboru, jehož členy se stali prof. Rajendra A. Chitnis (University of Oxford), prof. Annalisa Cosentino (Sapienza Università di Roma), prof. Dr. Peter Deutschmann (Universität Salzburg), prof. Xavier Galmiche (Sorbonne Université) a prof. Dr. Alfrun Kliems (Humboldt-Universität zu Berlin).

**JOSEF JUNGMANN:
Od jazyka k identitě**

**Mezinárodní konference
k 250. výročí narození**

Dílo Josefa Jungmanna se stalo jednak místem české paměti, jednak předmětem diskusí o identitě. Konference se při příležitosti 250. výročí Jungmannova narození vrací ke studiu Jungmannovy role při „národní kultivaci kultury“ v epoše romantického nacionalismu v Evropě. Jungmanna coby klíčovou osobnost etnolingválního programu moderního českého národa představí jako dobový syntetický typ jednak ve vztahu ke starší češtině a české minulosti, jednak k soudobým evropským kulturním proudům. Pozornost věnuje jak jeho hlavním pracím jako Slovníku, překladům či publicistice, tak komunikačním sítím, v nichž se dále upevňovaly.

19.–21. 9. 2023

Místo konání
Lužany (19. 9.), Praha (Národní muzeum, Václavské náměstí 68; 20.–21. 9. 2023)

Akce se uskuteční s podporou Nadace Nadání Jostfa, Marie a Zdeňky Hlávkových, GA ČR (projekt 23-05437) a obce Hudlice.

www.jungmann250.cz

Obr. 1.2 Pozvánka na jungmannovskou konferenci; zdroj: ÚČL

Z hlediska vědeckých aktivit postoupilo do závěrečné fáze několik projektů, jejichž hlavní výstupy vyjdou v roce 2024. Do nakladatelství byly odevzdány již dokončené rukopisy rozsáhlého slovníku *Moderní česká divadelní hra 1896–1945* (Aleš Merenus a kol.), kolektivní monografie *V souřadnicích neklidu* (Alena Šidáková Fialová a kol.) a první svazek publikace o umění v meziválečném Československu *Gesto a skutečnost* (Kateřina Piorecká a kol.), před dokončením je několik knižních výstupů, např. společný projekt kolegů působících v Germanobohemistickém týmu ÚČL či práce o literární kritice druhé poloviny 19. století.

Ústav pro českou literaturu AV ČR má hlavní sídlo v Praze, pracoviště Brno několik desítek let sídlilo v prostorách Ústavu biologie obratlovců AV ČR v Květné ulici. Toto tradiční útočiště již kapacitně nedostačovalo potřebám obou institucí, a proto bylo třeba nalézt pro ÚČL nové zázemí. Od 1. ledna 2024 sídlí brněnské pracoviště ÚČL na adrese Veveří 46, Brno.

Smutnou okolností pro ÚČL, jež je rovněž spojena s rokem 2023, jsou úmrtí kolegy Eduarda Burgeta (1972–2023), vedoucího oddělení lexikografie a místopředsedy Rady ÚČL, a kolegyně Ivy Krejčové (1980–2023), působící v oddělení literatury 19. století.

ÚČL se podílel na řešení několika programů v rámci Strategie AV 21. V rámci programu SAV21 *Anatomie evropské společnosti* proběhla dvoudenní mezinárodní konference *Věčný outsider Jiří Weil: Život a dílo*, kterou ÚČL realizoval ve spolupráci s Centrem pro studium holokaustu a židovské literatury. V rámci tohoto programu SAV 21 se uskutečnil též cyklus nazvaný *Ženy v emigraci. (Post)traumatická vyprávění 20. století*, který zacílil na zkušenosti emigrantek po roce 1968, realizována byla též mezinárodní konference u příležitosti výročí narození Otfrieda Preußlera (1923–2013), jednoho z nejznámějších a nejpřekládanějších autorů dětské literatury, kterou ÚČL uspořádal ve spolupráci s libereckými a německými institucemi. V neposlední řadě se uskutečnila také další mezinárodní konference s titulem *Překračování hranic v německé a rakouské literatuře a jejich česká recepce po roce 2000*, na níž se podílela Filozofická fakulta UJEP.

Několik aktivit soustředěných kolem konceptu resilience bylo realizováno v programu *Odolná společnost pro 21. století*. Kromě série workshopů *Jak vyprávět klimatickou změnu / Jak vyprávět environmentální žal*, sem náleží též konference *Vědecký exil a formování odolné společnosti: minulost a současnost*. Již potřetí se zájemci měli možnost zúčastnit diskusního setkání v Rovensku pod Troskami s titulem *Ticho a mlčení*. Na dílčí aspekty čtenářství a na to, čím může přispět k budování odolnosti v kultuře, společnosti, škole a mediálním světě, byl zaměřen cyklus podcastů o čtení. Pracovníci a pracovnice ÚČL se i nadále zapojovali do domácího literárního dění i jinak: popularizační činností, publicistikou i vlastní autorskou tvorbou, působili též jako vyučující jádrových i specializovaných kurzů na řadě veřejných vysokých škol.

1.2 Činnost výzkumných útvarů

Obr. 1.3 Struktura výzkumných útvarů ÚČL v roce 2023

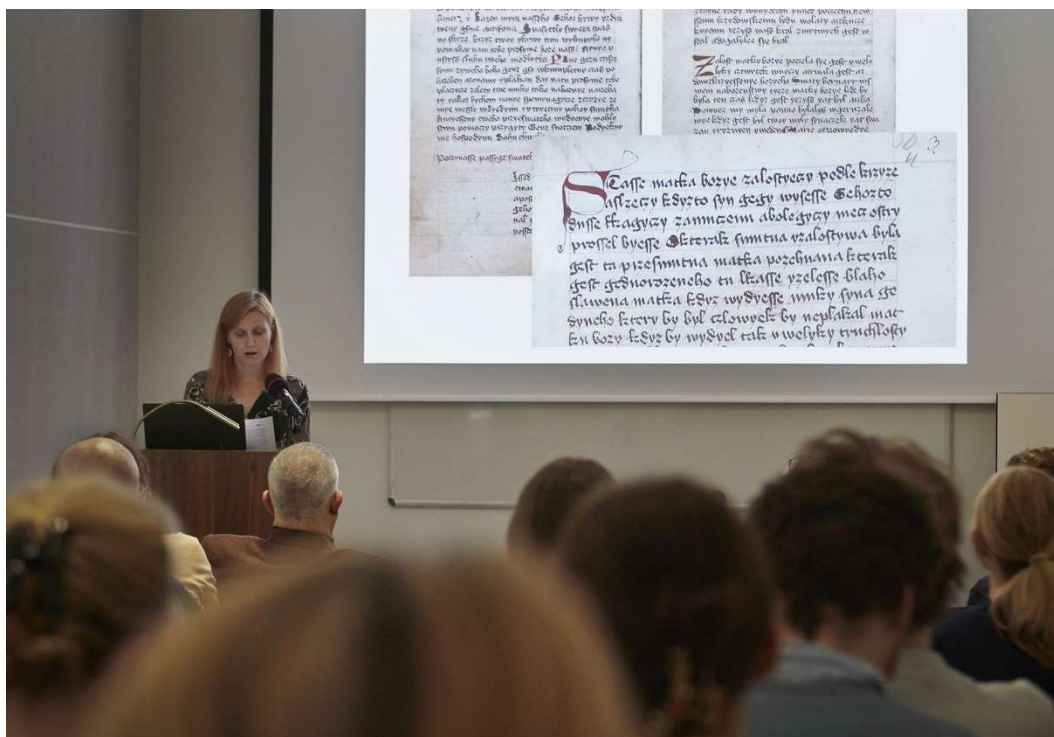
Oddělení starší literatury

V roce 2023 zůstala práce Oddělení starší literatury soustředěna kolem písemnictví pozdního středověku a kolem raně novověké literatury a dramatu. Tato struktura byla dána trojicí projektů podpořených Grantovou agenturou České republiky, na nichž tak či onak participovali všichni badatelé a všechny badatelky tohoto útvaru.

Daniel Soukup a Matouš Turek se věnovali finálním úpravám publikace *Reflecting Jerusalem in Medieval Czech Lands* tvořící hlavní výstup projektu *Jeruzalém a jeho odraz v kultuře středověkých českých zemí*, jehož hlavním řešitelem je Ústav dějin umění AV ČR, Ústav pro českou literaturu zde vystupuje v roli spoluřešitele. Tato monografie bude začátkem roku 2024 zpřístupněna v režimu Open Access. Vedle ní byla v rámci projektu publikována jedna literárněhistorická studie.

Magdaléna Jacková provedla svůj tým složený z Martina Bažila, Kateřiny Bobkové-Valentové, Hany Bočkové a Markéty Klosové druhým rokem projektu *Latinské biblické drama v českých zemích*; zde pokračují práce na přípravě kritických edic a českých překladů čtyř ústředních dramatických textů.

Matouš Jaluška spolu s Vendulou Rejzlovou a Matoušem Turkem zahájili řešení projektu *Účinnost slova ve středověké bohemikální literatuře*. V jeho rámci navštívil Matouš Jaluška dubnové bienální setkání sítě pro výzkum středověké střední Evropy MECERN v Bratislavě a v červnu se celý řešitelský kolektiv sešel ve Vídni na Institut für Mittelalterforschung ÖAW u externí spolupracovnice týmu Pavlíny Rychterové. Publikována byla zatím jedna studie.

Obr. 1.4 Nová posila Oddělení starší literatury Věra Soukupová přednáší na mezinárodní konferenci *Queens, Noblewomen, and Burgher Women in the Middle Ages: Status, Role, Identity*; zdroj: foto ÚDU / ÚČL

Po personální stránce prošlo oddělení během roku 2023 drobnými obměnami – v březnu vystřídal dlouholetého vedoucího Daniela Soukupa v této pozici Matouš Jaluška. Se začátkem července řady oddělení rozšířila Věra Soukupová, která předchozí rok strávila v Drážďanech jako stipendistka Alexander von Humboldt-Stiftung. V oddělení působila již dříve díky postdoktorskému Programu podpory perspektivních lidských zdrojů (PPLZ) a po svém příchodu se okamžitě zapojila do řešení grantu GA ČR *Účinnost slova ve středověké bohemikální literatuře*. Vedle toho spolu s kolegyněmi z Ústavu dějin umění a Masarykova ústavu a archivu AV ČR uspořádala mezinárodní konferenci *Queens, Noblewomen, and Burgher Women in the Middle Ages: Status, Role, Identity*.

Daniel Soukup vedle svých badatelských aktivit rovněž společně s doc. Erikou Brtářovou z Ústavu slovenské literatury SAV uspořádal dvoudenní sekci *Kazateľská tvorba, jej recepčia a stimuly* v rámci listopadového *II. medzinárodného sympózia literárnovednej slovakistiky*; na tomto setkání vedle něj vystoupily rovněž Magdaléna Jacková a Vendula Rejzlová.

Spolupráci uvnitř Ústavu pro českou literaturu prohloubila *IV. dílna diachronní naratologie*, kterou v září společně uspořádali Matouš Jaluška za Oddělení starší literatury a Alice Jedličková za Oddělení teorie.

Vendula Rejzlová po celý rok organizovala sérii *Staročeských dýcháneků*, tematicky rozmanitých mezioborových setkání věnovaných bohemikálním tématům od počátků české literatury po pozdní baroko.

Oddělení literatury 19. století

Oddělení literatury 19. století v roce 2023 pokračovalo ve studiu dějin literární kritiky v českých zemích v „dlouhém“ 19. století: Dokončilo výzkum autonomizace české literatury a umění v kritických diskusích od 60. do 80. let 19. století. Výsledná monografie Martina Hrdiny a kolektivu vyjde v roce 2024. Druhým rokem probíhal Grantovou agenturou ČR podpořený výzkum literární kritiky v českých zemích v době formování národních kánonů (1806–1858), v jehož rámci byly kromě částí budoucí monografie přijaty k tisku tři studie a spoluorganizovány mezioborové konference *Josef Jungmann: od jazyka k identitě* k 250. výročí Jungmannova narození a *Měšťanská veřejnost diskutuje o umění* ke vzniku moderních veřejností umění.

Germanobohemistický tým dokončil pod vedením Václava Petrboha a Václava Smyčky transkulturní synopsi literatur českých zemí dlouhého 19. století, která se knižně objeví rovněž v roce 2024. Výročí narození Otfrieda Preußlera připomněl spoluorganizací mezioborové konference *Otfried Preußler (1923–2013): Mezi mnoha světy*. Členové oddělení, resp. týmu pokračovali v individuálních záměrech, z nichž k nejvýznamnějším patřilo dokončení mezioborového grantového projektu *Libuše zpívá. Hudebnědramatická zpracování mytologického námětu ve středoevropské kultuře 17.–20. století* (Michal Fránek, ve spolupráci s Univerzitou Palackého), s knižními výstupy připravenými k publikaci v roce 2024, a v závěru roku vydaná revize *Próz a deníků* Karla Hynka Máchy v edici Česká knižnice (Michal Charypar). Klimatické fikci se věnoval mezioborový workshop *Jak vyprávět klimatickou změnu*

a environmentální žal? Na trh bylo uvedeno nové bibliofilní vydání Máchova *Máje* s úvodem Ivy Krejčové, která se bohužel vydání této své práce již nedožila.

Obr. 1.5 První den jungmannovské konference se odehrál na zámku v Lužanech; zdroj: jungmann250.cz / ÚČL

Členové oddělení mimoto vystoupili na konferencích a zvaných přednáškách v České republice a zahraničí, věnovali se vysokoškolské výuce (Univerzita Karlova, Masarykova univerzita), redakční, spolkové (Česko-německo-slovenská komise historiků, Mezinárodní komitét slavistů, Adalbert Stifter Verein, Česká knihnice, Matice česká, IPSL, Česká literatura, Brücken, Cornova, Studi slavistici apod.) a popularizační činnosti (mj. výstava *Třešť. Město, zámek a okolí s doprovodem Franze Kafky* k blížícímu se výročí za účasti Václava Petrboha, *Brno poetické* Michala Fránka a Jiřího Trávnička).

Oddělení literatury 20. století a literatury současné

Práci Oddělení literatury 20. století a literatury současné i v roce 2023 určovala koordinovaná spolupráce na řadě vzájemně se prostupujících úkolů, finančně podporovaných z Akademické prémie udělené vedoucímu oddělení Pavlu Janouškovi. V oddělení se však řešily i dva projekty GA ČR: grant Lenky Jungmannové *Původní česká protektorátní rozhlasová hra jako autonomizační projekt* (prodloužen do 30. 6. 2023) a grant *(Ne)sjednocená Evropa? Překračování hranic v německé a rakouské literatuře a jejich česká recepce po r. 2000*, v němž je Zuzana Augustová spoluřešitelkou (s Renatou Cornejo z UJEP).

Na počátku roku vstoupila do veřejného prostoru publikace Pavla Janouška a kolektivu *Dějiny české literatury v protektorátu Čechy a Morava*, která byla následně nominována na cenu Magnesia Litera („longlist“ kategorie Litera za naučnou literaturu). Především však byla vyhlášena knihou roku

Nakladatelství Academia, a to jak v kategorii původních vědeckých a populárně-naučných prací, tak i jako absolutní vítěz.

Publikována byla rovněž antologie *České surrealistické drama* (edd. Marek Lollok – Tomáš Kubart – Jitka Šotkovská), která přináší výběr ze surrealistických her od dvacátých let minulého století až po současnost. Vybrané spisy Vladimíra Macury pokračovaly svazkem *Šťastný věk a další studie o literatuře a kultuře dvacátého století* (ed. František A. Podhajský), shrnujícím studie, v nichž přední český teoretik vyjádřil svůj náhled na vznik a proměny modernisticky a socialisticky orientované kultury. Z iniciativy Karla Pioreckého vzniklo a na počátku roku 2023 bylo publikováno tematické číslo časopisu *Česká literatura* „Kvantitativní a statistické metody“ (*Česká literatura* 6/2022).

Několik dalších projektů bylo v roce 2023 dokončeno a související výstupy se nyní nacházejí v různých fázích nakladatelského a redakčního zpracování. Nejvýznamnější z nich je kolektivní publikace *Moderní česká divadelní hra (1896–1945). Mezi textem a inscenací* vytvořená Týmem pro výzkum moderního českého divadla pod vedením Aleše Merenuse, a to ve spolupráci s řadou dalších externích teatrologů. Jedná se o objemnou lexikografickou práci (dva svazky o celkovém rozsahu 1480 stran), která prostřednictvím více než stovky slovníkových hesel představuje reprezentativní díla česky psaného moderního dramatu první poloviny 20. století. Nahlíží je přitom nejenom z perspektivy geneze a významové výstavby daného textu, ale i s ohledem na jeho literární a inscenační historii. Tým má přitom už také rozpracovaný druhý díl, věnovaný české dramatické druhé polovině minulého století.

Obr. 1.6 Pracovní obálky několika budoucích knih Oddělení literatury 20. století a literatury současné; zdroj: web Nakladatelství Academia

V sazbě je rovněž odbornými studiemi doprovázená antologie *České protektorátní drama* (edd. Iva Mikulová – Lenka Jungmannová – Pavel Janoušek), jež přetiskuje a odbornými studiemi doprovází nejvýznamnější divadelní a rozhlasové hry válečného období. Redakčními úpravami v nakladatelství Academia prochází sedmý díl Vybraných spisů Vladimíra Macury s názvem *Dopijem a pudem* (ed. Michal Jareš), v němž budou představeny nejen Macurovy paměti, psané od poloviny osmdesátých let na neformálních setkáních přátel, ale i jeho raná tvorba básnická. Brzké vydání vyhlíží i kolektivní monografie *Estetik Markalous a literát John* (edd. Martin Lukáš a Erik Gilk), která soustřeďuje studie zhodnocující Johnovo estetické myšlení a jednotlivá prozaická díla. Kniha je doplněna edicí vzpomínek a korespondence.

Mezi dokončované projekty patří i monografie *R.U.R. 100. Čapkoví roboti doma a ve světě* (edd. Aleš Merenus a Marek Lollok), která mj. představí inscenační historii této specifické divadelní hry na domácích i světových jevištích, jakož i její překlady a nejrůznější mediální adaptace.

Brzké předání do nakladatelské redakce čekalo na sklonku roku 2023 hlavní výstup projektu *Česká literatura druhé dekady jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích*, proponovaný svazek interpretačních studií se stane součástí řady tzv. Souřadnic. Tentokrát bude pod titulem *V souřadnicích neklidu* mapovat českou literární produkci mezi roky 2011–2020, respektive nejvýznamnější díla v tomto desetiletí vydaná. Redaktoři knihy (Alena Šidáková Fialová – Petr Hruška – Lenka Jungmannová) na sklonku roku 2023 dokončovali redakční práce.

Do Nakladatelství Academia zamíří rovněž první ze dvou publikací, které v oddělení vznikly v rámci projektu *Umění – gesto – argument*, vedeného Kateřinou Pioreckou. Publikace zaměřující se na problematiku vztahu umění a veřejné diskuse ponese název *Gesto a skutečnost: Umění v meziválečném Československu*. Mezinárodní tým historiček a historiků literatury, výtvarného umění, divadla, filmu a hudby v této kolektivní monografii sleduje, jakými způsoby umění spoluutvářelo v konkrétní dějinné etapě veřejný diskurz. Ve čtyřech desítkách případových studií věnovaných známým i zapomenutým dílům a kulturním událostem autorky a autoři odhalují nové souvislosti a rozkrývají vztahy mezi uměním a politikou. První svazek se zaměřuje na ideu československé státnosti, problematiku národnostních identit a zkoumá napětí mezi politikou a každodenností v novém státě zobrazené v soudobém umění.

Karel Piorecký spolu se slovenskou badatelkou Zuzanou Husárovou dokončil v roce 2023 rukopis knihy *Kultura neuronových sítí. Syntetická literatura a umění (nejen) v českém a slovenském prostředí*, Pavel Janoušek dopsal monografii *Směšné lásky a nelásky dramatika Viktora Dyka*, jejíž vydání se připravuje ve spolupráci s Divadelním ústavem. Zuzana Augustová odevzdala do Nakladatelství Academia knihu *Na trápení nebyl čas. Rozhovor s politickou vězenkyní Alexandrou Součkovou Kovářovou*.

Tým pro výzkum paměti a traumatu v literatuře zaměřil v roce 2023 svoji pozornost na výzkum poetik klimatické změny. S podporou programu Odolná společnost uspořádal k tématu dvoudenní mezioborové kolokvium s názvem *Jak vyprávět klimatickou změnu a environmentální žal? Poetiky klimatické změny v soudobé literatuře a divadle*, jehož se kromě tuzemských expertů se svojí přednáškou zúčastnila též rakouská anglistka Julie Hoydis. Záznam z kolokvia je dostupný na YouTube kanálu ÚČL, ve fázi redakčních příprav je související tematické číslo časopisu *Bohemica Litteraria* (mělo by vyjít v roce 2025). Členové týmu (Lucie Antošíková, Stefan Segi a Václav Smyčka) mimo vlastní vystoupení na kolokviu připravili ze svého výzkumu popularizační článek o současných dystopiích pro časopis *Vesmír*.

Obr. 1.7 Pozvánka na dvoudenní workshop Týmu pro výzkum paměti a traumatu v literatuře; zdroj: ÚČL

Karel Piorecký pokračoval ve spolupráci s Ústavem Českého národního korpusu FF UK na projektu *Korpus současné poezie: datové základny* (www.soucasnapoezie.cz). Ten může odborné i širší veřejnosti posloužit jako výchozí bod při poznávání současné básnické tvorby. V roce 2023 byl Korpus rozšířen o 157 nově zpracovaných básnických sbírek. Od příštího roku by tato část práce oddělení měla být součástí grantového projektu TA ČR *Generování české poezie v edukačním a multimediálním prostředí*, na němž se podílí řada institucí a jehož je Karel Piorecký spoluřešitelem.

Pracovnice a pracovníci oddělení participovali na organizaci významných vědeckých konferencí, jako bylo dubnové konferenční rokování zahraničních i domácích odborníků na dílo Jiřího Weila (konference *Věčný outsider Jiří Weil: Život a dílo*), dvoudenní pracovní workshop Týmu pro studium paměti a traumatu v literatuře *Jak vyprávět klimatickou změnu a environmentální žal?* nebo na grantový projekt Zuzany Augustové a Renaty Cornejo navázané mezinárodní setkání *(Un)Vereintes Europa? Grenzen und Grenzüberschreitungen in der deutschen und österreichischen Literatur nach 2000*. Členové a členky oddělení se podíleli na výuce na veřejných vysokých školách.

Oddělení pro výzkum literární kultury

Členové a členky Oddělení pro výzkum literární kultury (VLK) pracovali v roce 2023 na dokončování grantových projektů *Život jednoho románu: Vaculíkův Český snář v literární komunikaci* (za oddělení VLK Petr Šámal) a *Obrisy české populární literatury 1918–1939: díla a kontexty* (za VLK Pavel Kořínek, Markéta Ř. Holanová, Pavel Janáček, Stefan Segi). Oba grantové týmy využily možnost půlročního prodloužení, nabízenou Grantovou agenturou ČR projektům, jejichž řešení bylo zasaženo pandemií COVID-19. U obou projektů byly v roce 2023 publikovány významné dílčí výstupy v podobě časopiseckých studií (u vaculíkovského grantu se jednalo o studii Hany Kosákové pro časopis *Slovo a smysl*, tým populárněliterárního projektu připravil blok tří „case studies“ pro *Českou literaturu*). Vydání hlavních výstupů je u obou projektů proponováno do roku 2024.

Druhým rokem pokračovalo řešení projektu *De-Centering the History of Reading*, v jehož rámci vznikaly první studie pro plánovanou anglickojazyčnou monografii a celý projektový tým se pravidelně scházel k diskusím o metodě a připravovaných textech, jakož i o relevantních textech sloužících coby inspirace či varování. Dva členové řešitelského týmu, Claire Madl a Michael Wögerbauer, představili základní charakteristiky celého projektu účastníkům šestnáctého kongresu International Society for Eighteenth-Century Studies v Římě (3.–7. 7. 2023). Velká část grantového týmu se rovněž zapojila do výuky dedikovaného semináře na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

V rámci oddělení pokračovaly práce na dvou individuálních postdoktorských projektech podpořených z programu PPLZ. Františka Schormová se věnovala tématu *Exilová literatura v Kanadě prizmatem bělošství* a Jan Váňa pracoval na projektu *Normalizovaný příběh o normalizaci? Literatura jako kulturní praxe a zdroj sociálního poznání*. Součástí projektu Jana Váni bylo i podání přihlášky do soutěže Junior Star Grantové agentury ČR, ke kterému skutečně došlo a ambiciózní projekt *Literature & Society Lab* byl ve vysoce kompetitivním grantovém klání úspěšný. Jan Váňa a jeho tým se mu budou v dalších letech naplno věnovat (začátek řešení 1. ledna 2024); z důvodu souběhu byl proto Váňův původně dvouletý projekt PPLZ s koncem roku předčasně ukončen po 18 měsících.

Na jaře vyšla v Akademii autorská monografie Stefana Segiho s názvem *Nekorektní literatura: Politická korektnost v české literatuře a literární komunikaci* a těšila se značné pozornosti nejen odborné, ale i širší veřejnosti. Členové a členky oddělení publikovali též řadu odborných statí v zahraničních i domácích publikacích a časopisech, vystupovali na konferencích v ČR i zahraničí (např. Františka Schormová – Chicago, Michael Wögerbauer – Mnichov, Jiří Trávníček – Krakov, Pavel Kořínek – Gent) podíleli se též na vysokoškolské výuce.

Obr. 1.8 Diskuse u příležitosti vydání knihy Stefana Segiho *Nekorektní literatura* (zleva: Petr A. Bílek, Jakub Machek, Hana Blažková, Stefan Segi); zdroj: foto ÚČL / Lenka Patoková

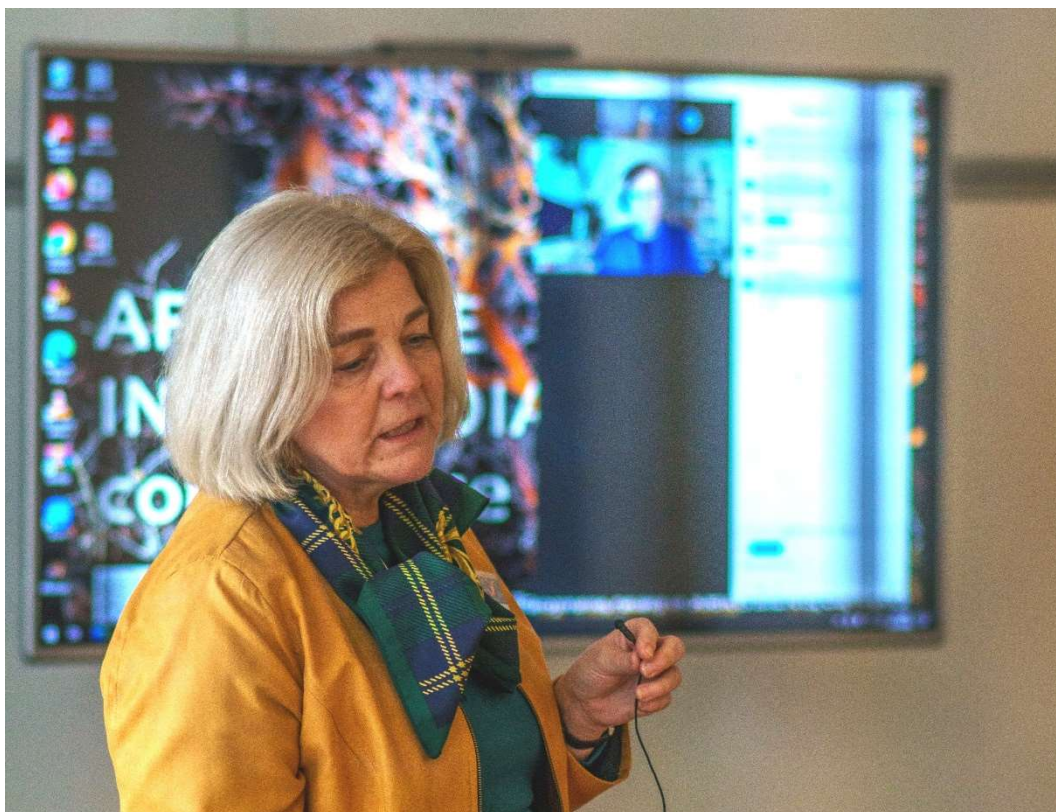
Oddělení teorie

Kritickou analýzou současného stavu českého strukturalismu, zároveň však také výzkumem archivních dokumentů (Bohuslav Havránek, Josef Vachek, Oleg Sus) a korespondence (Bohuslav Havránek), bylo zahájeno řešení projektu GA ČR *Český strukturalismus mezi poetikou a politikou* (hlavní řešitel Ondřej Sládek). V průběhu roku byly publikovány dvě studie, připravováno bylo též speciální číslo časopisu *Slovo a slovesnost* na téma *Czech Structuralism Revisited* (vydání je plánováno na rok 2024).

Do závěrečných fází přípravy rukopisu dospěla monografie Bohumila Fořta o Lubomíru Doleželovi. Bohumil Fořt a Ondřej Sládek přispěli do rozsáhlé kolektivní publikace nakladatelství De Gruyter *Handbook of Diachronic Narratology*. V roli hlavního editora a za autorského přispění Alice Jedličkové a Stanislavy Fedrové dokončil Richard Müller rukopis knihy *The Emerging Contours of the Medium: Literature and Mediality*, přepracované verze jejich svazku *Za obrysy média*, která vyjde v roce 2024 v koedici s nakladatelstvím Bloomsbury. Richard Müller též přispěl do mezinárodní publikace *The Palgrave Handbook of Intermediality*.

V rámci prvního roku řešení projektu GA ČR *Evropská poezie: distant reading* (hlavní řešitel Petr Plecháč) byl mj. připraven standardizovaný set básnických korpusů *PoeTree*. Mezinárodní spolupráce přinesla např. podíl na publikaci *Computational Stylistics in Poetry, Prose, and Drama* (De Gruyter) nebo příspěvky o maďarském verši v knize *A históriás ének: poétikai és filológiai kérdések* či studii v kolumbijském časopise *Literatura – teoría, historia, crítica*. V roce 2023 také vyšly poslední výstupy z grantu GA ČR *Sémantika a intonace českého verše počátku 20. století*, zejména monografie Roberta Kolára *Hudbu vašich rytmů jsem cítil... Průvodce veršovými prostředky mezitextového navazování v díle V. Dyka, F. Gellnera, F. Šrámka a K. Tomana* (ÚČL AV ČR / Akropolis). Pokračovaly práce na budování *Korpusu české poezie 1948–1956*, který byl rozšířen o více než 100 sbírek.

Členky a členové oddělení aktivně vystoupili na konferencích doma i ve světě, např. Belo Horizonte (Brazílie), Budapešť, Kluž, Lublaň, Monopoli, Oslo, Rijeka nebo Vídeň. Bohatý a rozmanitý je též výčet akcí, na nichž se členky a členové oddělení organizačně podíleli (konference, workshop, kulatý stůl, doktorandské setkání nebo škola pro pedagogy): *IV. Dílna diachronní naratologie* (Praha; Alice Jedličková), kulatý stůl *Český vědecký exil a formování odolné společnosti* (Brno; Ondřej Sládek), doktorandské setkání literárněvědných bohemistů a komparatistů (Třešť; Ondřej Sládek), *Digital Theory Summer School II* (Praha; Richard Müller), konference *Plotting Poetry VI* (Budapešť; Petr Plecháč), konference *Rhythm, Speed, Path, Spatiotemporal Experiences in Narrative, Poetry, and Drama* (Monopoli; Ondřej Sládek), *Studentská literárněvědná konference* (Brno; Ondřej Sládek), *Škola českého jazyka a literatury pro pedagogy* (Praha; Robert Kolár).

Obr. 1.9 Alice Jedličková přednáší na konferenci *Affective Intermediality* v rumunské Kluži; zdroj: Sapientia University / Oddělení teorie

Oddělení ediční a textologické

Pátevní činností Edičního a textologického oddělení je z dlouhodobé perspektivy příprava svazků *Kritické hybridní edice*, která vedle knižních čtenářských vydání děl novočeských autorů přináší i jejich digitální vědecké edice. Systematická ediční příprava titulů pro KHE, která zahrnuje vedle detailní heuristiky a následného digitálního zpracování všech dostupných textových pramenů a ustavení nového kritického vydání textu, tvoří základní osu pracovní náplně členů oddělení. Edice KHE je realizována ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví v Praze. V roce 2023 pokračovali členové a členky týmu na ediční přípravě nových kritických vydání Erbenovy *Kytice* a básnického díla Karla Tomana. Současně do druhého roku řešení vstoupil pod vedením Jakuba Říhy tříletý grantový projekt (podpořeno Grantovou agenturou ČR), jehož cílem je výzkum a realizace nové kritické edice *Prometheových jater* Jiřího Koláře. V případě starších edičních projektů realizovaných v KHE došlo v průběhu roku 2023 k revizi a aktualizaci digitální vědecké edice *Máje* Karla Hynka Máchy (dosud přístupná jen na DVD), která byla následně zpřístupněna volně na internetu (<https://ucl.cas.cz/kriticka-hybridni-edice>).

Obr. 1.10 Online verze *Kritické hybridní edice Máchova Máje*; zdroj: khe.ucl.cas.cz

Pracovníci Edičního a textologického oddělení ÚČL AV ČR se výraznou měrou podílejí taktéž na přípravě svazků edice *Česká knihovna* (participují jak na vedení řady, tak na zajištění odborné redakce jednotlivých svazků). Tato dlouhodobě vydávaná a odborně koncipovaná ediční řada přináší základní díla (nejen) česky psané literatury od jejích počátků k dnešku v nových komentovaných vydáních. Každoročně vychází pět knižních edic, které v řadě případů připravují editoři z našeho pracoviště. Tak tomu bylo i v roce 2023, kdy část svazků ročníku edičně připravovali pracovníci a pracovníci ÚČL, respektive přímo členové Edičního a textologického oddělení (Zuzana a Jakub Říhovi, Petra Hesová).

Cílem projektu *Analýza motivických klastrů z oblasti aktuálních kulturně-společenských témat a jejich aplikace na materiál uměleckých textů 19. a počátku 20. století*, podpořeného Technologickou agenturou ČR, je za využití softwarových nástrojů a nástrojů strojového učení umožnit uživatelům budoucí internetové aplikace daný veršovaný korpus (cca 77 tisíc básní) třídit podle zastoupených motivických shluků. V roce 2023 proběhla ve spolupráci s výzkumníky z Českého vysokého učení technického série experimentů (např. testování supervizovaného třídění, analytická metoda Top2vec), které měly za cíl ověřit zvláště možnosti automatického třídění rozsáhlého materiálu a zodpovědět otázku po možnostech využití umělé inteligence při analýze poetických textů vzniklých v rozsáhlém časovém úseku.

Paralelně s touto experimentální částí pokračoval vývoj nové prezentační aplikace *Česká elektronická knihovna*, která bude nově koncipována podle cílového uživatele do jednotlivých prezentačních modulů (její spuštění je plánováno na polovinu roku 2024).

Tým pro výzkum korespondence Jakuba Demla dokončil a vydal dvousvazkovou komentovanou edici korespondence Jakuba Demla s Josefem Florianem. Do závěrečné fáze dospěl tříletý projekt na vydání francouzsko-české korespondence Anny Pammrové Otokaru Březinovi, který je realizován ve spolupráci se Společností Anny Pammrové a s editory Martinem Machovcem a Xavierem Galmichem. Členky týmu pokračovaly ve spolupráci (mj. s Filosofickým ústavem AV ČR, Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR a Knihovnou Akademie věd ČR) na projektu HIKO (*Historická korespondence online*),

který byl podpořen grantem MK ČR (NAKI III). V roce 2023 pokračovaly práce na vývoji softwaru editačního rozhraní HIKO a byla plněna databáze (zvláště korespondencí Jakuba Demla).

Dne 30. listopadu 2023 se za pořadatelství Edičního a textologického oddělení na půdě ÚČL uskutečnilo XV. textologické kolokvium, které bylo rozděleno do dvou bloků: v prvním členové Edičního a textologického oddělení a jeho spolupracovníci pojednali problematiku aktuálně řešených projektů, v druhé části pak proběhl veřejností hojně navštívený kulatý stůl na téma vydavatelských aktivit pražské Městské knihovny v oblasti e-knih. Na tyto dvě sekce volně navázala přednáška polského kolegy Mateusze Antoniuka (Krakov), jejímž tématem byly vzájemné inspirace v Polsku progresivní genetické kritiky a paměťových studií.

Oddělení lexikografie

Členové Oddělení lexikografie se od roku 2019 věnovali revizím a aktualizacím personálních hesel internetového *Slovníku české literatury po roce 1945 on line* v rozsahu A–L. Rokem 2023 byla tato práce uzavřena, celek prací zahrnoval revize bibliografických údajů, biografických a výkladových pasáží. U všech hesel byla významně doplňována rubrika sekundární literatury a ilustrační obrazový doprovod, v danou chvíli prošlo revizí a novou redakcí přibližně 500 personálních hesel.

Zároveň do chodu oddělení na počátku června velmi výrazně zasáhla náhlá smrt kolegy Eduarda Burgeta, který po konkursu převzal (bohužel jen na velmi krátkou dobu) vedení oddělení po předešlém dlouholetém vedoucím Michalu Přibáňovi. Vzhledem k situaci byl vedením oddělení pověřen zástupce Eduarda Burgeta, Michal Jareš.

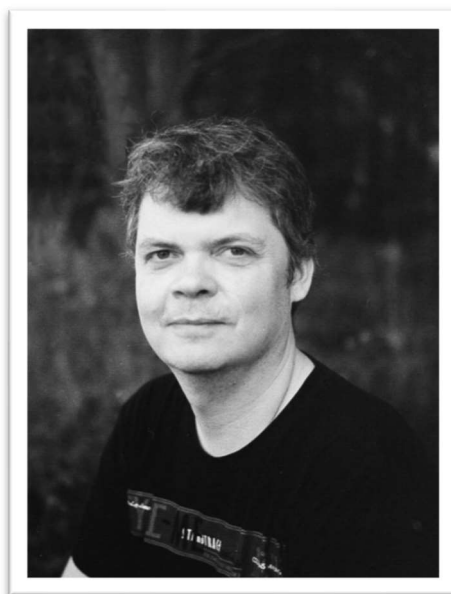
Od roku 2022 pracuje oddělení na ústavním projektu s předběžným názvem *Knihovraždy*, který se podruhé (a podruhé neúspěšně) ucházel o grant GA ČR. Projekt se zabývá problematikou politicky motivované fyzické likvidace knih v období po roce 1949. Vedení tohoto ústavního úkolu převzal po smrti Eduarda Burgeta Michal Přibáň. Ten je společně s Michalem Jarešem (a zpočátku též s Eduardem Burgetem) rovněž zapojen do projektu NAKI III *Český literární exil 1948–1989* (DH23P03OVV011), který odstartoval v dubnu 2023.

Michal Přibáň vydal v nakladatelství Academia knihu *V různosti je síla. Exilová nakladatelství Sixty-Eight Publishers a Index nejen ve vzájemné korespondenci*. Pracovníci oddělení připravili několik knižních edic (Michal Jareš mj. básnické výbory z děl slovenského básníka Rudolfa Jurolka, z veršů Jaroslava Havlíčka a z básní skupiny Sursum, dále též ve spolupráci s Lucií a Pavlem Kořínkovými antologii českých básní inspirovaných Japonskem – *Je ještě někde jiný svět*; Michal Přibáň edici básnické skladby Josefa Škvoreckého *Nezoufejte*). Alena Přibáňová přispěla do sborníku Zdeně Salivarové k jejím devadesátým narozeninám (vydal konzulát ČR v Torontu). V tisku je v současnosti řada publikací s příspěvky členů a členek oddělení – jedná se především o dokončené, ale před poslední redakcí opuštěné dílo exulanta Vladimíra Ležáka Borina *Za přeludem svobody*, které před svou smrtí chystal Eduard Burget. Dále čekají v tisku též sborník z konference věnované Jaromíru Johnovi (chystáno s vrocením 2023, vyjde pravděpodobně v průběhu roku 2024, zde příspěvky Pavla

Šidáka a Michala Jareše), dále monografické číslo časopisu *Literární archiv* věnované Janu Vladislavovi, do něžž přispěli Veronika Košnarová, Michal Jareš (sestavovatel čísla) a Andrea Vítová. Poslední jmenovaná odevzdala do nakladatelství Academia k vydání knihu *Příležitosti pro poezii. Blahopřejné a oslavné básně v první polovině 19. století*, ve fázi po nakladatelské redakci se s koncem roku 2023 nacházela i kniha Veroniky Košnarové o literární tvorbě českých výtvarníků. Před tiskem je i edice vzpomínek a veršů Vladimíra Macury *Dopijem a pudem*. Odborné studie a recenze publikovali členové a členky oddělení v uplynulém roce v časopisech *Česká literatura* (Veronika Košnarová, Michal Jareš, Pavel Šidák) a *Soudobé dějiny* (Veronika Košnarová).

Někteří pracovníci oddělení pokračují v přípravách svých individuálních knižních monografií. Týká se to zejména Aleny a Michala Přibáňových, kteří během příštího roku chtějí dokončit a vydat připravované biografie Zdeny Salivarové a Josefa Škvoreckého.

Pracovnice a pracovníci oddělení vystoupili na několika mezinárodních konferencích, např. *Telo a telesnosť v slovenskej poézii* (26. 9. 2023 v Ústavu slovenskej literatúry SAV) a v bloku věnovaném literatuře devadesátých let 20. století v rámci *II. medzinárodného sympózia literárnovednej slovakistiky* v Bratislavě v listopadu 2023. Michal Jareš se organizačně a autorsky podílel na konferenci *Dílo Julese Verna v kontextu československé popkultury* (ve spolupráci FF UP Olomouc, ÚČL AV ČR a FF JČU, 26. 5. 2023). Pavel Šidák vystoupil na mezinárodních konferencích věnovaných Josefu Jungmannovi (*Od jazyka k identitě*) a Otfriedu Preußlerovi (*Mezi mnoha světy*).

Obr. 1.11 Eduard Burget (1972–2023)

1.3 Přehled řešených projektů

V roce 2023 bylo v Ústavu pro českou literaturu AV ČR řešeno 33 výzkumných projektů, které mají status „projekt ústavu“ a odpovídají definici obsažené ve Vnitřním předpisu o projektové organizaci činnosti ve výzkumu, vývoji a inovacích v ÚČL AV ČR, v. v. i., z 19. 12. 2022.

Soupis níže uvádí u každého projektu titul, hlavního řešitele či řešitelku a informaci o grantové podpoře včetně identifikačního čísla. Seřazen je abecedně podle názvu projektu.

ALKARO – Almanachy, kalendáře, ročenky v českých zemích 1801–1945

Vojtěch Malínek, grant NAKI DH23P03OVV013

Analýza motivických klastrů z oblasti aktuálních kulturně-společenských témat a jejich aplikace na materiál uměleckých textů 19. a počátku 20. století

Jiří Flaišman, grant TAČR TL05000288

Autonomizace českého umění: průběh procesu v kritické recepci literární, výtvarné a hudební produkce 60. až 80. let 19. století

Martin Hrdina, grant GAČR GA20-15595S

Česká literární bibliografie III

Vojtěch Malínek, grant LM2023043

Česká literatura druhé dekády jednadvacátého století v souvislostech a interpretacích

Alena Šidáková Fialová

Český literární exil 1948–1989

Gabriela Romanová, grant NAKI DH23P03OVV011

Český strukturalismus mezi poetikou a politikou

Ondřej Sládek, grant GAČR GA23-07318S

Errol. Život a dílo Josefa Škvoreckého

Michal Přibáň

Evropská poezie: distant reading

Petr Plecháč, grant GAČR GA23-07727S

Exilová literatura v Kanadě prisma tem bělošství

Františka Schormová, grant PPLZ

Globální trajektorie české literatury

Ondřej Vimr, grant GAČR GJ20-02773Y

Historický výzkum čtení v českých zemích

Michael Wögerbauer, grant GAČR GA22-14665S

Jeruzalém a jeho odraz v kultuře středověkých českých zemí

Lenka Panušková (ÚDU), Daniel Soukup (ÚČL), grant GAČR GA19-12859S

Jiří Kolář: Prometheova játra – kritická hybridní edice

Jakub Říha, grant GAČR GA22-04611S

Knihovraždy 1948–1989

Michal Přibáň

Korpus českého verše do roku 1956

Robert Kolár

Korpus současné poezie

Karel Piorecký

Latinské biblické drama v českých zemích

Magdaléna Jacková, grant GAČR GA22-03909S

Literární kritika v českých zemích v době utváření národních kánonů (1806–1858)

Dalibor Dobiáš, grant GAČR GA23-05437S

(Ne)sjednocená Evropa? Překračování hranic v německé a rakouské literatuře po roce 2000

Renata Cornejo (UJEP), Zuzana Augustová (ÚČL), grant GAČR GA22-07846S

Network of Letters (NETLET) Korespondence intelektuálních elit v přelomových dobách českých dějin z digitální perspektivy

Daniela Iwashita (za ÚČL), grant NAKI SMK02023DH001

Normalizovaný příběh o normalizaci? Literatura jako kulturní praxe a zdroj sociálního poznání

Jan Váňa, grant PPLZ, ukončeno k 31. 12. 2023 v souvislosti s nově získaným projektem GAČR

Obrysy české populární literatury 1918–1939: díla a kontexty

Pavel Kořínek, grant GAČR GA20-09848S

Od pramene k edici. Zpřístupnění archivních fondů české literatury a jejich využití v ediční praxi

Jiří Flaišman, grant NAKI DG16P02H033

Původní česká protektorátní rozhlasová hra jako autonomizační projekt

Lenka Jungmannová, grant GAČR GA20-21302S

Sémantika a intonace českého verše počátku 20. století

Robert Kolár, grant GAČR GA20-15650S

Slovník české literatury po roce 1945 on line – uzavření I. dílu A–L

Michal Přibáň

Transkulturní synopse literatur českých zemí v dlouhém 19. století

Václav Petrbock – Václav Smyčka

Účinnost slova ve středověké bohemikální literatuře

Matouš Jaluška, grant GAČR GA23-07559S

Umění – gesto – argument

Kateřina Piorecká

Vybrané spisy Vladimíra Macury (8 svazků)

Pavel Janoušek

Výkladový slovník děl pozdně středověkého písemnictví: České země (1310–1437)

Daniel Soukup

Zdena Salivarová, spisovatelka a nakladatelka

Alena Přibáňová

Život jednoho románu: Vaculíkův Český snář v literární komunikaci

Petr Šámal, grant GAČR GA20-07879S

1.4 Přehled pořádaných a spolupořádaných workshopů, kolokvií a konferencí

27.–28. 4. 2023

Věčný outsider Jiří Weil: Život a dílo

(místo konání: ÚČL Praha, spolupořadatel Centrum pro studium holokaustu a židovské literatury)

<https://ucl.cas.cz/udalosti/vecny-outsider-jiri-weil-zivot-a-dilo/>

27.–28. 4. 2023

Studentská literárněvědná konference (21. ročník)

(místo konání: FF MU, Brno, spolupořadatel Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Brno)

<https://ucl.cas.cz/studentska-literarneviedna-konference/>

26. 5. 2023

Dílo Julese Verna v kontextu československé popkultury

(místo konání: ÚČL Praha, spolupořadatelé Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)

<https://ucl.cas.cz/wp-content/uploads/2023/02/230526-kolokvium-verne.pdf>

26. 5. 2023

Slavic National Epic in the Interpretative Network of Romantic Nationalism II: Protagonists and Practice

(místo konání: ÚČL Praha, spolupořadatelé Ústav dějin umění AV ČR, Bohemicum. Center for Czech Studies /Universität Regensburg/)

https://ucl.cas.cz/wp-content/uploads/2023/05/230526-Slavic-National-Epic-workshop_programme.pdf

11.–13. 9. 2023

Doktorandské setkání literárněvědných bohemistů a komparatistů

(místo konání: Třešť)

12. 9. 2023

Dílna diachronní naratologie IV.

(místo konání: ÚČL Praha)

<https://ucl.cas.cz/aktuality/dilna-diachronni-naratologie-iv-rozpracovano/>

19.–21. 9. 2023

Josef Jungmann: od jazyka k identitě

(místo konání: Lužany u Plzně / Národní muzeum v Praze, spolupořadatelé Ústav pro jazyk český AV ČR, Historický ústav AV ČR, Slovanský ústav AV ČR, Filozofická fakulta UK, Národní muzeum – Matice česká)

<https://www.jungmann250.cz/>

28.–30. 9. 2023

National Narratives as Transcultural Translations? Romantic Nationalism among Slaves in the European Context

(místo konání: Regensburg, Německo, hlavní pořadatel Universität Regensburg, spolupořadatel Bohemicum. Center for Czech Studies)

<https://www.uni-regensburg.de/bohemicum/startseite/index.html>

2.–5. 10. 2023

Open Bibliodata Workflows Booksprint

(místo konání: ÚČL Praha, pořadatelé DARIAH Bibliographical Data Working Group / ČLB)

<https://clb.ucl.cas.cz/aktuality/open-bibliodata-workflows-booksprint/>

20.–21. 10. 2023

Otfried Preußler (1923–2013): Mezi mnoha světy

(místo konání: Krajská knihovna v Liberci, spolupořadatelé Krajská knihovna v Liberci, Adalbert Stifter Verein München, Katedra českého jazyka a literatury Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, Katedra germanistiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy)

<https://ucl.cas.cz/udalosti/otfried-preusler-1923-2013-mezi-mnoha-svety>

26.–27. 10. 2023

Královny, šlechtičny, měšťanky ve středověku: status, role, identita

(místo konání: Akademické konferenční centrum, Praha, spolupořadatelé Ústav dějin umění AV ČR, Masarykův ústav a Archiv AV ČR)

<https://ucl.cas.cz/udalosti/queens-noblewomen-and-burgher-women-status-role-identity/>

16.–18. 11. 2023

„Exilanten aus Ungarn, Jugoslawien und der Tschechoslowakei, 1945–1989“

(místo konání: Regensburg, Německo, hlavní pořadatel Ungarisches Institut der Universität Regensburg, spolupořadatel Bohemicum – Center for Czech Studies der Universität Regensburg)

<https://www.uni-regensburg.de/hungaricum-ungarisches-institut/hungaricum-ungarisches-institut/index.html>

21.–22. 11. 2023

2. mezinárodné sympóziium literárnovednej slovakistiky

(místo konání: Bratislava, Slovensko, hlavní pořadatel Ústav slovenskej literatúry SAV, spolupořadatelé Platforma pre literatúru a výskum, Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FiF)

UK v Bratislave)

<http://www.uslit.sav.sk/wp-content/uploads/2023/11/Program-vedeck%C3%BDch-a-sprievodn%C3%BDch-podujat%C3%AD-2.-MSLS.pdf>

22.–25. 11. 2023

(Ne)sjednocená Evropa? Hranice a jejich překračování v německé a rakouské literatuře po roce 2000

(místo konání: ÚČL Praha, spoluorganizátoré Katedra germanistiky Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Rakouské kulturní centrum v Praze)

<https://ucl.cas.cz/udalosti/unvereintes-europa/>

23. –24. 11. 2023

Měšťanská veřejnost diskutuje o umění. Instituce, sítě a kritická praxe v českých zemích v 19. století

(místo konání Akademické konferenční centrum, Praha, spoluorganizátor Ústav dějin umění AV ČR)

<http://strategieav21-mesto-stavby.cz/wp-content/uploads/2023/10/mestanska-verejnost.pdf>

0. 11. 2023

XV. textologické kolokvium

(místo konání: ÚČL Praha)

<https://ucl.cas.cz/udalosti/textologicke-kolokvium-c-xv/>

7.–8. 12. 2023

Jak vyprávět klimatickou změnu a environmentální žal?

(místo konání: ÚČL Praha)

<https://ucl.cas.cz/aktuality/jak-vypravet-klimatickou-zmenu/>

1.5 Strategie AV21

V roce 2023 se ÚČL podílel na dvou programech Strategie AV21 – *Odolná společnost pro 21. století* a *Anatomie evropské společnosti*.

Odolná společnost pro 21. století

V rámci programu *Odolná společnost pro 21. století* byly řešeny čtyři aktivity. Ondřej Sládek zorganizoval kulatý stůl na téma Český vědecký exil a formování odolné společnosti (13. června 2023). Hosty kulatého stolu byli Petr Steiner (University of Pennsylvania), Michal Přibáň (ÚČL AV ČR) a David Drozd (FF MU), debatu pořádanou Ústavem pro českou literaturu AV ČR, Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity a Brněnským naratologickým kroužkem moderoval Ondřej Sládek (ÚČL AV ČR). Účastníci si položili otázky, jaké měli čeští vědečtí exulanti možnosti, jak podporovali své známé a některé skupiny v české společnosti? Jak mezi nimi probíhala komunikace, a které aktivity se ukázaly jako nejučinnější? Videozáznam celé akce je k dispozici na adrese <https://www.youtube.com/watch?v=Y6d6asJRTlw>.

S podporou programu *Odolná společnost pro 21. století* byly v roce 2023 realizovány i četné aktivity Týmu pro výzkum paměti a traumatu v literatuře, zaměřující se nově na environmentální témata. Jiří Trávníček se coby garant podílel na vytvoření spotu podporujícího čtenářství a zdůrazňujícího zejména tu jeho roli, kterou mohlo mít v budování naší odolnosti – a to jak odolnosti osobní, tak sociokulturní. Tento spot byl přitom zamýšlen spíše jako apelativní než edukativní, protože byl v realizaci zvolen populárnější přístup se zapojením YouTube influencerek Kokocomedy.

V sobotu 21. 10. 2023 se v Rovensku pod Troskami uskutečnilo celodenní setkání zaměřené na téma ticha a mlčení. Byl to již třetí ročník diskusní akce, na které participoval především Ústav pro českou literaturu AV ČR a rovenský Ochranský sbor při Českobratrské církvi evangelické a která byla financována z programu *Odolná společnost pro 21. století* v rámci Strategie AV21. Letošní ročník zahájil Martin Šorm z FLÚ AV ČR zamyšlením nad rolí ticha v myšlení Theodora Lessinga, německého filozofa zastřeleného německými agenty v Mariánských Lázních roku 1933. Vojtěch Bažant z téže instituce následně hovořil o tichu v knížkách o skřítcích mumincích finskošvédské spisovatelky Tove Janssonové. Kunsthistorička Julie Koblížková Wittlichová následně publiku představila tvorbu Běly Kolářové, manželky Jiřího Koláře. Diskusní blok zakončil filozof Tomáš Koblížek přehledem současného uvažování o mluvení a mlčení. Petr Šourek na příkladu svého nově vydaného překladu římského románu *Satyricon* připisovaného Petroniu Arbitrovi hovořil o tom, jak se lze „radikálně filologicky“ vyrovnat s mlčením pramenů.

Anatomie evropské společnosti

Součástí programu *Anatomie evropské společnosti* byly rovněž čtyři aktivity, které vesměs vyústily v mezinárodní konferenci doplněné dalšími výstupy, jež se obracely k široké, nejen odborné veřejnosti.

Obr. 1.12 Z konference *(Ne)sjednocená Evropa?*; zdroj: foto ÚČL

ÚČL ve spolupráci s Katedrou germanistiky FF UJEP a s Rakouským kulturním fórem v Praze zorganizoval mezinárodní konferenci *(Un)Vereintes Europa? Grenzen und Grenzüberschreitungen in der deutschen und österreichischen Literatur nach 2000 / (Ne)sjednocená Evropa? Hranice a jejich překračování v německé a rakouské literatuře po roce 2000*. Tematizována tu byla např. (de)konstrukce vnějších hranic Evropy a (ne)existence hranic uvnitř EU nebo otázka styčných či rozdělovacích bodů nejen s ohledem na zaniklou či stále přítomnou hranici mezi východní a západní Evropou více než 30 let po pádu železné opony, ale také s ohledem na eurocentrický pohled na „Východ“ a „Jih“.

S partnerskými organizacemi (Adalbert Stifter Verein, SVK Liberec, TU Liberec) připravil ÚČL program vědecké konference *Otfried Preußler (1923–2013): Mezi mnoha světy. Mezinárodní konference o mediálních a transkulturních kontextech autorova díla*. Konference byla určena široké veřejnosti, jednacím jazyky byly čeština a němčina.

Ve dnech 26.–27. 10. 2023 se uskutečnila mezinárodní a mezioborová konference *Queens, Noblewomen, and Burgher Women in the Middle Ages: Status, Role, Identity*, na níž zaznělo 16 referátů (z toho 12 od zahraničních badatelů). Setkání bylo pojato v široce komparativní perspektivě.

Zahrnuty byly příspěvky z oblasti dějin umění, literatury, knižní kultury a historie a týkaly se geograficky rozmanitých oblastí.

Obr. 1.13 Před dveřmi mezinárodní konference *Queens, Noblewomen, and Burgher Women in the Middle Ages: Status, Role, Identity*; zdroj: foto ÚDU

Ve dnech 27.–28. dubna 2023 proběhla v ÚČL ve spolupráci s Centrem pro studium holokaustu a židovské literatury mezinárodní literárněvědná konference o životě a díle Jiřího Weila (1900–1959). Konference se zúčastnily významné osobnosti světové (Německo, Rakousko, Polsko, Francie, USA, Kanada) i domácí bohemistiky, které se ve svých přednáškách z pohledu historického, literárněvědného, editorského či překladatelského zabývaly rozmanitým publicistickým i beletristickým dílem tohoto spisovatele.

S podporou programu Strategie AV21 se uskutečnilo také pět jarních přednášek tematického *Literárněvědného fóra „Ženy v (e)migraci“*. V září pak celý projekt uzavřela přednáška Karoliny Jeftic „Daleko ode mě. O reprezentaci traumatu“, následovaná workshopem *Trauma a literatura*.

1.6 Ocenění pracovníc a pracovníků ÚČL a jejich odborných prací

Kniha roku nakladatelství Academia pro Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava

Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava Pavla Janouška a kolektivu se staly „knihou roku“ v 15. ročníku Cen Nakladatelství Academia. Porota jim tento titul udělila 18. září 2023 a označila tak knihu za absolutního vítěze ročníku. Rozsáhlá literárněhistorická syntéza, vytvořená za pomoci Akademické prémie v Oddělení literatury 20. století a literatury současné, zvítězila i v kategorii původních vědeckých nebo populárně-naučných prací.

Jak uvedla tisková zpráva: „Oceněná kniha zobrazuje mimo jiné, jak českou literaturu formovaly a měnily události jako mnichovská dohoda nebo německá okupace. Hledat kořeny a připomínat si věci, které nevytvářejí jen příznivý obraz, je podle spoluautorky knihy Ivy Málkové důležité. ‚Při práci jsme se vraceli k leckdy zapomenutým textům. Ukazují různé způsoby komunikace i podoby strachu a ohrožení, s nimiž se každý vyrovnával po svém,‘ doplnila další ze spoluautorek Kateřina Piorecká.“

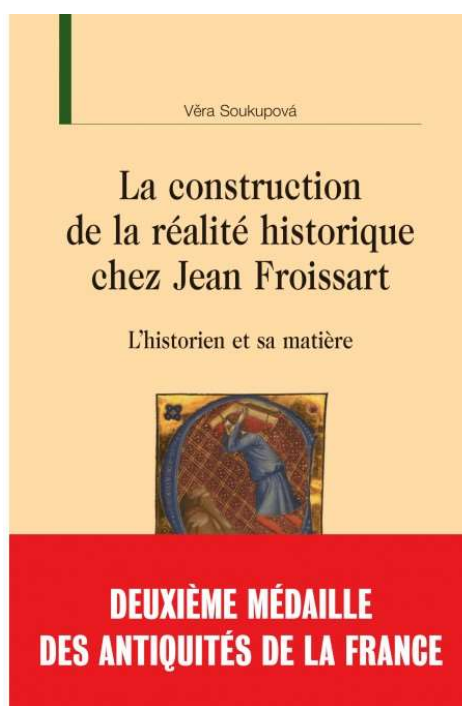
Obr. 1.14 Spoluautorky a redaktorky Dějin české literatury v Protektorátu Čechy a Morava s Cenou Nakladatelství Academia (Alena Šidáková Fialová, Iva Málková, Kateřina Piorecká); zdroj: web Nakladatelství Academia, foto Josef Landergott (SSČ AV)

„Akademický překlad“ roku

V 15. ročníku Cen Nakladatelství Academia uspěla i další ústavní publikace: v kategorii „překlad vědecké nebo populárně-naučné práce“ se na první pozici umístila kniha *Kompendium německé literatury českých zemí*, jejíž lokalizované vydání ve spolupráci ÚČL a FF UK jako editoři připravili Jan Budňák a Štěpán Zbytovský.

Francouzské ocenění pro Věru Soukupovou

Věra Soukupová z Oddělení starší literatury obdržela za svoji publikaci *La construction de la réalité historique chez Jean Froissart. L'historien et sa matière*, kterou v roce 2021 vydalo pařížské nakladatelství Honoré Champion, ocenění „2ème médaille des Antiquités de la France“, které uděluje Académie des Inscriptions et Belles-Lettres.

Obr. 1.15 Obálka knihy Věry Soukupové, nově již s reklamní páskou upozorňující na získané ocenění;
zdroj: web nakladatele Honoré Champion

Celoživotní přínos městu Brnu

Jiří Trávníček obdržel Cenu města Brna za přínos společenským vědám. Ocenění za rok 2023 převzal z rukou brněnské primátorky dne 30. ledna 2024.

Dva noví ústavní doktoři věd

Vědeckým titulem DSc., „doctor scientiarum“, doktor věd, se od roku 2023 nově mohou pyšnit Magdaléna Jacková z Oddělení starší literatury a Petr Plecháč z Oddělení teorie ÚČL AV ČR. Za předložené doktorské disertace – *Raně novověké biblické drama v českých zemích* (Magdaléna Jacková) a *Quantitative Analyses of Poetic Texts* (Petr Plecháč) – jim byl po veřejné obhajobě a rozhodnutím grémia přirknut titul, který AV ČR uděluje „jako výraz ocenění zvláště vysoké kvalifikace prokázané vytvořením závažných, vědecky originálních prací důležitých pro rozvoj bádání v určitém vědním oboru a charakterizujících vyhraněnou vědeckou osobnost“.

2. Publikace

2.1 Knihy pracovníc a pracovníků ÚČL

V roce 2023 vydali pracovníci a pracovnice ÚČL celkem sedmnáct knižních publikací, monografií či kriticky připravených edic.

Hned několik svazků bylo výstupem individuálních badatelských úkolů. Michal Přibáň se v publikaci s titulem *V různosti je síla* zabýval dějinami dvou nejvýznamnějších exilových nakladatelství posrpnového období: Indexu, sídlícího v Kolíně nad Rýnem, a Sixty-Eight Publishers, působícího v Torontu. Klára Kudlová se ve své knize nazvané *Čas, postavy, román* pokusila o neotřelé nasvícení (možností) románové teorie a interpretace. V knize *Hudbu vašich rytmů jsem cítil...* se její autor Robert Kolár věnoval vztahům mezi veršem buřičů a veršem jejich předchůdců, odhaluje tak širší souvislosti a mimo jiné ukazuje, co všechno může vést k výběru metra při psaní básní. Stefan Segi publikoval monografii *Nekorektní literatura* pojednávající o politické korektnosti coby předmětu vyhocených debat o politice, společnosti, kultuře i umění. Pátým titulem mezi individuálními badatelskými výstupy je pak svazek Dominika Melichara *Krocení nestvůr nevědomosti*, v němž jeho autor historicky pojednal a bibliograficky zpracoval produkci samizdatového časopisu *Acta incognitorum*, jenž vycházel víceméně s měsíční periodicitou téměř třináct let (1976–1988).

Podstatný segment práce odborníků a odbornic ÚČL tvoří kriticky připravené edice. V knižní řadě Česká knižnice vyšly hned tři svazky péčí pracovníků a pracovnic ÚČL: Michal Charypar edičně připravil svazek Karel Hynek Mácha *Prózy a deníky*, Jakub Říha a Zuzana Říhová ve spolupráci s Kristiánem Sudou pak vydali svazek Milady Součkové *Má písmena* a Petra Hesová připravila nové vydání edice Fráni Šrámka *Modrý a rudý. Stříbrný vítr. Léto. Splav*. Dlouhodobý zájem o dílo Ferdinanda Peroutky vyústil v edici *Juvenilní texty 1913–1918*, kterou jako první svazek Peroutkových Spisů uspořádal Daniel Řehák. Druhým hojně zastoupeným typem edic jsou antologie. Příkladem je zde např. soubor *České surrealistické drama* přinášející výběr surrealistických dramatických textů od dvacátých let 20. století až po současnost, který připravili pracovníci a pracovnice Týmu pro výzkum moderního českého divadla Tomáš Kubart, Marek Lollok a Jitka Šotkovská. Nikoli poslední místo zaujímá antologie *Je ještě někde jiný svět. České verše o Japanu*, již edičně připravili Lucie Kořínková, Michal Jareš a Pavel Kořínek. Michal Jareš je k tomu editorem několika dalších básnických výborů obracejících se k široké čtenářské obci: edičně má na svědomí svazky Jaroslava Havlíčka *Akvárium*, *Je člověk divný tvor* a výbor Rudolfa Juroška *Obsah ticha*.

Na půdě výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie byla vytvořena kolektivní monografie *An Analysis of the Current Bibliographical Data Landscape in the Humanities. A Case for the Joint Bibliodata Agendas of Public Stakeholders*.

Dominik Melichar: Krocení nestvůr nevědomosti.

Societas incognitorum eruditorum a článková bibliografie časopisu

Acta incognitorum (1976–1988)

(Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR 2023, 424 stran)

„Učená společnost“ Societas incognitorum eruditorum (SIE) představovala jedinečné a zároveň uzavřené společenství lidí, kteří se nehodlali smířit s kulturním a vzdělávacím diktátem totalitního režimu tzv. normalizačního Československa. Za hranicí legality vytvořili svobodné prostředí k šíření vědomostí napříč obory: od literární vědy či estetiky přes fyziku, matematiku či teologii až po hromadnou dopravu nebo olympijské hry. Programově se přihlásili k první učené společnosti na území habsburské monarchie, osvícenské Societas incognitorum eruditorum in terris Austriacis. Vědecké zaměření opírající se především o polemiku coby nezbytnou součást mechanismu sebevzdělávání a kultivace však obohatili o herní aspekt a recesi. Páteří přítomného svazku je článková bibliografie samizdatového časopisu Acta incognitorum, jež SIE vydávala víceméně s měsíční periodicitou téměř třináct let (1976–1988). Jde nejen o nejdéle vycházející a kompletně dochované české literární samizdatové periodikum období do roku 1989, ale také o jedinečný zdroj představující neoficiální kulturu z mimořádně osobní perspektivy. Úvodní studie Dominika Melichara činnost SIE analyzuje a sleduje vývoj diskutovaných témat a polemického prostředí vytvořeného na stránkách Acta incognitorum díky neobvyklé žánrové pestrosti, zahrnující vedle beletristických, esejistických či publicistických textů také příspěvky deníkové, zachycující společenský život členů SIE.

Alexander Kratochvil: Posttraumatické vyprávění. Trauma – literatura – vzpomínka
přeložila Lucie Antošíková
(Praha – Brno: Ústav pro českou literaturu AV ČR – Nakladatelství Host 2023, 328 stran)

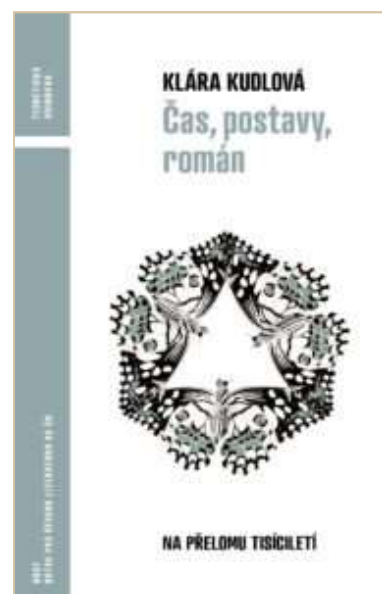
Aby bylo možné vzpomínat, vyprávějí se příběhy.

Lidé vyprávějí příběhy mimo jiné proto, aby si v paměti udrželi vzpomínky. Čím se ale liší vyprávění příběhů zachycujících traumatické zážitky z války, totalitní represe či katastrofy? Trauma je ze své podstaty nevyslovitelné, a tak se literatura založená na posttraumatickém vyprávění stává vzácnou příležitostí ho emocionálně uchopit. Posttraumatické vyprávění můžeme chápat také jako myšlenkový experiment, jenž pomocí literární fikce vytváří cestu k jádru traumatického zážitku, který by jinak zůstal nesdělitelný.

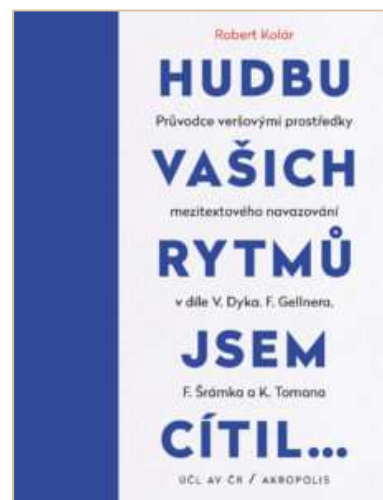
Klára Kudlová: Čas, postavy, román. Na přelomu tisíciletí
(Praha – Brno: Ústav pro českou literaturu AV ČR – Nakladatelství Host 2023, 215 stran)

Experimentální výprava za časem, postavami a současnými podobami českého románu. Pojmy čas (vyprávění), postava a román neumožňují intelektuálnímu čtenáři ani badateli rychlé a efektní polapení. Nejsou totiž elementární, naopak, rodí se ze složité syntézy. Zkušenost s lidmi a časem se zde vetkává do pojmového myšlení a řeči, celému procesu vládne jen svobodný zákon vyprávění a literatury. Monografie *Čas, postavy a román. Na přelomu tisíciletí* podniká do prostoru této syntézy jedinečnou výpravu. Využívá při tom hermeneutické modely převzaté z Ricoeurova *Času a vyprávění*, ale též výsledky kognitivní naratologie. Výsledkem je neotřelé nasvícení (možností) románové teorie a interpretace.

Robert Kolár: Hudbu vašich rytmů jsem cítil... Průvodce veršovými prostředky mezitextového navazování v díle V. Dyka, F. Gellnera, F. Šrámka a K. Tomana (Praha: Akropolis – Ústav pro českou literaturu AV ČR 2023, 168 stran)

Publikace Roberta Kolára srozumitelně a přístupně rozkrývá vztahy mezi veršem buřičů a veršem jejich předchůdců, odhaluje tak širší souvislosti a mimo jiné ukazuje, co všechno může vést k výběru metra při psaní básní. Knížka je pojata jako soubor krátkých komentářů k jednotlivým básním Viktora Dyka, Františka Gellnera, Fráni Šrámka a Karla Tomana.

Tomáš Kubart, Marek Lollok, Jitka Šotkovská (edd.): České surrealistické drama (Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR – Academia 2023, 602 stran)

Antologie přináší výběr surrealistických dramatických textů od dvacátých let 20. století až po současnost.

V jednom svazku se tak poprvé setkávají díla dnes již kanonická s texty neznámými či doposud nezveřejněnými, texty se surrealismem běžně spojovaných autorů (Vítězslav Nezval, Vratislav Effenberger, Jan Švankmajer) s hrami tvůrců známých spíše z jiných uměleckých oblastí (Karel Šebek, Ladislav Novák, Jiří Suchý). Celek publikace pak dokládá, že i když psaní pro divadlo nikdy nestálo v centru zájmu českých surrealistů, věnovali mu soustavnou pozornost. Výbor uvádí rozsáhlá studie, která charakterizuje základní konstanty surrealistické poetiky a zároveň mapuje historickou proměnlivost vztahu surrealismu a dramatu.

Stefan Segi: Nekorektní literatura. Politická korektnost v české literatuře a literární komunikaci
(Praha: Academia 2023, 182 stran)

Politická korektnost představuje kontroverzní jev, který se i v českém prostředí stává předmětem vyhrcovaných debat o politice, společnosti, kultuře i umění. Tato publikace si klade za cíl prozkoumat reakci českého literárního pole na požadavky spojené právě s politickou korektností. Korektnost přitom nechápeme jako výhradně restriktivní jev, ale jako nesmírně komplexní a produktivní sociální fenomén, který utváří poetiku „nekorektních“ literárních textů a vyvolává debaty o smyslu a povaze české polistopadové literatury. Studie, které tvoří jádro knihy, se vedle oblasti vysoké literatury či tvorby pro děti a mládež nevyhýbají ani populární literatuře, například akční fantastice či tvorbě Vlastimila Vondrušky.

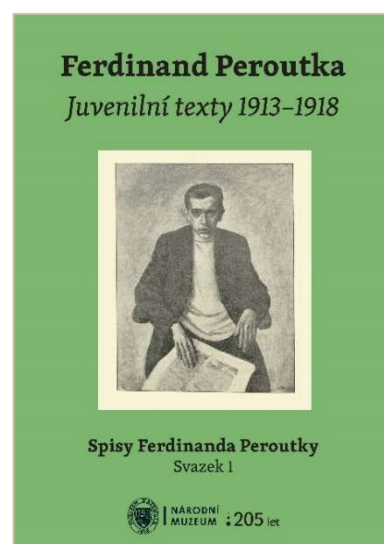

Ferdinand Peroutka. Juvenilní texty 1913–1918

Ed. Daniel Řehák

(Praha: Národní muzeum 2023, 278 stran)

Kniha edičně zpracovává juvenilní texty významného českého novináře Ferdinanda Peroutky (1895–1978), které vyšly jako jeho první literární a kritické pokusy v letech 1913–1918, tedy dříve, než nastoupil profesionální dráhu politického novináře. Kniha obsahuje edici jeho nově objeveného románu *Nová matka* (1913), vydaného pod pseudonymem Karel Tužil, a dále jeho drobné prvotiny, báseň, prózy, články o literatuře, výtvarné referáty o soudobých výstavách a články o umění a společnosti zahrnující úvahy o národním umění, sociální situaci českých spisovatelů, důvodech českého antisemitismu, obhajobu názorů F. X. Šaldy proti Emanuelu Rádlovi, nebo článek o revolučnosti posledního roku války.

Milada Součková: Má písmena

Edd. Jakub Říha, Kristián Suda, Zuzana Říhová

(Praha – Brno: Nadační fond Česká knižnice – Ústav pro českou literaturu AV ČR – Nakladatelství Host, 2023, 341 stran)

Pod souborným názvem *Má písmena* představuje Česká knižnice čtveřici žánrově odlišných, avšak motivicky provázaných textů Milady Součkové. Zvolený titul zvýznamňuje ústřední téma autobiografické linie autorčiny tvorby – vlastní akt psaní.

Již v prozaickém debutu *První písmena* (1934) – zakládajícím rezervoár scén a motivů, k nimž se bude autorka vracet – se písmo stává médiem vzpomínky. Působivého modernistického propojení slova a obrazu je využito v básnické skladbě *Mluvící pásma* – apokalyptické vizi zániku euroamerické civilizace –, která zde vychází společně s reprintem původního soukromého tisku z roku 1939 včetně linoleí Zdenka Rykra. V generačním románu *Zakladatelé* (1940) autorka kriticky zpodobila rodinné a mezilidské vztahy ve vyšších vrstvách měšťanské společnosti v prvních desetiletích minulého století. Cyklický návrat k problematice osobní paměti a jejího uměleckého uchopení pak představuje nedokončená vzpomínková próza *Vlastní životopis Josefíny Rykové* (posmrtně 1993).

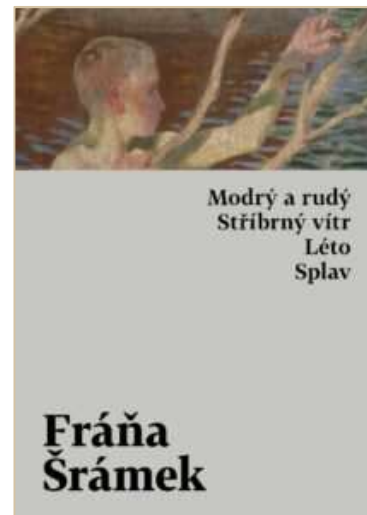

Fráňa Šrámek: Modrý a rudý. Stříbrný vítr. Léto. Splav

Edd. Mojmír Otruba a Petra Hesová

**(Praha – Brno: Nadační fond Česká knihnice – Ústav pro českou literaturu AV ČR –
Nakladatelství Host, 2023, 528 stran)**

Charakteristické rysy umělecké individuality Fráni Šrámka v širokém tematickém i žánrovém rozpětí vystihují čtyři díla vybraná pro tento svazek. Jejich interpretační konstantou je lidská přirozenost: spontánní lačnění člověka po intenzivním vyžití, po pocitu osobního naplnění a patřičném uspokojení základních vitálních potřeb. Může v ní být obsažen vzdor nebo provokace, jak čteme v antimilitaristických popěvcích sbírky *Modrý a rudý* (1906). Mohou v ní bouřit rozporné emoce a nálady, nonkonformní postoje, erotické sny i zklamání, jaké objevujeme v generačním, impresionisticky laděném románu *Stříbrný vítr* (1910, přepracováno 1920). Může být vyjádřena niternou romantickou touhou, která naráží na strohou realitu vnějšího světa, tak jako v lyrické komedii *Léto* (1915). Anebo vytvářet ostrůvek iluze, jíž zní archetypální, senzuálně laděné básně přelomové sbírky *Splav* (1916). Tento výběr z Šrámkovy tvorby v roce 2000 pro Českou knihnici připravil a podrobně komentoval Mojmír Otruba. Pro přítomnou reedici jsme provedli celkovou revizi textů, rozšířili vysvětlivky a připojili soupis dosavadních knižních vydání.

Karel Hynek Mácha: Prózy a deníky

Ed. Michal Charypar

(Praha – Brno: Nadační fond Česká knižnice – Ústav pro českou literaturu AV ČR – Nakladatelství Host, 2023, 472 stran)

Publikace představuje úplný soubor próz, prozaických zlomků a deníků našeho největšího romantického básníka Karla Hynka Máchy, z jehož díla čerpala a povstala moderní česká literatura. Oproti staršímu výboru, vydanému v České knižnici v roce 2008, se tento svazek liší nejen obsahem a uspořádáním, respektujícím rozvržení do Máchou proponovaných nebo naznačených cyklů a sérií, ale především nabízí zcela novou edici, založenou na ověření textů podle původních pramenů a pro nynějšího čtenáře pravopisně aktualizovanou. Zásadní inovací prošla rovněž komentářová část svazku: zatímco studie Zdeňka Hrbaty a Martina Procházky zasazuje Máchovu prozaickou tvorbu do kontextu evropského romantismu prostřednictvím charakteristických témat: historismus — poutnictví — všednodennost, a detailně analyzuje román *Cikáni*, studie editora a pořadatele svazku Michala Charypara zdůvodňuje způsob členění jednotlivých textů do oddílů Kat — Obrazy ze života mého — Ostatní prozaické fragmenty — Cikáni — Deníky. Samozřejmou součástí knihy je též revidovaný obsáhlý pasus vysvětlivek a slovníček nezvyklých či archaických výrazů.

Michal Přibáň: V různosti je síla:

Exilová nakladatelství Sixty-Eight Publishers a Index nejen ve vzájemné korespondenci

(Praha: Academia 2023, 595 stran)

Kniha se zabývá dějinami dvou nejvýznamnějších exilových nakladatelství posrpnového období: Indexu, sídlícího v Kolíně nad Rýnem, a Sixty-Eight Publishers, působícího v Torontu. Jádrem studie je pohled na jejich „paralelní životopis“: obě nakladatelství si byla v mnoha ohledech podobná, měla však své koncepční preference, jejich autorské zázemí se většinou lišilo, z menší části se však shodovalo, takže vznikaly konkurenční vztahy, někdy překvapivě vyostřené. Autor nahlíží na činnost obou nakladatelství v kontextu literárního života českého exilu, okrajově si všimá i dalších nakladatelství, kulturních časopisů apod. Pramennou základnu mu poskytuje jeho mnohaletý výzkum tohoto tématu, dále archiv nakladatelství Index, uložený v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, fond torontského nakladatelství, uložený v Hoover Institution v kalifornském Stanfordu, a konečně archiv Společnosti Josefa Škvoreckého v Praze.

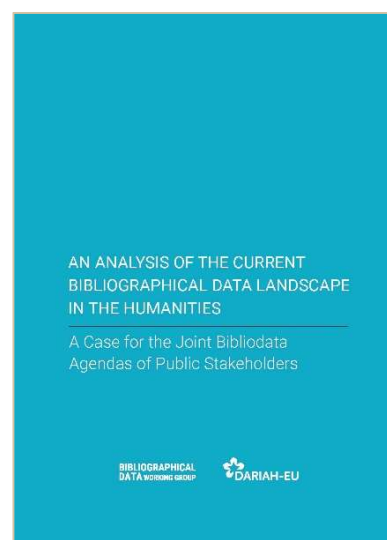

An Analysis of the Current Bibliographical Data Landscape in the Humanities.

A Case for the Joint Bibliodata Agendas of Public Stakeholders

(Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2023, 52 stran)

Zprávu připravila pracovní skupina „Bibliografická data“ konsorcia DARIAH-ERIC, které vyvíjí veřejnou digitální výzkumnou infrastrukturu pro humanitní a umělecké obory. Skupinu tvoří více než 30 členů z 15 zemí; povětšinou výzkumní pracovníci a kurátoři ve veřejném sektoru, kteří se zabývají výzkumem a kurátorstvím bibliografických dat („bibliodata“). Tato zpráva je určena aktivním participantům v oblasti bibliodat v humanitních vědách; zejména subjektům veřejného sektoru, které mohou využít poznatků skupiny a zapojit se do spolupráce s cílem identifikovat společné zájmy, utvářet společné programy a dosahovat společných cílů. Mezi tyto patří vytváření společných infrastrukturních řešení, harmonizace stávajících standardů a budování partnerství pro řešení výzev pro zainteresované subjekty v oblasti bibliodat.

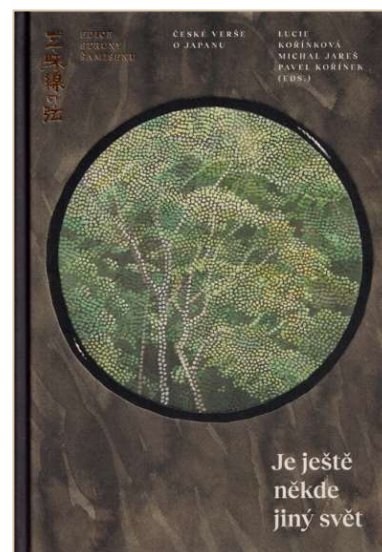

Je ještě někde jiný svět. České verše o Japanu

Edd. Lucie Kořínková, Michal Jareš a Pavel Kořínek

(Praha: K-A-V-K-A, 2023, 237 stran)

Evropská fascinace vším japonským se na konci 19. a počátku 20. století nepropisovala jen do výtvarného umění či prózy, ale našla si cestu i do prací českých básníků a básniček. Oslepeni závějemí okvětních lístků sakury zpívali o záblescích slunce na samurajských mečích i tragických osudech zrazovaných gejš, pokoušeli se napodobovat tradiční básnickou formu haiku... anebo si naopak z toho všeho dělali trochu legraci. Antologie *Je ještě někde jiný svět*, která vychází jako druhý svazek edice Struny šamisenu, soustřeďuje na osmdesát básnických žaponerií, časových skladeb či populárních písní vytvořených před rokem 1945 a je doprovázena kontextovými výklady a cyklem původních ilustrací Evy Sakumy. Struny šamisenu se rozeznívají představami o daleké „zemi vycházejícího slunce“, jak tyto zaznamenávali čeští spisovatelé a spisovatelky, cestovatelky a cestovatelé let minulých. Pro poutavé i patetické, zábavné i zajímavé, naučné i naivní psaní o Japonsku, jaké se v Čechách a na Moravě začalo rozvíjet od konce 19. století, se zažilo dnes už s lehce ironizujícím přídechem skloňované označení „žaponerie“. Naše ediční řada chce tyto leckdy i pozapomenuté, desítky let nevydávané texty nabídnout novému publiku. Předkládá mu je s nově pořízeným ilustračním doprovodem od současných českých výtvarníků a výtvarnic.

Jaroslav Havlíček: Akvárium

Ed. Michal Jareš

(Praha: Dybbuk, 2023, 99 stran)

Jaroslav Havlíček neměl smysl pro romantičnost; vždy ho přitahoval jen člověk chybující a nikoli dokonalý; poněvadž jen takový je opravdu lidský. Byl neotřesně přesvědčený pesimistický fatalista. Věřil však i ve vůli; proti osudu třeba beznadějnou; zrovna proto však i ve svém pádu velkou. Vše je někdy až příliš klinické; zkoumané a možná trochu až úřednický konstruované; aby nad tím vším byl zobecněn řád a pořádek světa. Nějak v něm zůstal střepek dekadence; do které se narodil; spojený s určitou depresivní a pesimistickou linkou...

Je člověk divný tvor

Ed. Michal Jareš

(Praha: Dybbuk, 2023, 118 stran)

Zde soustředěné verše autorů z volného sdružení Sursum zachycují i proměny; přibližování se a vzdalování poetice druhé vlny českého symbolismu. Do tvorby vstupuje stále razantněji snovost; ne ještě s podvědomím; ale už s čímsi jako nad-vědomím. To byl posléze i společný rys pro autorskou transcendenci i mystiku; pro spojení ve sférách vzdálených světů mimo vnímání i mimo čas. Jakési až ambientní prostory; zasněně mlhavé a sotva pojmenované. Vedle zjevné koketerie s hermetickými naukami a magií láká autory divokost barev; provokující obraznost a zkušenosti leckdy až mimotělní...

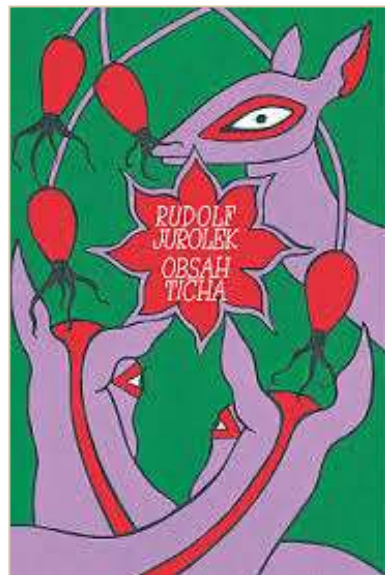

Rudolf Jurolek. Obsah ticha

Ed. Michal Jareš

(Praha: Dybbuk, 2023, 105 stran)

Rudolf Jurolek patří mezi nejzásadnější a nejzajímavější současné slovenské básníky. Krátké glosy; pozorování světa; s přijetím údělu žít a být v souladu s tím vším; co je kolem. Jeho poezie si někdy rozumí víc s živly a se zvířaty než s lidmi. Čas prochází a plyne; aby pomáhal i stárnoucímu nadhledu; aby harmonizoval; ale nezjednodušoval. Někde v tom čase zachyceném navždy do slov jako do malé skleněné koule trvá neustále proměnlivé hledání klidu a smyslu. Křišťálově čistá; minimalistická a trochu duchovní cesta krajinou...

2.2 Nakladatelská činnost ÚČL

ÚČL se na většině z výše uvedených titulů podílel jako nakladatel, ať už samostatně, nebo v rámci koedic. V roce 2023 byly součástí publikací ÚČL jak neperiodické a periodické tituly, tak i digitální informační zdroje. Stejně jako v předchozích letech se ÚČL zapojil do vedení a vydávání edice Teoretická knihovna ve spolupráci s nakladatelstvím Host a rozvíjení ediční řady Drama ve spolupráci s nakladatelstvím Academia. Spolu s nakladatelstvím Host a Nadačním fondem Česká knižnice se ÚČL podílel na vydávání ediční řady Česká knižnice, která pečuje o odkaz české literární kultury. V roce 2023 v této edici vyšly čtyři tituly.

- Egon Bondy: *Básně a prózy (1949–1955)*. Ed. Martin Machovec (Praha – Brno: ÚČL – Nadační fond Česká knižnice – Host 2023, 640 stran)
- Karel Hynek Mácha: *Prózy a deníky*. Ed. Michal Charypar (Praha – Brno: ÚČL – Nadační fond Česká knižnice – Host 2023, 472 stran)
- Milada Součková: *Má písmena*. Edd. Jakub Říha, Zuzana Říhová, Kristián Suda (Praha – Brno: ÚČL – Nadační fond Česká knižnice – Host 2023, 416 stran)
- Fráňa Šrámek: *Modrý a rudý – Stříbrný vítr – Léto – Splav*. Edd. Mojmír Otruba a Petra Hesová (Praha – Brno: ÚČL – Nadační fond Česká knižnice – Host 2023, 533 stran)

Rozvoj nakladatelské činnosti ÚČL v roce 2023 byl významně podpořen finančními prostředky z Ediční rady AV ČR a také jedním nakladatelským grantem Ministerstva kultury ČR. Část těchto prostředků byla investována do náročných víceletých projektů, které budou dokončeny v roce 2024. Mezi tyto projekty patří příprava komentované antologie teoretických textů české avantgardy pro zahraniční publikum, kterou ve spolupráci s nakladatelstvím Karolinum připravuje Zuzana Říhová, a příprava knihy *The Emerging Contours of the Medium* Richarda Müllera a kolektivu (koedice nakladatelství Bloomsbury a ÚČL AV ČR).

Vědecký dvouměsíčník *Česká literatura*, klíčové odborné periodikum v oboru literárněvědné bohemistiky, vstoupil v roce 2023 do svého 71. ročníku a vydal šest standardních čísel. Časopis publikuje původní i přeložené texty v českém jazyce, včetně lektorovaných vědeckých studií, diskusních statí, překladových metodologických statí, recenzí a informativních textů o aktuálním dění v oboru. Je zařazen do mezinárodních databází jako Web of Science, SCOPUS, ERIH PLUS, CEJS a CEEOL. Časopis je dostupný v režimu Open Access pod licencí Creative Commons BY-NC-ND 4.0 bez časového embarga, to znamená, že je okamžitě po vydání plně dostupný online, a to jak na webu časopisu v rámci Digitální knihovny Akademie věd ČR, tak i na platformě Kramerius. Všechna čísla od

prvního ročníku až po současnost jsou k dispozici na těchto platformách. Obsah časopisu je od roku 2005 rovněž zahrnut do plnotextové databáze CEEOL, kde je dostupný zdarma. Časopis je členem registrační agentury Crossref a recenzovaným článkům přiděluje identifikátor DOI. Popularizaci časopisu dále podporuje redakční blog Česká literatura v síti, který v týdenních intervalech zveřejňuje recenze, zprávy, poznámky a komentáře k aktuálnímu dění, jež se často vztahují k obsahu časopisu.

ÚČL ve spolupráci s Českou společností pro výzkum 18. století vydal v roce 2023 dvě čísla 13. ročníku časopisu *Cornova*, mezinárodního odborného periodika zaměřeného na výzkum 18. století s důrazem na střední Evropu v širším kontextu. Časopis *Cornova* také přešel do režimu Open Access (licence BY-NC-ND 4.0) a jeho čísla jsou dostupná prostřednictvím Digitální knihovny Akademie věd ČR. I toto periodikum je členem registrační agentury Crossref a nově je od roku 2023 zařazeno do databáze ERIH PLUS a SCOPUS.

ÚČL se pravidelně účastní knižního veletrhu a festivalu Svět knihy, kde v rámci společného stánku ústavů III. vědní oblasti nabízí vlastní knižní produkci. V roce 2023 uspořádal ÚČL 13. prosince i předvánoční výprodejovou knižní akci, při níž byly v prostorách pražské budovy Na Florenci 1420/3 za výhodné ceny nabízeny ústavní knihy, stejně jako produkce několika dalších akademických ústavů III. vědní oblasti. Knihy z produkce ÚČL distribuuje společnost Kosmas.

Obr. 2.1 Vizuální značka pro společný stánek ústavů III. vědní oblasti na veletrhu Svět knihy 2023;
zdroj: Marek Fanta (výtvarník) / facebook ÚČL

2.3 Z důležitých studií a kapitol v monografiích, časopisech a sbornících

Podle Akademického systému evidence publikací (ASEP), provozovaného Knihovnou AV ČR, publikovali pracovníci a pracovnice ÚČL v roce 2023 celkem 113 odborných časopiseckých studií či kapitol v kolektivních monografiích a sbornících. Kromě převažující češtiny byly v roce 2023 dílčí výsledky ústavní vědecké práce prezentovány též v angličtině, němčině, francouzštině, španělštině, slovenštině a maďarštině.

Lucie Antošíková: „Neglected Trauma. The Lives of Women Dissidents and Émigrés in Daňa Horáková’s Memoirs“. *Porównania* 34, č. 2 (2023), s. 199–213.

Zuzana Augustová: „Inspirace poetikou Ernsta Jandla v současné české a rakouské dramatice na příkladu her Niekur a fake reports“. *ArteActa* 6, č. 10 (2023), s. 55–83.

Anne-Sophie Bories – Pablo Ruiz Fabo – Margit Kiss – Petr Plecháč – Levente Seláf: „Plotting Poetry 6: The Plot. Storytelling in Verse. Conference Report“. *Studia Metrica et Poetica* 10, č. 2 (2023), s. 114–125.

Barbora Čiháková: „Kterak vzděláváme mládež“. *Revolver Revue* 38, č. 131 (2023), s. 216–231.

Bohumil Fořt – Jiří Koten: „Narrator’s Commentary in Czech Literature (1300–1900)“. In Peter Hühn – John Pier – Wolf Schmid (eds.): *Handbook of Diachronic Narratology*, Berlin: De Gruyter 2023, s. 55–70.

Bohumil Fořt: „Švejkovské strategie a dominanty“. *Bohemica Olomucensia* 15, č. 1 (2023), s. 12–21.

Pavla Hartmanová: „Český literární internet a modelový recenzent“. *Bohemica litteraria* 26, č. 2 (2023), s. 29–48.

Markéta Ř. Holanová: „Zorro, Don Q a Estevan Rex. Rodinný detektivní podnik otce a syna Tůmových“. *Česká literatura* 71, č. 4 (2023), s. 464–474.

Lukáš Holeček: „Etika v literární vědě a pojem ‚zkušenost‘. Několik poznámek ke studii Ryszarda Nycze“. *Slovo a smysl* 20, č. 42 (2023), s. 245–255.

Lukáš Holeček: „Poslanec živnostenské strany Jan Pekárek“. In Lucie Merhautová – Richard Vašek (eds.): *O dějinách s noblesou. K sedmdesátinám Josefa Tomeše*, Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR 2023, s. 305–318.

Jiří Holý – Štěpán Balík – Petr A. Bílek – Šárka Sladovnicková: „Překročit čistou literaturu. Rozhovor s Jiřím Holým“. *Slovo a smysl* 20, č. 42 (2023), s. 149–169.

Martin Hrdina: „K odkazu Josefa Durdíka jako literárního kritika“. *Český jazyk a literatura* 74, č. 2 (2023), s. 69–74.

Zuzana Husárová – Karel Piorecký: „Technological imagination as a source of the culture of neural networks“. *Ars Aeterna* 15, č. 2 (2023), s. 1–21.

Michal Charypar: „Conceptualizing Literary History. A Survey of Poetics in Czech Fiction 1860–1910. Part One“. *Bohemistyka* 23, č. 3 (2023), s. 394–409.

Magdaléna Jacková: „Les compagnies ambulantes et le théâtre jésuite à Prague entre 1700–1763: l'essoufflement du baroque?“. In Nicolas Brucker (ed.): *Le théâtre de collège au XVIIIe siècle*, Brusel: Éditions de l'Université de Bruxelles 2023, s. 69–83.

Matouš Jaluška: „Křik zelených mužů“. In *Cestami zelených mužů*, Praha: Malvern 2023, s. 113–129.

Pavel Janoušek: „Geschichte der tschechischen Literatur im Protektorat Böhmen und Mähren“. *Mitteilungen der Gesellschaft für Buchforschung in Österreich* č. 1 (2023), s. 7–17.

Pavel Janoušek: „Guru nevidadla i neliteratury“. *Taneční zóna* 27, č. 2 (2023), s. 50–57.

Pavel Janoušek: „Snad by šlo ještě něco zachránit, kdyby“. *Moderní divadlo* 17, č. 4 (2023), s. 8–11.

Michal Jareš: „Králičky vidia ružové. Svět věcí a zvířat Jozefa Mihalkoviče“. *Slovenská literatúra* 70, č. 2 (2023), s. 205–212.

Michal Jareš: „Přepis jednoho zápasu. Václav Kubec. Piloti hrdinné letky (1933)“. *Česká literatura* 71, č. 4 (2023), s. 475–485.

Alice Jedličková: „Barva, jas, kontrast. Ilustrace Erbenovy Kytice jako interpretace (ukázka z většího celku)“. *Poznańskie studia slawistyczne* č. 25 (2023), s. 209–231.

Alice Jedličková: „Mileniálové stárnou, jejich problémy nikoli. Nad prózami Marka Šindelky“. *Český jazyk a literatura* 73, č. 4 (2023), s. 179–186.

Lenka Jungmannová: „Proti paktu s ďáblem – čtyři inscenace Jan Kačera“. In Jan Vedral (ed.): *Vyvětráváme... Divadlo na Vinohradech za „normalizace“*, Praha: Pražská scéna ve spolupráci s Akademií múzických umění v Praze 2023, s. 273–299.

Lenka Jungmannová: „Zelenkovy vykloubené útoky na ‚totalitu‘ našeho myšlení“. In Petr Zelenka: *Fifty + čtyři: divadelní hry 2014–2022*, Praha: Brkola 2023, s. 305–310.

- Roman Kanda: „Bibliografie Josefa Zumra (od roku 1998 do roku 2022)“. *Filosofický časopis* 71, č. 1 (2023), s. 115–133.
- Roman Kanda: „„Člověk se nemůže odpárat od epochy“. Bohumil Hrabal a světový názor“. *Filosofický časopis* 71, č. 1 (2023), s. 87–102.
- Robert Kolár: „Poznej své metrum. K využití online aplikace pro automatickou analýzu metra“. *Český jazyk a literatura* 73, č. 4 (2023), s. 162–167.
- Robert Kolár – Ksenia Tveryanovich: „The Metrics of Four Czech Poets in Russian Translations“. *Studia Metrica et Poetica* 10, č. 1 (2023), s. 88–107.
- Jiří Kopecký: „Building Czech Cultural Life: The Music Department of the Artists' Society in the First Decade of Its Existence“. *Hudební věda* 60, č. 1 (2023), s. 12–22.
- Pavel Kořínek: „Čtyřicet psaní z kamakurského hotelu. Dopisy neznámého Joe Hlouchy (1923)“. *Česká literatura* 71, č. 4 (2023), s. 486–497.
- Pavel Kořínek – Lucie Kořínková: „Punťa the Dog Goes to the Second Italo–Abyssinian War: Czech, Polish, and American Comic Heroes in the Real-World Conflict of 1935–1936“. In Harriet E. H. Earle – Martin Lund (eds.): Londýn: Routledge 2023, s. 259–280.
- Hana Kosáková: „K reflexivnosti Vaculíkova Českého snáře“. *Slovo a smysl* 20, č. 42 (2023), s. 83–107.
- Tomáš Kubart: „Pozice mlčícího umělce. Případ Rudolfa Schwarzkoglera“. *ArteActa* 6, č. 9 (2023), s. 1–31.
- Seláf Levente – Petr Plecháč – Vigyikán Villő – Kiss Margit: „A belső formulák a 16. századi históriás énekekben“. In Seláf Levente (ed.): *A históriás ének: poétikai és filológiai kérdések*, Budapest: Gépeskönyv 2023 (online publikace).
- Seláf Levente – Petr Plecháč: „Számoljuk meg a valákat! A históriás énekek rímelése“. In Seláf Levente (ed.): *A históriás ének: poétikai és filológiai kérdések*, Budapest: Gépeskönyv 2023 (online publikace).
- Claire Madl: „Voltaire produit de librairie dans la monarchie des Habsbourg“. *Revue Voltaire* č. 21 (2023), s. 283–300.
- Vojtěch Malínek: „Poezie na křižovatce. Poznámky ke kvantitativním aspektům české poezie v letech 1945–1959“. *Bohemica litteraria* 26, č. 2 (2023), s. 7–28.
- Richard Müller: „Naše profesionální deformace a problém kritiky. Ke Guilloryho úvaze o situaci literární vědy“. *Česká literatura* 71, č. 1 (2023), s. 52–61.
- Richard Müller – Tomáš Chudý: „Intermediality, Semiotics and Media Theory“. In Jørgen Bruhn – Asun López-Varela Azcárate – Miriam de Paiva Vieira (eds.): *The Palgrave Handbook of Intermediality*, Cham: Palgrave Macmillan 2023, s. 253–284.

Pavel Nevyhoštěný: „Prostor zvaný samizdat aneb o roli samizdatových časopisů k výročí revue Prostor“. *Prostor* 40, č. 120 (2023), s. 162–167.

Jaroslav Otčenášek – Pavel Šidák – Marta Šimečková – Ivo Čermák – Radka Římanová: „Bylo nebylo“. *A / Magazín* 7, č. 4 (2023), s. 18–33.

Václav Petrbok: „„Ist die Meklichkait?’ oder ‚Confusio babylonica?’. Die gesellschaftliche und individuelle literarische Mehrsprachigkeit in den böhmischen Ländern des ‚langen’ 19. Jahrhunderts“. In Katalin Blaskó – Wynfrid Kriegleder – Orsolya Tamássy-Lénárt (eds.): „*von der Einheit losgerissen*“. *Die Verlustgeschichte der Hungari*, Wien: Praesens Verlag 2023, s. 209–218.

Václav Petrbok: „Jan Neruda jako zrcadlo českého liberalismu?“ *Česká literatura* 71, č. 3 (2023), s. 341–343

Václav Petrbok: „O Vladimíru Léblovi, hudební a divadelní kultuře (nejen) ‚německé’ Prahy a lexikografické náruživosti“. *Divadelní revue* 34, č. 2 (2023), s. 83–92.

Václav Petrbok: „Zum Wandel der Konzeptualisierung von Zentrum und Provinz in den Zeitschriften Deutsche Arbeit (1901–1914) und Přebled (1902–1914)“. *Brücken* 30, č. 1 (2023), s. 13–30.

Kateřina Piorecká: „Věvec pomněnek. Postury českých autorek ve čtyřicátých letech 19. století“. *Slovenská literatúra* 70, č. 4 (2023), s. 335–348.

Karel Piorecký: „Sanatoria ztrápených duší. O TikToku, amatérské poezii a autenticitě“. *Host* 39, č. 6 (2023), s. 14–19.

Petr Plecháč – David J. Birnbaum: „Rhythm-based authorship recognition in syllabic and accentual-syllabic verse“. *Literatura – teoría, historia, crítica* 25, č. 2 (2023), s. 181–187.

Vendula Rejzlová – Matouš Jaluška: „Brunčvík se chápe slova. Marginálie k didaktickému využití hrdinů středověké literatury“. *Slovo a smysl* 20, č. 43 (2023), s. 112–128.

Gabriela Romanová: „Analýza samizdatu kvantitativními metodami“. *Bohemica litteraria* 26, č. 2 (2023), s. 49–65.

Jakub Říha: „Nový textový pramen Prometheových jater“. *Slovo a smysl* 20, č. 42 (2023), s. 73–82.

Františka Schormová: „Ozvěny Kryštofa Kolumba v české poezii 20. století“. In Vjera Borozan (ed.): *Natuknout špičku vejce: Kolumbus jindy a dnes*, Hradec Králové: Galerie moderního umění v Hradci Králové 2023, s. 77–92.

Františka Schormová: „Tractors and Translators. Langston Hughes in Cold War Czechoslovakia“. *Publications of the Modern Language Association of America* 138, č. 3 (2023), s. 519–533.

Ondřej Sládek: „Karel Hausenblas a teorie literatury“. *Česká literatura* 71, č. 5 (2023), s. 624–639.

Ondřej Sládek: „Metalepsis in Czech Literature“. In Peter Hühn – John Pier – Wolf Schmid (eds.): *Handbook of Diachronic Narratology*, Berlin: De Gruyter 2023, s. 770–789.

Ondřej Sládek: „O čtení a interpretaci pohledem Milana Suhomela“. *Bohemica litteraria* 26, č. 2 (2023), s. 97–101.

Václav Smyčka: „„Bürger“ jako měšťan, poddaný, občan, člověk, či vlastenec? Politická subjektivita v zrcadle dějin pojmů“. *Cornova* 13, č. 1 (2023), s. 7–21.

Václav Smyčka – Stefan Segi – Lucie Antošíková: „Vítězství dystopií. Dystopie a utopie v příbězích o klimatické změně“. *Vesmír* 102, č. 153 (2023), s. 718–720.

Daniel Soukup: „Kanibalka Marie. Zkáza Jeruzaléma a zavržení Židů v staročeské literatuře doby lucemburské“. *Česká literatura* 71, č. 5 (2023), s. 575–602.

Věra Soukupová: „Eschatologie a spása v bohemikálních sporech duše s tělem“. *Česká literatura* 71, č. 2 (2023), s. 145–176.

Věra Soukupová: „Knihy a život středověké ženy. Kristina Pisánská ve stoleté válce, mezi mecenáši a rukopisy“. *Dějiny a současnost* 45, č. 5 (2023), s. 36–39.

Jitka Šotkovská: „Co zbylo z klasiky. Tři sestry a Cyrano ve Slováckém divadle“. *Svět a divadlo* 34, č. 3 (2023), s. 38–49.

Jiří Trávníček: „Inkluzivní vyvažovatel“. In Vladimír Macura: *Šťastný věk a další studie o literatuře a kultuře dvacátého století*, Praha: Academia 2023, s. 571–577.

Obr. 2.2 Obálky knih s příspěvky pracovníků a pracovníků ÚČL; zdroj: internetové stránky nakladatelství (De Gruyter / Éditions de l'Université de Bruxelles / Routledge / Palgrave Macmillan / Praesens Verlag)

2.4 Souhrnné údaje o publikační činnosti (ASEP a RIV)

Nejvíce časopiseckých studií publikovali pracovníci a pracovnice ÚČL v domovském oborovém časopise *Česká literatura*, který splňuje nejvyšší kritéria uplatňovaná dnes na vědecká periodika (je excerpován v databázích ERIH, SCOPUS a WoS, na portálu The SCImago Journal & Country Rank je zařazen v druhé nejvyšší kategorii Q2) a je přístupný v rámci Open Access. Dále přispěli do recenzovaných časopisů, jako jsou *Bohemica Litteraria*, *Bohemica Olomucensia*, *Cornova*, *Filosofický časopis*, *Literatura – teória, historia, crítica*, *Slovenská literatura*, *Slovo a smysl*, *Studia Metrica et Poetica* a další.

Podle Akademického systému evidence publikací (ASEP), provozovaného Knihovnou AV ČR, v roce 2023 uplatnili pracovníci a pracovníci ÚČL 240 výstupů. Podle Registru informací o výsledcích (RIV), který provozuje vládní Rada pro výzkum, vývoj a inovace, pracovníci ÚČL uplatnili 85 výstupů. Z těchto 85 výstupů bylo 35 textů dostupných v rámci Open Access, u čtyř dalších platí Open Access s časovým embargem.

Struktura publikací ÚČL	ASEP	RIV
Článek v odborném periodiku	59	39
Monografie	14*	9
Kapitola v knize	20	7
Konferenční příspěvek	4	7
Překlad	2	3
Recenze	34	0
Článek v novinách	35	0
Pořádání akce	21	13
Ostatní výsledky	51	7
Celkem	240	85

Tab. 2.a Publikace pracovníků a pracovnic ÚČL v roce 2023; zdroj: ASEP, RIV

* Celkový počet monografií v ASEP zahrnuje i drobnější práce typu *Seminářů* či *Dílen České knihnice*, které nejsou zahrnuty výše v přehledu pododdílu 2.1.----

3. Mezinárodní spolupráce

3.1 Zahraniční vědci a vědkyně v ÚČL

V roce 2023 měl ÚČL opět možnost přijímat zahraniční badatelky a badatele, jejichž účast je klíčová pro další etablování ÚČL na poli světové literárněvědné bohemistiky. Na svém pracovišti přivítal celkem šestnáct zahraničních badatelů a badatelek, kteří absolvovali studijní pobyty v délce dvou až šesti týdnů, a to díky podpoře programu Fellowship Josefa Dobrovského (FJD), financovaného Akademií věd ČR, a díky programu Stipendium Zdeňka Pešata (SZP), který poskytuje ÚČL. Jedna zahraniční badatelka navštívila ÚČL v rámci programu Erasmus+.

K hostujícím badatelům a badatelkám, kteří ÚČL navštívili díky Fellowshipu Josefa Dobrovského, patřili Dr. Marlene Meuer (Leuphana University of Lüneburg), MPhil. Jana Hunter (St Hugh's College, University of Oxford), Mag. Martina Schmidinger (Institut für Geschichtswissenschaften und Europäische Ethnologie, Universität Innsbruck), Mag. Lena-Marie Franke (Universität Regensburg), Mgr. Magdalena Joanna Krzyżanowska (Instytut Literaturoznawstwa, Uniwersytet Śląski w Katowicach), Mgr. Kamil Wrzeszcz (Instytut Nauk o Kulturze, Uniwersytet Śląski w Katowicach), Mgr. Natalia Palich (Instytut Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) a Noam Baram, BA (Tel Aviv University).

Obr. 3.1 Meghan Leigh Forbes přednáší o avantgardní knižní a časopisecké produkci; zdroj: foto ÚČL / Lenka Patoková

Rok 2023 byl bohatý i na zahraniční hosty a hostky přijíždějící v rámci Stipendia Zdeňka Pešata, mezi něž patřili Meghan Leigh Forbes, PhD (Metropolitan Museum of Art, New York), dr. hab. Joanna Ewa Królak (Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej, Uniwersytet Warszawski), Mgr. Diana Rodová (Université de Bretagne Occidentale), Mgr. Olga Czernikow, Ph.D. (Instytut Filologii Słowiańskiej, Uniwersytet Wrocławski), Mgr. Sybil Raysz (Maison des Sciences humaines de l'ULB), Mgr. Magdalena Brodacka-Dwojak, Ph.D. (Uniwersytet Jagielloński w Krakowie) a Mgr. Adam Zygmunt (Uniwersytet Warszawski). V rámci programu Erasmus+ do ÚČL zavítala Mgr. Janka Florková z Katedry slovanských filologií Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Dne 26. září 2023 se uskutečnila diskuze se zahraničními badatelkami, které v ÚČL v září a říjnu absolvovaly studijní a výzkumné pobyty podpořené Fellowshipem Josefa Dobrovského. Tzv. *Kulatý stůl se zahraničními stipendistkami* poskytl ústavní i široké veřejnosti možnost seznámit se s jejich projekty.

V rámci rozvíjení mezinárodních aktivit měl ÚČL možnost organizovat hned několik přednášek zahraničních odborníků a odbornic, tentokrát podpořených Stipendiem Zdeňka Pešata. Přednáškou s názvem „Revolutions in Print: An Intermedial Approach to Czech Avant-Garde Book and Periodical Production“ završila svůj stipendijní pobyt dr. Meghan Leigh Forbes. Diana Rodová, doktorandka z Université de Bretagne Occidentale, hovořila o Zdence Braunerové a jejích dopisech z cest. Docentka Joanna Królak během svého pobytu proslovila přednášku o autobiografičnosti v díle Ludvíka Vaculíka. Sybil Raysz, doktorandka z Maison des Sciences humaines de l'ULB, představila svůj disertační projekt s názvem „Slavic-Language Science Fiction from 1877 to 1972: Modernity as a Mirror to Science and Literature“. Adam Zygmunt z Varšavské univerzity seznámil posluchače s výzkumným projektem „Literární prostor v kapitalismu. Prostorové topoty v současné české literatuře“, realizovaným v rámci doktorského studia. Dr. Magdalena Brodacka-Dwojak posluchačům představila svou knihu *Středoevropané – druh na pokraji vyhynutí? Narativy identit na příkladech české a polské beletrie 20. a 21. století*.

3.2 Badatelky a badatelé ÚČL v zahraničí

V průběhu roku 2023 uskutečnili výzkumní pracovníci a výzkumné pracovnice ÚČL celkem 82 zahraničních pracovních cest (32 zahraničních cest podnikly badatelky a 50 cest badatelé), které měly za cíl navázat nebo prohloubit spolupráci s významnými akademickými a kulturními institucemi a představit výsledky bádání na konferencích a kongresech. Mezi nejnavštěvovanější země patřilo Rakousko a Německo – sousední země dlouhodobě patří k nejčastějším destinacím akademických výjezdů ÚČL zejména díky důležitým archivům a dobře vybaveným knihovnám. Dalšími často navštěvovanými zeměmi byly Velká Británie a Itálie, především ale také Polsko a Slovensko, a to díky úzké spolupráci s výzkumnými institucemi, jako jsou Polská či Slovenská akademie věd.

Obr. 3.2 Františka Schormová, Lucie Antošíková, Marek Nekula, Anna Gnot a Iva Mikulová na konferenci v německém Regensburgu; zdroj: ÚČL

Jako první vycestoval hned v lednu 2023 Dalibor Dobiáš na zvanou přednášku na Katedře slavistiky Universität Leipzig, kde hovořil o moderně v české literatuře. Vzhledem ke geografické blízkosti, možným germano-bohemistickým kompetencím i dobrému institucionálnímu a personálnímu zázemí se lipská bohemistika nabízí (vedle řezenské, berlínské ad.) jako jeden z klíčových univerzitních partnerů pro ÚČL v Německu. O západočeském lázeňském trojúhelníku jako místu interkulturní výměny přednášel v lednu na Otto Friedrich Universität v Bamberku kolega Václav Petrbock.

Františka Schormová se v březnu zúčastnila chicagské konference American Comparative Literature Association Annual Meeting, kde v rámci panelu Comparative Slavic přednesla příspěvek „Cold War Whiteness: Literature and Race between Canada and Czechoslovakia“. Týž měsíc vycestoval Michael Wögerbauer do Mnichova, kde se zúčastnil 27. setkání bohemistů Collegia Carolina, v jehož rámci představil aktuálně řešený projekt *Posilování „okraje“ v historiografii čtení. Perspektiva českých zemí, 1750–2021* (GAČR22-146655). Hana a Michal Kosákové v dubnu vystoupili na konferenci pořádané European Society for Textual Scholarship v Canterbury. Bohumil Fořt se s příspěvkem „Strategy and Effect: Narrative and Semantic Techniques in Hašek’s *The Good Soldier Švejk*“ zúčastnil dubnové konference o životě a díle Jaroslava Haška pořádané Columbia University. Matouš Jaluška se v Bratislavě aktivně zapojil do bienále Medieval Central Europe Research Network (MECERN).

Marie Brunová v květnu přednesla příspěvek „Representations of the Shoah in the Works of Czech Women Writers in the New Millennium“ na konferenci *Memories of the Shoah. Narrative Forms and Cultural Discourse in East-Central, South-Eastern, and Eastern Europe* v Padově. V červnu se Petr Plecháč aktivně zapojil do pořádání mezinárodní konference *Plotting Poetry 6* v Budapešti, kde rovněž přednesl dva příspěvky vycházející z práce na grantovém projektu *Evropská poezie: distant reading*. Jiří Trávníček v témže měsíci navštívil Krakov u příležitosti uvedení polského překladu monografie *Česká čtenářská republika*, poté se aktivně zúčastnil konference na téma středoevropských identit v Nowém Targu.

Obr. 3.3 Polský překlad knihy *Česká čtenářská republika* Jiřího Trávníčka pořídil Grzegorz Niec a vyšel v nakladatelství Księgarnia Akademicka; zdroj: facebook Czeskie Centrum Warszawa / Księgarnia Akademicka

Alena Bočková, Magdalena Jacková a Kateřina Valentová na červnové konferenci *How to Write (about) a Saint? Strategies of Profiling Saints and Candidates to Sanctity in Early Modern Literature* v Římě pronesly společnou přednášku s názvem „A Good Example as a Path to Saint-Making in a Jesuit School Drama“. Rovněž v červnu se Richard Müller aktivně zúčastnil 4. konference INSL (International Network for the Study of Lyric), kterou pořádal Department of Linguistic and Scandinavian Studies univerzity v Oslu.

V červenci Daniel Soukup vystoupil na 12. kongresu Evropské asociace židovských studií s příspěvkem „Eternal Jewish Slavery: The Destruction of Jerusalem in Medieval Bohemian Literature“, v němž představil dílčí výsledky projektu *Jeruzalém a jeho odraz v kultuře středověkých českých zemí*. Claire Madl a Michael Wögerbauer vystoupili na červencovém kongresu společnosti ISECS s názvem *Antiquity and the Shaping of the Future in the Age of Enlightenment*.

Lucie a Pavel Kořínkovi v září přednášeli na komiksologické konferenci *Comics, the Children and Childishness* pořádané Univerzitou v Gentu. Prostřednictvím společného referátu „A Model Childhood For Boys and/or Girls. Czech Comic Series about Two Schoolkids from Late 1930s and Early 1940s“ představili výsledky svého zkoumání českého komiksového časopisu *Puntá* a jeho seriálů zainteresovaným odborníkům a odbornicím z Evropy i USA. S příspěvkem „Multimodal Storytelling in Post-Autonomous Fiction: Affective Visuality“ vystoupila Alice Jedličková na říjnové konferenci *Affective Intermediality* pořádané Sapientia University v Kluži.

V listopadu vycestovala Silvie Cinková do Lublaně s příspěvkem na konferenci *Big Data, Small Literatures*, kterou pořádal Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. Lucie Antošíková, Anna Gnot a Františka Schormová vystoupily s příspěvky na konferenci *Exilanten aus Ungarn, Jugoslawien und der Tschechoslowakei 1945–1989. Exiles from Hungary, Yugoslavia and Czechoslovakia 1945–1989*, která se uskutečnila na Universität Regensburg. Rovněž v listopadu se v Bratislavě odehrálo *II. medzinárodné sympóziu literárnovednej slovakistiky*, kterého se zúčastnili Vendula Rejzlová, Daniel Soukup, Magdaléna Jacková, Michal Jareš a Kateřina Piorecká.

Obr. 3.4 Ze zahájení *II. medzinárodného sympózia literárnovednej slovakistiky* (Michal Jareš /ÚČL AV ČR/, Ivana Taranenková /ÚSL SAV/); zdroj: foto Ústav slovenskej literatúry SAV

3.3 Konsorcium literárněvědné bohemistiky

Rok 2023 byl osmým rokem působení Konsorcia literárněvědné bohemistiky. To bylo založeno v průběhu *V. kongresu světové literárněvědné bohemistiky* v roce 2015. Předmětem diskusí se tehdy stala rizika, která souvisí s minoritním postavením bohemistiky na zahraničních univerzitách, např. ohrožení další existence a udržitelného financování bohemistických kateder.

Obr. 3.5 Stávající a snad budoucí členové Konsorcia na mapě bohemistických pracovišť v Evropě; zdroj: ČLB

Konsorcium literárněvědné bohemistiky je založeno na úzké spolupráci se zahraničními univerzitními pracovišti, na kterých se bohemistika nebo slavistika s bohemistickou specializací tradičně vyučuje. Mezi ty patří zakladatelské instituce Konsorcia, tzn. univerzity v Opoli (Uniwersytet Opolski, Polsko, členství od roku 2015), Padově (Università degli studi di Padova, Itálie, 2016), Záhřebu (Sveučilište u Zagrebu, Chorvatsko, 2016), Salzburgu (Paris-Lodron-Universität Salzburg, Rakousko, 2016) a Řezně (Universität Regensburg, Německo, 2017). Zmíněné složení je od roku 2017 postupně rozšiřováno o nová, především evropská bohemistická pracoviště: Université Paris-Sorbonne (2017), Universität Erfurt (2017), Institut slavjanovedenija Ruské akademie věd (2018, od února 2022 pozastaveno), Ústav slovenskej literatury Slovenské akademie věd (2021), Instytut slawistyki Polské akademie věd (2021) a Centre d'études tchèques, Université libre de Bruxelles (2022). V roce 2023 se Konsorcium podařilo rozšířit o dalších sedm členů: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Jagielloński, Humboldt-Universität zu Berlin, Universität Wien, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski a Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Ústředním pilířem spolupráce nabízené Konsorciem je zpracování bibliografických dat o vědeckých, popularizačních a uměleckých výstupech pracovníků a pracovnic členských institucí v databázích *Česká literární bibliografie* (ČLB). Neméně důležitým posláním Konsorcia je zprostředkování transferu vědeckých informací mezi členskými institucemi a dalšími členy literárněvědné bohemistické komunity. K naplnění tohoto úkolu již druhým rokem slouží pravidelně vycházející newsletter s čtrnáctidenní periodicitou *Literárněvědná bohemistika: zprávy z oboru*. V rámci jeho přípravy je zohledňováno dění v partnerských institucích. Na konci roku 2023 čítal počet odběratelů newsletteru zhruba 430.

Obr. 3.6 Počet odběratelů newsletteru *Literárněvědná bohemistika: zprávy z oboru* v roce 2023 utěšeně narůstal; zdroj: metriky ÚČL / ČLB

4. **Výuka a popularizace**

4.1 ÚČL školám

Škola českého jazyka a literatury pro pedagogy

Již od roku 2012 připravuje ÚČL ve spolupráci s Ústavem pro jazyk český AV ČR odborný program Školy českého jazyka a literatury pro pedagogy (dále ŠČJL). Jde o postgraduální kurz určený pro pedagogy základních a zejména středních škol, organizačně ho zajišťuje Středisko společných činností AV ČR. Pro ÚČL je ŠČJL mimo jiné zdrojem informací o potřebách literárního vzdělávání na tomto stupni, pro pedagogy příležitostí seznámit se s nejnovějšími odbornými poznatky. Ve dnech 2.–4. 10. 2023 se uskutečnil již jedenáctý ročník. Literárněvědnou část kurzu tentokrát zajistili Alena a Michal Přibáňovi z Oddělení lexikografie. Alena Přibáňová promluvila o české literatuře v samizdatu, Michal Přibáň o tzv. knihovraždách, tj. knihách určených k likvidaci. V rámci ŠČJL se konala také komentovaná prohlídka expozice Staří mistři ve Schwarzenberském paláci (NG), výstavou provázela Stanislava Fedrová z Oddělení teorie a zaměřila se na baroko. Jedno dopoledne účastníci strávili komentovanou prohlídkou v Muzeu literatury Památníku národního písemnictví.

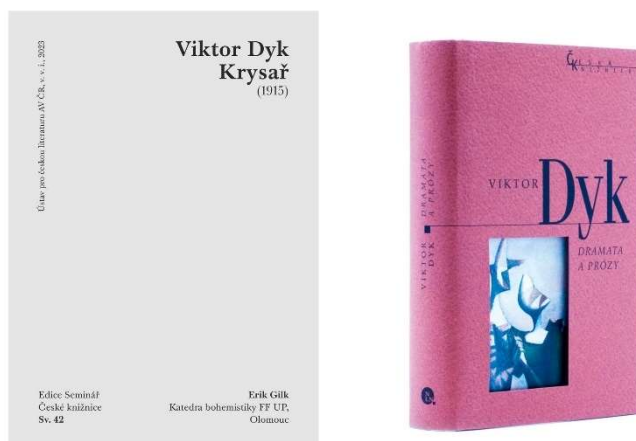
Obr. 4.1 Markéta Pravdová (ÚJČ) a Robert Kolár zahajují Školu českého jazyka a literatury, 4. října 2023; zdroj: Otevřená věda / SSČ AV ČR

Semináře a Dílny České knižnice

V roce 2023 pokračovaly obě edice výukových materiálů: Semináře České knižnice a Dílny České knižnice, které řídí Robert Kolár, rediguje Petra Hesová a jejichž grafickou podobu nově zajišťuje Studio Stará škola. Všechny vydané svazky (43 seminářů a 21 dílen) jsou zdarma ke stažení na webových stránkách České knižnice: <https://www.kniznice.cz/pro-skoly>.

V roce 2023 byly publikovány semináře ke *Krysaři* Viktora Dyka a *Legendě Kristiánově*, řada Dílen se rozrostla o pěti pracovních materiálů k *Milé sedmi loupežníků* Viktora Dyka, *Když se připozdívá* Karla Václava Raisa, *Večerním písním* Vítězslava Háška, *Bojům o zítřek* F. X. Šaldy a *Roku na jihu* Jaroslava Vrchlického.

nový *Seminář České knižnice*

Obr. 4.2 Nové Semináře a Dílny České knižnice anoucí propagační materiály na sociálních sítích; zdroj: ÚČL

Další aktivity

Komise ÚČL pro výuku literatury na středních školách spolupracovala desátým rokem s Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání (CZVV) a připomínkovala jednotlivé testové otázky či celé jejich soubory (maturitní zkouška, přijímací zkoušky).

ÚČL nadále přispíval do didaktického časopisu *Český jazyk a literatura*, a to jednak články svých pracovníků, jednak působením Roberta Kolára v redakční radě tohoto periodika. V redakční radě časopisu *Didaktické studie* působil Martin Hrdina, který byl také členem Ústřední komise Olympiády v českém jazyce.

4.2 Pedagogická spolupráce s vysokými školami

Pracovníci ÚČL pravidelně vyučovali nebo vedli jednorázové blokové kurzy na řadě vysokých škol (např. Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci). V letním semestru akademického roku 2022/2023 a v zimním semestru 2023/2024 odučili celkem 2 947 vyučovacích hodin, z čehož 1 852 bylo zaměřeno na studenty bakalářských programů, 1 055 na studenty magisterských programů a 40 na studenty doktorských programů. Většina kurzů měla podobu přímé výuky, některé kurzy byly ale realizovány také online prostřednictvím nejrůznějších IT aplikací a platforem.

ÚČL se podílí na terciárním vzdělávání prostřednictvím několika doktorských studijních programů, má tak pozici školícího pracoviště. Na základě uzavřených dohod o spolupráci s příslušnými fakultami a univerzitami zajišťovalo ÚČL v roce 2023 postgraduální studium ve čtyřech společně akreditovaných doktorských studijních programech:

1. Teorie a dějiny novější české literatury (Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) – navazuje na studijní programy, na nichž ÚČL spolupracuje od roku 1999;

**MASARYKOVA
UNIVERZITA**

2. Česká literatura (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně) – navazuje na studijní programy, na nichž ÚČL spolupracuje od roku 2013 (v roce 2020 byla aktualizována naše stávající spolupráce a podepsán nový dodatek smlouvy);

3. Česká literatura (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci) – spolupráce od roku 2018;

4. Teorie a dějiny české literatury (Filozofická fakulta Ostravské univerzity) – spolupráce od roku 2019.

Působení doktorandů v ÚČL je institucionalizováno vnitřním předpisem, doktorandi jsou zařazeni do výzkumných oddělení ústavu a podílejí se na řešení vědeckých projektů i na ostatních aktivitách pracoviště. Systematická podpora doktorandů a mladých vědeckých pracovníků je formulována v Koncepti rozvoje mladých vědeckých pracovníků a doktorandů, který byl zpracován v rámci projektu Rozvoj kapacit Ústavu pro českou literaturu AV ČR pro výzkum a popularizaci (CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_054/0014701).

V roce 2023 působilo v ÚČL celkem 16 doktorandů, z toho sedm studentů ve společně akreditovaných studijních programech. V průběhu roku své doktorské studium předčasně ukončila jedna studentka (Mgr. Kristina Vonková), další své studium přerušila (Mgr. Aneta Zraková). Nově byl do doktorského studia přijat jeden student (Mgr. Pavel Nevyhoštěný), jedna studentka doktorské studium úspěšně ukončila (Mgr. Lenka Sládková).

Další formu účasti ÚČL na terciárním vzdělávání představují akce pořádané pro studenty pregraduálního i postgraduálního studia v oblasti literárněvědné bohemistiky a jiných oborově blízkých programů. Stěžejními aktivitami jsou v tomto ohledu Studentská literárněvědná konference, doktorandská konference, doktorandský seminář a Škola praktické bohemistiky.

Studentská literárněvědná konference

Ve spolupráci s Ústavem české literatury Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně uspořádal ÚČL ve dnech 27.–28. dubna 2023 v Brně již 21. ročník mezinárodní studentské literárněvědné konference. Oproti dvěma předchozím ročníkům konference probíhala výlučně prezenčně. V průběhu dvou dnů své referáty představilo 34 studentů bakalářských, magisterských i doktorských studijních programů z českých, slovenských a polských univerzit. Na závěr přednesl Ing. arch. Tomáš Prokůpek přednášku „Komiksová tvorba Ondřeje Sekory“.

Obr. 4.3 Plakát Studentské literárněvědné konference 2023.

Velký počet oceněných svědčí o velké vyrovnanosti soutěžících studentů a vysokém standardu přednesených referátů. Je potěšující, že mezi oceněnými byli i dva interní doktorandi ÚČL (Mgr. A. Jablonická a Mgr. et Mgr. M. Kos).

Všichni vyznamenaní získali jednak knižní ceny, jednak možnost publikovat své texty ve sborníku z konference, jehož přípravu a vydání ve formě open access zajistí společně oba hlavní organizátoři konference.

Doktorandská konference

Dvaadvacátý ročník doktorandské konference literárněvědných bohemistických a příbuzných oborů se uskutečnil ve dnech 12.–14. září 2023 na zámku v Třešti. ÚČL byl hlavním organizátorem akce, která je platformou pro diskuse o konkrétních vědeckovýzkumných problémech, teoriích a metodách uplatňovaných jednotlivými doktorandy. Konference se zúčastnili doktorandi a pedagogové z Ústavu české literatury a komparatistiky FF UK v Praze, Ústavu české literatury FF MU v Brně, z Ústavu bohemistiky FF JU v Českých Budějovicích, z Katedry bohemistiky FF UP v Olomouci, z Katedry české literatury a literární vědy v Ostravě. Za ÚČL na konferenci vystoupili dva doktorandi.

Laureátem Ceny Vladimíra Macury se ve studentské kategorii stal Jan Rus, student bakalářského studijního programu Český jazyk a literatura na FF UK v Praze. Rus vystoupil s referátem nazvaným „Kdo můž' lásku zastavit?' Antický aparát v básni *Discursus Lypirona* Václava Jana Rosy a barokní erotismus“. V této kategorii byly kromě toho udělena dvě druhá místa (A. Medková, P. Berounský), jedno třetí místo (Bc. A. Pešková) a čtyři čestná uznání (E. Králová, BcA. Š. Luhanová, Bc. B. Pravda, I. R. Lewicki).

Cenu Vladimíra Macury v doktorandské kategorii získala Mgr. Martina Péterová z Ústavu slovenskej literatury SAV v Bratislavě, za příspěvek s názvem „Na vlnách davu. Modelovanie ‚nového človeka‘ na stránkach revue DAV“. I v této kategorii bylo uděleno více cen: dvě druhá místa (Mgr. T. Roháčová, Mgr. A. Jablonická), jedno třetí (Mgr. Z. Urbaničová) a dvě čestná uznání (Mgr. R. Cimprich, Mgr. et Mgr. M. Kos).

Obr. 4.4 Diskuse při doktorandské konferenci na zámku Třešň, září 2023; zdroj: ÚČL, foto: Ondřej Sládek.

Doktorandská setkávání

V průběhu roku se uskutečnilo několik setkání s doktorandy a mladými vědeckými pracovníky. Formy setkání byly různé: jednak osobní (v Praze, v Brně), jednak v podobě online doktorandského semináře, který se koná v průběhu akademického roku s měsíční periodicitou. Doktorandský online seminář ÚČL je určen pro diskusi o hlavních tématech, problémech a aktuálním stavu disertačních prací, ale poskytuje také prostor pro sdílení zkušeností.

Škola praktické bohemistiky

Tradiční kurz, nabízený oborovým vysokoškolským pracovištěm a jejich studentům, se v roce 2023 zaměřil na bibliografii, informační zdroje ÚČL a bibliografické databáze ČLB (Marta Škubalová), versologii (Robert Kolár) a textologii (Jiří Flaišman). V rámci kurzu, probíhajícího ve dnech 20.–21. dubna, si účastníci na praktických příkladech osvojili základy nezbytné pro samostatnou badatelskou práci.

4.3 Popularizační činnost

ÚČL se v roce 2023 znovu aktivně zapojil do největší vědecké akce v České republice, *Veletrhu vědy*. Ten se konal na přelomu května a června na PVA výstavišti v pražských Letňanech a za tři dny konání zvládl přilákat 46 000 návštěvníků. Hojně navštívená prezentace ÚČL se v roce 2023 věnovala tématu „Když spisovatelé píšou dopisy“. Prostřednictvím poutavě podané expozice zodpovídala návštěvníkům otázky jako: Co všechno se dá vyčíst z korespondence spisovatelů a básníků? Kdy, odkud, komu, o kom nebo o čem, a hlavně jak a proč psali dopisy Jan Hus, Božena Němcová, Jakub Deml nebo Ivan Martin Jirous? Který spisovatel má nečitelný rukopis a kdo doprovází svou korespondenci zdařilými ilustracemi? Kdo posílal pohlednice z hospod a kdo na psacím stroji vytvářel první newslettery? A co budou literární vědci v budoucnu zkoumat, když si dnes píšeme hlavně e-maily nebo posíláme krátké zprávy a obrázky? Návštěvník, který se zapojil do některé z nabízených aktivit, odcházel s informací, že korespondence spisovatelů a spisovatelek slouží vědcům jako historický pramen a dopomáhá jim k porozumění literárnímu dílu i životu a názorům spisovatelů.

Obr. 4.5 Stánek ÚČL na Veletrhu vědy 2023; zdroj: foto Tomáš Svoboda / AV ČR (1, 2), Lenka Patoková / ÚČL (3, 4)

Pro největší vědecký festival v České republice *Týden Akademie věd ČR 2023* připravil ÚČL čtveřici přednášek (Lucie Antošíková – *Ženy v emigraci. Vyprávění jako bezpečné místo*; Robert Kolár – *Hudbu vašich rytmů jsem cítil*; Václav Smyčka, Stefan Segi – „Většina dětí však přežila, polovina rodičů, několik starců a stařen“). Dystopie a utopie v imaginaci klimatické změny; Magdaléna Jacková a členové oddělení starší literatury – *Starší literatura z českých zemí. Jinakost a shody*), jednu literární procházku Prahou (Daniel Soukup – „*Neviditelné ulice*“: Literárně-historická procházka po Židovském městě pražském) a hojně navštívený Literární pubkvíz v produkci Františky Schormové a Ondřeje Macla a s krátkými vstupy Karla Pioreckého a Anny Gnot.

Obr. 4.6 Z akcí Týdne Akademie věd s literaturou 2023; zdroj: foto ÚČL

I v roce 2023 pokračovala užší spolupráce ÚČL s knižním veletrhem a festivalem *Svět knihy*. V koordinaci s dramaturgickým vedením festivalu ÚČL připravil trojici přednášek a diskusí (Michal Příbáň, Alena Příbáňová, Petr Šámal – Škvorecký, Salivarová, Vaculík; Eduard Burget – Vladimír Ležák Borin: *Za přeludem svobody*; Ondřej Vimr – *Česká literatura bez hranic*), tematicky přílehlých k hlavním programovým liniím ročníku, jimiž byli „Autoři bez hranic“ a „Literatura jako hlas svobody“.

Popularizační činnosti se ale odbornice a odborníci z ÚČL věnovali průběžně a celoročně, když představovali výsledky své vědecké činnosti veřejnosti při veřejných přednáškách na pozvání knihoven či jiných kulturních institucí, při debatách a prezentacích na středních a vysokých školách či prostřednictvím printových a audiovizuálních médií. Velký ohlas sklízely též výstavy, na jejichž přípravě se podíleli ústavní pracovníci a pracovnice: ať už ty dostupné na internetových stránkách ÚČL ke stažení, nebo rozsáhlejší expozice, jako byla např. nová, do deseti výkladových panelů komponovaná výstava *Třešť. Město, zámek a okolí s doprovodem Franze Kafky*, jejíž text a doprovod navrhl Václav Petrбок a která prostřednictvím Franze Kafky a jeho návštěv strýce Siegfrieda Löwyho

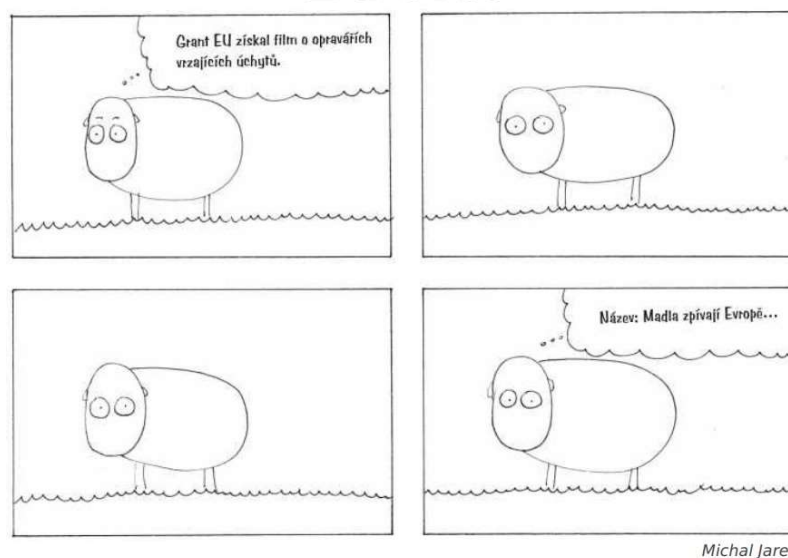
představuje minulost a současnost Třeště a okolí, s důrazem na místní osobnosti a propojení minulého s dnešním. Řada popularizačních aktivit byla realizována také v návaznosti na programy Strategie AV21.

Páteční přednáškový cyklus ÚČL *Literárněvědné fórum*, obracející se na odbornou i širší veřejnost, pokračoval i v roce 2023 dvěma běhy: letním semestrem 2022/2023 a zimním 2023/2024. První cyklus nesl název *Ženy v (e)migraci* a vytyčil si za cíl podpořit odbornou debatu v oblasti posttraumatického vyprávění emigrace z pozice žen, zpřístupnit českému publiku nejnovější poznatky výzkumu literatury tvořené ženami v (e)migraci a vytvořit bázi pro navazující výzkum, stejně jako i širokou celospolečenskou diskusi. Od února do června v něm celkem s pěticí přednášek vystoupily Renata Cornejo (Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem), Martina Kopf (Universität Wien), Eva Hausbacher (Universität Salzburg), Katja Kobolt (ZRC SAZU, Lublaň) a organizátorka celého cyklu, Lucie Antošíková (ÚČL). Po letní pauze pak v novém akademickém roce navázal cyklus *Jidiš v kontextu české literatury a kultury*. Jak uváděla anotace, jidiš a jidišová kultura tzv. jidiškajt tvořila po několik staletí nedílnou součást kultury Českých zemí, v přijetí, výzkumu, reflexi a studiu jidiš a jidiškajt po roce 1989 lze ale sledovat dlouhodobou stagnaci. Literárněvědné fórum, pořádané ve spolupráci s Centrem pro studium holokaustu a židovské literatury, si proto kladlo za cíl na tuto skutečnost upozornit a zájem o jidiš a jidiškajt v Českých zemích oživit. Do konce roku zazněly tři z plánovaných pěti přednášek – vystoupili s nimi Petr Jan Vinš (Univerzita Karlova), Štěpán Balík (Západočeská univerzita v Plzni) a Marie Krappmann (Univerzita Palackého v Olomouci).

4.4 Účast na literárním dění

Vedle vědecké činnosti se pracovníci a pracovnice ÚČL soustavně věnují také dalším činnostem na poli literatury a literární vědy, které tradičně nenáleží mezi výsledky vědecké práce, ale přitom je nelze ani zcela přiřadit do oblasti popularizace vědy. Zejména se jedná o činnosti reflektující aktuální situaci uměleckých disciplín (literatura, drama, komiks) a také o vlastní uměleckou činnost. V roce 2023 přispívali badatelky a badatelé ÚČL aktivně také literárněkritickými články, a to například do časopisů *A2* (Matouš Jaluška, Hana Blažková, Michal Jareš, Roman Kanda, Pavel Kořínek, Martin Lukáš, Jiří Zizler), *Bubínek Revolveru* (Petr Hruška), *Divadelní noviny* (Dominik Melichar, Lenka Jungmannová), *E*forum pro (germano)bohemistiku* (Jan Budňák, Matouš Jaluška, Anna Gnot, Mirek Němec), *Forum 24* (Jiří Trávníček), *Host* (Karel Piorecký), *Plav* (Františka Schormová), *Revolver Revue* (Barbora Čiháková), *Soudobé dějiny* (Veronika Košnarová), *Souvislosti* (Jiří Zizler, Michal Jareš), *Tvar* (Pavel Janoušek, Iveta Mikešová, Jiří Trávníček, Karel Piorecký a Alena Šidáková Fialová) či *Týnecké listy* (Michal Jareš). V ÚČL v roce 2023 působilo také několik pracovníků a pracovníků, kteří se věnují původní umělecké tvorbě v poezii i próze (Zuzana Říhová, Petr Hruška, Michal Jareš, Dominik Melichar a další), někteří se pak věnují též překladu uměleckých děl (Zuzana Augustová, Matouš Jaluška ad.) a převodům odborné literatury (např. Marie Brunová, Anna Gnot a Mirek Němec).

Komiks Zlá ovce

Obr. 4.7 Komiksový strip Michala Jareše se po dlouhých letech v *Tvaru* usídlil v *Týneckých listech*; zdroj: *Týnecké listy* / Michal Jareš

Pracovnice a pracovníci ÚČL se významně podíleli na činnosti literárních časopisů prostřednictvím své práce v redakcích a redakčních radách. Předsedou Klubu přátel *Tvaru* je Pavel Janoušek, v redakční

radě časopisu *Host* působí Pavel Janáček a Zuzana Říhová, Anna Gnot působí jako vědecká tajemnice časopisu *Adeptus* a Roman Kanda se podílel na redakci časopisu *Kontradikce*. Pracovníci ÚČL byli také hojně zastoupeni v redakcích a redakčních radách vědeckých časopisů: Alice Jedličková pracovala v redakčním kruhu časopisu *Bohemica litteraria*, kde byl Bohumil Fořt členem redakční rady. Václav Petrbok působil v redakčních radách časopisů *Listy filologické*, *Střed-Centre a Efora**, Jiří Trávníček v radách časopisů *Filoteknos* a *Roczniki Biblioteczne* a Alice Jedličková byla členkou redakční rady časopisu *Svět literatury*. Časopis *Slovenská literatúra* měl v redakční radě hned tři zástupce z ÚČL (Pavel Janoušek, Michal Jareš a Petr Šámal). Václav Smyčka působil v redakční radě časopisu *Brücken*, Dalibor Dobiáš ve vědecké radě časopisu *eSamizdat*, Michal Kosák v redakční radě online časopisu *Apparatus*, Ondřej Sládek v radách časopisů *Slovo a slovesnost* a *Iluminace*, Michael Wögerbauer a Petr Šámal v redakční radě časopisu *Literární archiv*, Martin Hrdina v radě časopisu *Didaktické studie*, Daniel Soukup v radě časopisu *Judaica Bohemiae*, Robert Kolár v radě časopisu *Český jazyk a literatura* a Pavel Janoušek v redakční radě *Divadelní revue*. Jiří Flaišman a Michal Kosák působili jako redaktori kritického literárního webu *Kanon*. Pracovníci a pracovnice ÚČL tvořili také redakční jádra obou časopisů, které ústav vydává – *České literatury* a *Cornovy*.

V roce 2023 se opět konala tradiční akce První bilance, diskuse zaměřená na reflexi aktuální literární produkce na konci kalendářního roku. Tentokrát se uskutečnila 12. prosince. O vybraných titulech debatovali Jitka Bret Srbová, Františka Schormová a Martin Lukáš. Debatu zaznamenala Česká televize a záznam pořadu je k dispozici na webu ČT Art.

Obr. 4.8 Knihy, o kterých se hovořilo při pořadu První bilance dne 12. prosince 2023; zdroj: foto ÚČL / Lenka Patoková

Pracovníci a pracovnice ÚČL byli rovněž výrazně zastoupeni v porotách, které rozhodují o udílení literárních cen. V roce 2023 se na rozhodování o Magnesii Liteře v různých kategoriích podíleli Zuzana Říhová, Stanislava Fedrová a Michal Jareš, který byl také členem poroty Literární ceny Vladimíra Vokolka. Jitka Šotkovská působila v porotě Ceny Marka Ravenhilla, Jan Budňák a Václav Petrbok v porotě Ceny Otokara Fischera a Pavel Kořínek v porotě komiksové Ceny Muriel. Pracovníci

a pracovníce ÚČL se také zapojili do grantových a poradních komisí, které rozhodují o podpoře při vydávání neperiodických publikací a literárních či kulturních časopisů. Dále se podíleli na programu Česká knihovna, zasedli v dramaturgické radě českého hostování na knižním veletrhu ve Frankfurtu v roce 2026 a účastnili se výběru stipendistů Českého literárního centra.

4.5 Služby pro veřejnost

K základním úkolům ÚČL patří zajišťování infrastruktury pro literárněvědnou bohemistiku v mezinárodním i národním měřítku a ve vztahu k české veřejnosti šíření odborně relevantních informací o osobnostech, institucích, dílech a ostatních jevech české literatury. Tyto služby pro vědeckou komunitu a občanskou veřejnost zajišťuje ÚČL prostřednictvím velké výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie, vlastních knihoven v Praze a v Brně a dále prostřednictvím počítačových aplikací a databází. Tyto digitální nástroje jsou vesměs volně přístupné na internetu. Vznikají ve Středisku literárněvědných informací ÚČL, ale také v dalších odděleních ústavu – především v Oddělení edičním a textologickém, v Oddělení lexikografie nebo ve Versologickém týmu.

Pražská knihovna ÚČL

Rozsah jejího fondu řadí pražskou Knihovnu ÚČL na třetí místo mezi knihovnami ústavů Akademie věd ČR. Tento fond tvoří unikátní sbírka české beletrie, literární teorie, literární historie, základních děl ze společenských oborů a soubor českých literárních a kulturních periodik. Součástí Knihovny ÚČL jsou též historické knižní a časopisecké fondy Umělecké besedy a knihoven bývalého oddělení západních literatur a kabinetu dějin českého divadla Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV. K 31. 12. 2023 tvořilo fond Knihovny ÚČL celkem 170 690 svazků, z toho v roce 2023 získala knihovna 2 767 nových knihovních jednotek a odebírala 150 titulů periodik. Knihovna ÚČL je otevřena nejen odborníkům, ale i studentům a dalším zájemcům. Všechny dokumenty jsou ve studovně pražského pracoviště ÚČL expedovány na počkání. V roce 2023 evidovala knihovna 353 aktivních čtenářských kont a dalším desítkám uživatelů byly jejich požadavky vyřešeny jednorázově. Souhrnně bylo poskytnuto 8 694 absenčních výpůjček (prezenční výpůjčky nejsou evidovány) a provedeno 2 134 prolongací. Další badatelé měli možnost studovat v knihovně dokumenty ze Staročeské sbírky – souboru mikrofilmů a fotokopí staročeských rukopisů a tisků z českých i zahraničních fondů (více než 163 000 polí mikrofilmů a více než 155 000 fotokopí). Pražská Knihovna ÚČL poskytovala své služby na základě automatického výpůjčního protokolu a sdíleného systému Aleph, jehož provoz zajišťuje pro zapojené ústavy centrální Knihovna AV ČR. Počet záznamů dokumentů vytvářených podle pravidel RDA ve formátu MARC21 a předaných do Souborného katalogu ČR vzrostl v roce 2023 na 125 503, to se opět projevilo zvýšeným zájmem o dokumenty z fondu Knihovny ÚČL, uspokojovaným zčásti i meziknihovní výpůjční službou. Od 1. března 2021 mohou uživatelé knihovny využívat též službu Vzdálený přístup do Národní digitální knihovny (NDK) pomocí účtu ID NDK, a tím pádem studovat dokumenty uložené v digitální knihovně Kramerius.

S cílem podpořit využití posledních dvou částí fondu, které dosud nebyly zkatalogizovány elektronicky, tj. knihoven bývalého oddělení západních literatur a kabinetu dějin českého divadla, se v lednu 2017 Knihovna ÚČL zapojila do podprogramu Ministerstva kultury ČR VISK 5 – Retrokon projektem Retrokatalogizace fondu Knihovny někdejšího oddělení západních literatur ÚČSL ČSAV. Jelikož kvalitou záznamů zasílaných do Souborného katalogu ČR splnila náročné požadavky zadavatele, s podporou z téhož zdroje pokračovala v postupné rekatalogizaci zmíněného fondu v systému Aleph i v letech 2018–2023. K 31. 12. 2023 dokončila Knihovna ÚČL zpracování monografické i periodické části tohoto fondu, díky čemuž umožnila uživatelům ještě snazší přístup ke studiu primárních dokumentů z této unikátní sbírky obsahující dokumenty ze 17.–20. století a orientované především na beletrii a odbornou literaturu z oblasti románského, anglosaského a germánského písemnictví.

Knihovna ÚČL AV ČR – statistické údaje			
	<i>2021</i>	<i>2022</i>	<i>2023</i>
Knihovní fond			
Celkový počet knihovních jednotek	166 753	169 044	170 690
Počet knih získaných v daném roce	2 424	2 291	2 767
Počet titulů periodik získaných v daném roce	146	146	150
Knihovní služby			
Počet registrovaných uživatelů	382	360	353
Počet výpůjček z fondu knihovny	6 854	7 505	8 694
Počet prodloužení výpůjček	1 490	1 257	2 134
Meziknihovní výpůjční služby			
Dokumenty zapůjčené z jiných knihoven v ČR	48	34	18
Dokumenty zapůjčené jiným knihovnám v ČR	75	54	82
Kopie částí dokumentů zapůjčené knihovnám v ČR	48	37	20
Dokumenty zapůjčené ze zahraničních knihoven	5	10	9
Spolupráce se Souborným katalogem ČR			
Celkový počet záznamů zaslaných do SKC	116 677	122 911	125 503

Tab. 4.a Knihovna ÚČL (Praha), údaje platné vždy k poslednímu dni v roce; zdroj ÚČL

Knihovna brněnského pracoviště ÚČL

Fond Knihovny brněnského pracoviště tvořilo k 31. 12. 2023 18 461 knihovních jednotek. Jeho součástí je taktéž 26 titulů periodik. Profilově je knihovna zaměřena na českou beletrii 20. století a původní současnou literaturu, literární teorii a literární vědu. Důležitou součástí představuje také literatura regionální a literární periodika. V roce 2017 byla v brněnské knihovně ÚČL dokončena celková rekatalogizace knihovního fondu v systému Aleph a od roku 2018 je již celý fond včetně nových přírůstků zpracováván elektronicky. Záznamy jsou průběžně tvořeny dle pravidel RDA ve formátu MARC21 v systému Aleph. V roce 2023 nabízela Knihovna brněnského pracoviště ÚČL svým uživatelům též výstřižkový archiv literární publicistiky.

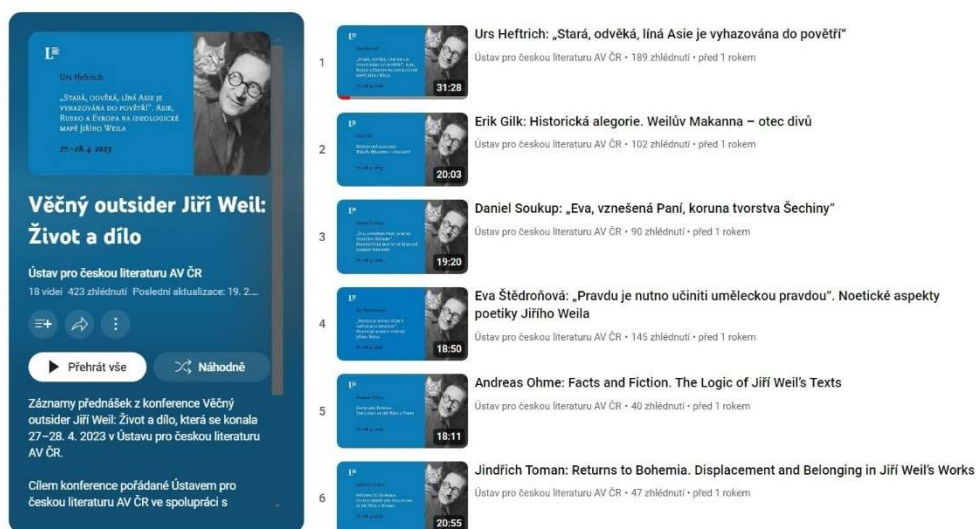
Digitální zdroje informací

ÚČL nabízí odborné veřejnosti, studentům a dalším zájemcům širokou škálu digitálních zdrojů: oborové slovníky, digitální archivy a fulltextové databáze literárních textů, bibliografické a další specializované databáze a v neposlední řadě též korpusy literárních textů. Ústavní web obsahuje sekci e-studovna, jež slouží jako rozcestník k těmto zdrojům (<https://www.ucl.cas.cz/e-studovna>).

I v roce 2023 pokračovalo budování ústavní digitální sbírky v Digitální knihovně Akademie věd ČR, do které se postupně přesouvají převážně starší kolektivní publikace a další díla ze sbírky Edice E, jejíž podoba již nevyhovuje moderním požadavkům. Výběr z publikační činnosti ústavu je čtenářům dostupný v systému Kramerius, který provozuje Knihovna AV ČR. Digitální sbírka obsahuje vedle publikací z Edice E i sborníky ze Studentské literárněvědné konference a postupně přibývají tituly další, včetně novější produkce ÚČL. Sbírk je dostupná na adrese:

<https://kramerius.lib.cas.cz/search?collections=vc:527a4eb4-8433-49e4-882b-36f94dd742f7>.

V režimu open access jsou dostupné i oba odborné časopisy v ÚČL vycházející: *Česká literatura* a *Cornova*. Významnou komunikační platformou byly pro ÚČL i v roce 2023 jednak domovské internetové stránky <http://www.ucl.cas.cz> a jednak sociální sítě: ústav je aktivní na Facebooku (<https://www.facebook.com/UCLavcr>) a X (<https://x.com/uclavcr>) a svůj videearchiv, nabízející záznamy vybraných přednášek (např. přednáškový cyklus Literárněvědné fórum), konferenčních příspěvků či diskusí, rozvíjí na YouTube (<https://www.youtube.com/@UCLavcr/>).

Obr. 4.9 Ústavní YouTube kanál přináší i záznamy referátů z vybraných kolokvií a konferencí pořádaných ÚČL; zdroj: YouTube @UCLavcr

**5. Výzkumná
infrastruktura
Česká literární
bibliografie**

5.1 Činnost velké výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie

Počátkem roku 2023 zahájila Česká literární bibliografie (ČLB) řešení nového, již třetího projektu výzkumné infrastruktury (LM2023043; doba řešení 2023–2026, hlavní řešitel Vojtěch Malínek), jehož hlavní náplní je komplexní a kontinuální rozvoj bibliografických databází a informačních zdrojů ČLB, stejně jako rozšiřování přístupu k infrastruktuře na základě FAIR principů a parametrů open access. ČLB za tímto účelem intenzivně vyvíjela novou verzi softwaru VuFind pro přístup ke svým datům (plán spuštění jaro 2024). V říjnu 2023 pak u příležitosti Týdne otevřené vědy v úplnosti a pod volnou licenci zpřístupnila své bibliografické datasety v Repozitáři ASEP a na svých webových stránkách zveřejnila Plán správy dat.

V roce 2022 ČLB uspěla s přihláškami dvou konsorciálních projektů podaných do grantové soutěže Ministerstva kultury NAKI III. K 1. březnu 2023 tak bylo v ÚČL zahájeno řešení pětiletých projektů *Český literární exil 1948–1989* (DH23P03OVV011; koordinátor ČLB; partner Muzeum literatury / Památník národního písemnictví; hlavní řešitelka Gabriela Romanová) a *ALKARO – Almanachy, kalendáře a ročenky v českých zemích 1801–1945* (DH23P03OVV013; koordinátor Moravská zemská knihovna; partneři: ČLB a Filozofická fakulta Univerzity Karlovy; řešitel za ČLB Vojtěch Malínek). V návaznosti na tento úspěch byl stávající tým ČLB rozšířen o nové zaměstnankyně a existující informační zdroje ČLB jsou díky oběma projektům obohacovány o nová data.

ČLB v roce 2023 nadále rozvíjela zahraniční spolupráci. Na úrovni mezinárodních vztahů zůstává klíčovou platformou Bibliographical Data Working Group, fungující při konsorciu DARIAH ERIC. Mezi zásadní aktivity skupiny patřila v roce 2023 zejména organizace panelu *Fostering Collaboration to Enable Bibliodata-driven Research in the Humanities* na prestižní mezinárodní konferenci DH2023 ve Štýrském Hradci či implementace projektu Open Bibliodata Workflows (DARIAH Theme Call 2022–2024; řešitelé: Vojtěch Malínek a Tomasz Umerle). Z mezinárodních aktivit stojí za zmínku také rozšíření Konsorcia literárněvědné bohemistiky o sedm nových členů či prezentace projektu Globální trajektorie české literatury od roku 1945 na konferenci *Translation Studies and the Digital Humanities*

v Hongkongu. Strategickým partnerem pro ČLB zůstává i nadále Polska Bibliografia Literacka (PBL) v rámci Institutu Badań Literackich Polské akademie věd (IBL PAN), s níž ČLB úspěšně rozvíjí portál European Literary Bibliography (ELB).

Na národní úrovni se ČLB vedle řešení projektů NAKI III zaměřila na zintenzivnění kooperace s vysokými školami, a to mj. přímým zapojením do výuky prostřednictvím prezentací zaměřených na praktické využití bibliografických dat v literárněvědném výzkumu. Spolupráce s Katedrou bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci vyústila v uzavření dohody o spolupráci a založení společné výzkumné platformy Centre for Digital Humanities in Literary and Book Studies.

Obr. 5.1 Tým ČLB v roce 2023; zdroj: foto ÚČL / ČLB, Lenka Patoková

5.2 Aktivity ČLB v číslech a datech

Projekty

Česká literární bibliografie řešila v roce 2023 celkem sedm grantových projektů. Díky úspěšnému výsledku mezinárodního hodnocení výzkumných infrastruktur z roku 2021 (udělen nejvyšší stupeň 5) byla zahájena implementace již zmíněného projektu velké výzkumné infrastruktury *Česká literární bibliografie*. Náplň projektu souborně pokrývá veškeré základní aktivity ČLB, tj. provozování a další rozvoj oborové informační infrastruktury, včetně popularizace a diseminace jejích aktivit a vývoje softwarových nástrojů. Z předchozích let pokračovalo řešení juniorského projektu GA ČR *Globální trajektorie české literatury po roce 1945* (hlavní řešitel Ondřej Vimr), u něhož byla s ohledem na komplikace spojené s pandemií covid-19 prodloužena lhůta řešení o 18 měsíců. Nově bylo zahájeno řešení zmíněných pětiletých projektů NAKI III. V červnu 2023 bylo uzavřeno řešení interního projektu DARIAH *Mutual Learning Workshop for Improving Cultural Heritage Bibliographical Data* (DARIAH Working Groups Call 2021–2023; hlavní řešitelé Vojtěch Malínek a Tomasz Umerle; příjemce dotace ČLB), a to úspěšnou prezentací jeho výsledků na DARIAH Annual Event v Budapešti. Na tento projekt volně navázal další grant podpořený ze strany DARIAH ERIC s názvem *Open Bibliodata Workflows* (DARIAH Theme Call 2022–2024). Veronika Zemanová byla v roce 2023 řešitelkou jednoletého projektu *Digitalizace a zpřístupnění literárněvědných pramenů z fondu knihovny ÚČL AV ČR* podpořeného z programu VISK 7 Ministerstva kultury, díky němuž bylo zdigitalizováno 15 unikátních strojopisných sborníků z fondů Knihovny ÚČL.

Nově byly podány čtyři grantové žádosti: návrh projektu *Upgrade výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie* do výzvy Výzkumné infrastruktury I programu OP JAK, dále společně s IBL PAN tříletý projekt *Advancing Metadata-driven Research and Curation Methodology for Literary Studies* (bilaterální mobilní projekt AV ČR a Polské akademie věd) a projekt *Metadata-based research in art, humanities and social sciences. Work in progress workshop* do výzvy DARIAH Working Groups Call 2023–2025. V samém závěru roku 2023 byly všechny tři uvedené projekty vybrány k podpoře. Na konci roku 2023 byl podán návrh na pokračování digitalizačního projektu VISK 7, který cílí na digitalizaci další skupiny strojopisných sborníků a samizdatové Dílo Jakuba Demla.

Bibliografické záznamy a návštěvnostází

Celkový počet záznamů v bázích ČLB dosáhl k 31. 12. 2023 počtu 2 307 553. V současné bibliografii (bez digitalizované bibliografie retrospektivní o 1,6 mil. kartotečních lístků a 95 001 databázovým záznamu) bylo zpracováno celkem 605 335 záznamů. Za rok 2023 tak nově přibýlo celkem 22 185

záznamů. Pro potřeby současné bibliografie je průběžně excerповáno celkem 281 časopiseckých titulů, z toho pět deníků a 54 online zdrojů. V roce 2023 pak bylo podchyceno a případně též analyticky zpracováno celkem 2 535 knižních publikací. Bibliografie literárního samizdatu dosáhla počtu 21 646 záznamů (roční přírůstek 604 záznamů, soustavná excerptce pro tuto bázi byla v březnu 2023 ukončena a doplňování probíhá již jen příležitostně) a Bibliografie literárního internetu zaznamenala 61 740 položek (roční přírůstek 5 217 záznamů). Bibliografie české literatury v překladu obsahuje prozatím 3 856 záznamů. Bibliografie české literatury v exilu čítá 12 712 záznamů, z nichž 9 151 tvoří excerpta z původní exilové báze pořízené v průběhu 90. let Františkem Knoppem. Prozatím tedy zahrnuje tato excerptce 3 561 záznamů. Nově vznikající bibliografie projektu ALKARO momentálně dosáhla 4 090 záznamů a perspektivně bude včleněna do Retrospektivní bibliografie. Samostatně byla vydělena databáze bohemistického konsorcia, která eviduje výstupy zahraničních bohemistů a k závěru roku 2023 dosáhla 4 119 záznamů. ČLB pokračovala také v opravách a zpětné redakci databáze, přičemž se úpravy v roce 2023 dotkly bezmála 70 000 záznamů. Biografická databáze České literární osobnosti byla roku 2023 rozšířena o 1 266 záznamů na celkových 38 271. Do souboru národních autorit bylo přitom v rámci kooperativní tvorby dodáno 679 nových záznamů.

Databáze	Celkový počet záznamů	Počet záznamů zpracovaných v roce 2023
<i>Současná bibliografie</i>	605 335	18 094
• Bibliografie literárního samizdatu	21 646	604
• Bibliografie literárního internetu	61 740	5217
• Bibliografie české literatury v překladu	3 856	0
• Databáze bohemistického konsorcia	4 119	4 119
Retrospektivní bibliografie	1 709 839	4 091
• Bibliografie projektu ALKARO	4 091	4 091
České literární osobnosti (biografická databáze)	38 271	1 266
Celkový počet bibliografických záznamů v databázích ČLB k 31. 12. 2023	2 307 174	22 185

Tab. 5.a Přehled přírůstků za rok 2023 i celkové počty záznamů v bázích

Celkový počet návštěv databází ČLB dosáhl v roce 2023 hodnoty 324 201 (web ČLB a databáze) a Digitální archiv periodik zaznamenal 185 498 návštěv. I v tomto roce tak ČLB zaznamenala nárůst počtu svých uživatelů, který lze přičíst zejména úspěšné popularizační kampani mezi studenty vysokých škol.

Výstupy

Pracovníci a pracovnice ČLB v roce 2023 publikovali celkem 26 výstupů evidovaných v bázi RIV, dalších 24 je pak zaznamenáno v databázi ASEP. Ke konci roku 2023 pak databáze RIV obsahovala 155 výsledků s dedikací velké výzkumné infrastruktury ČLB. Sledovat jsme mohli nárůst využívání služeb ČLB při psaní vysokoškolských závěrečných prací – dedikace ČLB byla ve volně dostupných zdrojích nalezena u 60 z nich.

V rámci odborné činnosti se zaměstnanci a zaměstnankyně ČLB aktivně zúčastnili 19 konferencí a workshopů, z toho 10 mezinárodních, na nichž přednesli celkem 17 přednášek a prezentací. ČLB dále připravila 8 vzdělávacích akcí, jejichž návštěvnost dosáhla 215 účastníků.

Svou činnost ČLB představuje také prostřednictvím webu či sociálních sítí. Facebookový účet ČLB sledovalo ke konci roku 2023 více než 700 uživatelů, účet na Twitteru/X pak více než 120 uživatelů. Sekce ČLB v rámci YouTube kanálu ÚČL dosáhla počtu 47 videí.

5.3 Rozvoj ČLB a aktivity na národní i mezinárodní úrovni

Se zahájením nových projektů došlo v roce 2023 ke změnám v organizační struktuře i personálním složení ČLB. Se zahájením řešení projektu ALKARO byla nově založena Sekce retrospektivní bibliografie, jejíž vedoucí byla jmenována Jana Vargová. Sekce bibliografie literárního samizdatu byla s ohledem na nově řešený exilový projekt přejmenována na Sekci bibliografie literárního samizdatu a exilu. V zimních měsících proběhla série konkursů a nově vypisované pozice ve výše uvedených sekcích obsadily kolegyně Renáta Cebe, Nikola Dlabajová, Lucie Maršíková a Šárka Sladovnicková; tým Sekce současné bibliografie doplnila Kateřina Zajíčková. S ukončením juniorského projektu GA ČR došlo k proměně složení Sekce pro globální a digitální literární studia, kterou nově doplnila datová analytička Charlotte Panušková. Rekonstituován byl též IT tým ČLB, který nyní tvoří Josef Svoboda, Marcin Giersz a Petr Čech. Šest zaměstnanců a zaměstnankyň ČLB pokračovalo v roce 2023 v postgraduálním studiu (FF UK, FF MU, FF OU).

V rámci rozvoje agendy open science a open data připravila ČLB plán správy svých výzkumných dat a zpřístupnila devět datasetů s dílčími databázemi ČLB v datovém repozitáři ASEP. Jednotlivé exporty jsou doplněny základním popisem struktury a dalších specifik konkrétního datasetu a jsou opatřeny identifikátorem DOI. ČLB plánuje připravovat jednotlivé báze a případně i další související datasety v aktualizovaných verzích distribuovaných v pravidelných půlročních intervalech tak, aby byly ve stabilní a fixované podobě k dispozici zájemcům o datový výzkum. Všechny datasety jsou přitom opatřeny také dokumentací v angličtině pro mezinárodní badatelskou obec. Počítáme s tím, že v této podobě budou výhledově dostupné také z platforem navázaných na EOSC.

Důležitým nástrojem vnitřního hodnocení ČLB se v uplynulém roce stala inovovaná verze atestačního řízení, které bylo po úpravách vnitřních směrnic ÚČL poprvé vypsáno v novém formátu. Atestacním řízením prošli v říjnu 2023 všichni vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci výzkumných sekcí ČLB. S ohledem na možnost reflexe kariérního růstu zaměstnanců v kategorii V1 byla tato kategorie nově rozdělena do tří stupňů (V1a, V1b a V1c). Specifická situace ČLB byla zároveň zohledněna v průběžných jednáních o nové kolektivní smlouvě ÚČL.

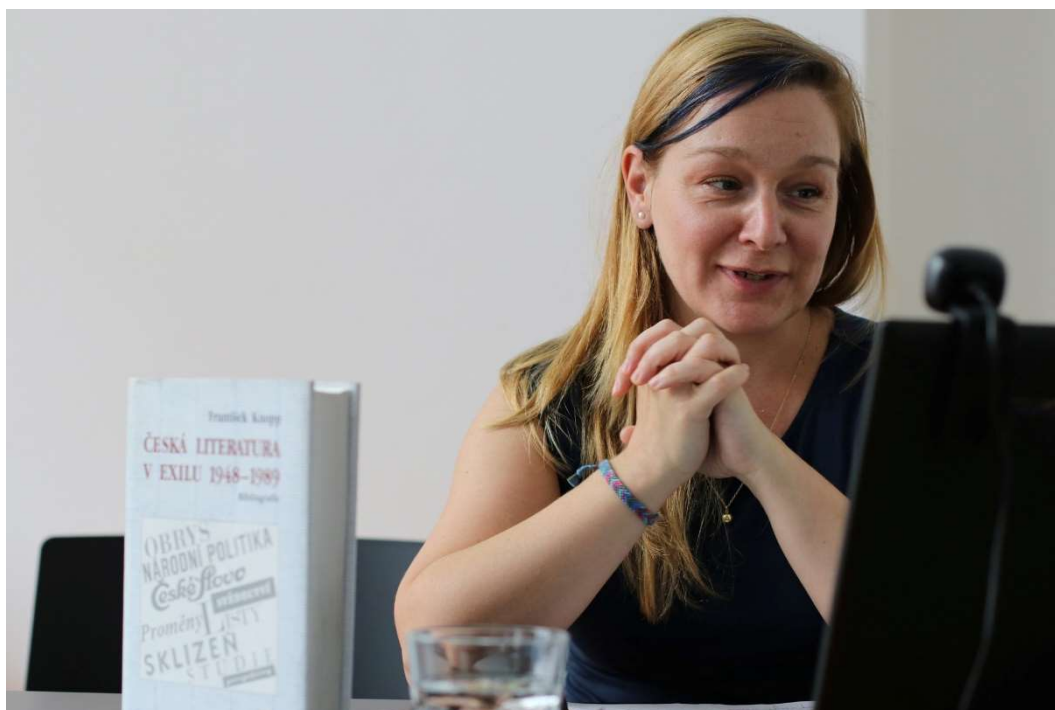
Klíčovou publikační platformou ČLB zůstává i nadále edice *Bibliographica*. V roce 2023 byla nově jmenována její ediční rada ve složení Dominik Melichar (výkonný redaktor), Michal Jareš a Vojtěch Malínek. Na konci března proběhla hojně navštívená prezentace publikace *Bibliografie časopisu Dialog*, jejímž autorem je Jakub Flanderka. V závěru roku byla k vydání připravena kniha Dominika Melichara *Krocení nestvůr nevědomosti*, v níž bude formou kompletní článkové bibliografie provázené

úvodní studií a vzpomínkami pamětníků představena činnost Societas Incognitorum Eruditorum a zejména její samizdatový časopis *Acta Incognitorum* z let 1976–1988.

Od roku 2023 ČLB převzala koordinaci oborového newsletteru *Literárněvědná bohemistika*. Newsletter vychází se čtrnáctidenní frekvencí a má celkem 423 odběratelů. Tuto agendu v rámci ČLB zajišťuje Vendula Trnková ve spolupráci s Michaelem Wögerbauerem a Kateřinou Bínovou.

Aktivity ČLB na národní úrovni

Spolupráce na národní úrovni se v roce 2023 nesla zejména ve znamení dvou pětiletých projektů NAKI III. *Projekt Český literární exil 1948–1989* prohlubuje dosavadní spolupráci ČLB a Muzea literatury / Památníku národního písemnictví a prostřednictvím aplikovaných výstupů (výstava, dokumentární film, bibliografická databáze a interaktivní mapa) si klade za cíl představit český literární exil jako svébytný sociokulturní fenomén a zároveň rozšířit aktuálně dostupnou infrastrukturu pro jeho výzkum formou specializovaných informačních zdrojů či nově zdokumentovaných a zpřístupněných archivních fondů. Na projektu spolupracují také kolegové z Oddělení lexikografie ÚČL (Michal Jareš, Michal Přibáň, †Eduard Burget), kteří se podílejí na přípravě katalogu ke zmíněné výstavě a věnují se souvisejícímu základnímu výzkumu (mj. monografie Josefa Škvoreckého), dále shromažďují obsahové podklady k interaktivní mapě a poskytují odborné konzultace a zpětnou vazbu pro další aplikované výstupy.

Obr. 5.2 Gabriela Romanová představuje projekt Český literární exil; zdroj: foto ÚČL

Projektem *ALKARO – Almanachy, kalendáře, ročenky v českých zemích 1801–1945* se ČLB vrací k bibliografickému zpracování materiálu vydávaného před rokem 1945. Hlavními výstupy projektu,

koordinovaného Moravskou zemskou knihovnou, jsou závěrečné svazky rozsáhlého bibliografického kompendia Česká retrospektivní bibliografie (CERBI) věnované jednotlivým typům těchto tzv. nepravých periodik. Jednotlivé svazky budou doplněny o odborné výstavy a jedním z hlavních výstupů projektu pak bude kolektivní monografie mapující historické proměny vývoje almanachů, kalendářů a ročenek a jejich role v české kultuře v průběhu času. Úkolem ČLB v rámci projektu je příprava analytické bibliografie tohoto typu materiálů a zároveň příprava metodiky sumarizující zásady jejich bibliografického popisu.

Důležitým aspektem činnosti ČLB je zvyšování povědomí o možnostech využití databází a rozšiřování okruhu jejich uživatelů. Klíčovou cílovou skupinu přitom tvoří studenti vysokých škol jako důležitá kategorie budoucích uživatelů ČLB. V roce 2023 proto byla prohloubena stávající spolupráce s domácími univerzitními pracovišti a navázány kontakty s dalšími institucemi. ČLB byla formou jednorázových prezentací představena studentům pregraduálních stupňů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Ostravské univerzity a Univerzity Palackého v Olomouci. Na jarní semestr 2024 jsou připraveny semestrální kurzy pro Filozofické fakulty v Brně a v Olomouci, předjednána je též obdobná spolupráce s Filozofickou fakultou v Praze. Bibliografický a datově analytický vzdělávací modul je také již tradiční součástí tzv. Školy praktické bohemistiky, kterou ÚČL několikrát ročně pořádá pro frekventanty doktorského studia (letos pro cca 20 účastníků). Dopad těchto vzdělávacích aktivit ČLB se odráží mj. ve využívání bází při tvorbě kvalifikačních pracích.

OTEVŘENÁ VĚDA
AKADEMIE VĚD ČR

ČLB neopomíjí ani středoškolské publikum. Stejně jako v předchozích letech vedla i v roce 2023 Petra Večeřová z Biografického archivu ČLB celoroční stáž tří gymnazistek v rámci programu AV ČR Otevřená věda. Krátkodobých stáží či praxí, které nabízí základní vhled do činnosti výzkumné infrastruktury, se v roce 2023 zúčastnili dva středoškolští a tři vysokoškolští studenti, přičemž dva z nich následně projevíli zájem o dlouhodobější spolupráci.

V návaznosti na ustavení národního koordinačního centra a v souvislosti s přípravou projektů v rámci plánovaných výzev programu OP JAK se zejména ve druhé polovině roku 2023 zintenzivnily aktivity směřující k implementaci platformy European Open Science Cloud (EOSC) do českého prostředí. Zaměstnanci a zaměstnankyně ČLB participují na činnosti několika pracovních skupin – PS Architektura národní datové infrastruktury, PS Základní služby (oboje Ondřej Vimr), PS Metadata (Vojtěch Malínek), PS Vzdělávání a lidské zdroje (Veronika Zemanová) či PS Citlivá data (Petra Večeřová). Oborově nejrelevantnější je pak členství v pracovní skupině Humanitní vědy a umění (Vojtěch Malínek, Ondřej Vimr), v níž ČLB spolupracuje mj. se zástupci dalších humanitněvědných výzkumných infrastruktur.

Jako kolektivní člen či prostřednictvím individuálních zástupců a zástupkyň se ČLB aktivně podílí také na činnosti dalších oborově relevantních profesních organizací: Vojtěch Malínek a Pavla Hartmanová

se pravidelně účastní jednání Sekce pro bibliografii SDRUK, Vojtěch Malínek a Ondřej Vimr jsou členy České asociace pro digital humanities (CzADH), Vojtěch Malínek již pátým rokem spolukoordinuje Bibliographical Data Working Group při konsorciu DARIAH ERIC, dále působí jako člen Kontrolní komise CzADH a nově se stal také členem oponentní rady projektu iPBL řešeném při IBL PAN. Anna Gnot v roce 2023 pokračovala ve výkonu mandátu členky Rady ÚČL a působila jako vědecká tajemnice polského časopisu *Adeptus*.

Zahraníční spolupráce

Zahraníční spolupráce ČLB dlouhodobě stojí na třech pilířích: (a) aktivitách Bibliographical Data Working Group při konsorciu DARIAH ERIC, kterou koordinují Tomasz Umerle (IBL PAN) a Vojtěch Malínek (ČLB); (b) spolupráci s Polskou literární bibliografií (Instytut Badań Literackich PAN) a (c) koordinaci Konsorcia literárněvědné bohemistiky.

Bibliographical Data Working Group (BDWG) v loňském roce zorganizovala několik významných akcí s mezinárodním dopadem. V úvodu roku zakončila řešení projektu *Mutual Learning Workshop for Improving Cultural Heritage Bibliographical Data* (DARIAH Working Groups Call 2021–2023) publikací společného prohlášení *Automated Subject Description for Cultural Heritage and Scientific Data – Between Bibliodata and Information Extraction*, které sumarizovalo výstupy projektu a hlavní body možné budoucí spolupráce knihovnické komunity a badatelů v oblasti kvantitativního výzkumu bibliografických dat. V červnu se Vojtěch Malínek zúčastnil DARIAH Annual Event v Budapešti, kde s dalšími členy pracovní skupiny prezentovali výsledky zmíněného projektu a představili také aktuální stav portálu *European Literary Bibliography*. ČLB také spolupořádala otevřené pracovní setkání skupiny. Zásadního úspěchu dosáhla BDWG organizací bibliografického panelu *Fostering Collaboration to Enable Bibliodata-driven Research in the Humanities* v rámci konference DH2023 ve Štýrském Hradci (přijato bylo jen 16 z 43 návrhů panelů). Uspořádaný panel zařadilo konsorcium DARIAH ERIC mezi dvanáct svých nejzásadnějších aktivit v uplynulém roce.

Obr. 5.3 Edward Gray z DARIAH Coordination Office představuje v rámci říjnového booksprintu aktivity infrastruktury DARIAH ERIC a možnosti využití platformy SSH Open Marketplace; zdroj: foto ÚČL / ČLB

V říjnu 2023 proběhlo již tradičně setkání členů BDWG v prostorách ÚČL v Praze – tentokrát u příležitosti dvoudenního booksprintu, který byl jednou z hlavních aktivit projektu *Open Bibliodata Workflows*. Booksprintu se účastnilo celkem 15 badatelů včetně tří zástupců ČLB. Výstupem akce je šest tzv. workflows, metodických návodů pro zpracování různých typů bibliografických dat, které byly následně zpřístupněny na platformě SSH Open Marketplace. Na základě těchto workflows byla následně připravena studie *Open Bibliographical Data Workflows and the Multilinguality Challenge* odeslaná v závěru roku do recenzního řízení časopisu *Journal of Open Humanities Data*. V souvislosti s booksprintem byla zorganizována též veřejná přednáška Edwarda Graye (DARIAH Coordination Office), který domácím publiku představil aktivitu infrastruktury DARIAH ERIC a možnosti využití platformy SSH Open Marketplace. V uplynulém roce také v knižní podobě vyšla *An Analysis of the Current Bibliographical Data Landscape in the Humanities*.

Také v roce 2023 pokračovala intenzivní spolupráce s Polskou literární bibliografií (PBL). Jejím těžištěm je rozvoj portálu *European Literary Bibliography* (ELB; Literarybibliography.eu), jehož ambicí je z jednoho místa zpřístupnit existující data z literárních a literárněvědných bibliografií šířených pod volnou licenci. Vývoj portálu značně pokročil zejména díky implementaci projektu *DARIAH.lab*, jehož spoluřešitelem byla PBL. Od podzimu 2023 se stal hlavní programátor portálu Marcin Giersz zaměstnancem ČLB. K zahrnutí do databází připravil data španělské národní knihovny a vystavil robustní autoritní modul (prozatím pro osoby a geografické termíny), pro jehož potřeby jsou adaptována wikidata. V souvislosti s ELB byla také navázána významná spolupráce s týmem *Bibliography of Scottish Literature in Translation* (BOSLIT) při University of Glasgow. Série konzultací vyústila v listopadu 2023 v prezentaci Ondřeje Vimra „Enrichment and presentation of large and heterogeneous bibliographical datasets“ na semináři *Creating Digital Futures & Networks* a v přípravu možného zapojení databáze BOSLIT do portálu. Spolupráce s PBL pokračovala i v dalších aspektech: Vojtěch Malínek se stal členem oponentní rady projektu iPBL, jehož cílem je zpracování dosud chybějící bibliografie polského literárního internetu, a v závěru roku 2023 bylo rozhodnuto o podpoře mobilního projektu polské a české Akademie věd pro období 2024–2026.

Konsorciium literárněvědné bohemistiky se v roce 2024 významně rozrostlo o sedm nových členů (Humboldt-Universität zu Berlin, Institut für Slawistik und Hungarologie; Universität Wien, Institut für Slawistik; Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Literaturoznawstwa; Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Słowiańskiej; Uniwersytet Warszawski, Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej; Uniwersytet Wrocławski, Instytut Filologii Słowiańskiej; Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Filologii Słowiańskiej) a v současnosti zahrnuje 17 institucí. ČLB zároveň pravidelně navazuje kontakty se zahraničními bohemisty přijíždějícími do ÚČL na akce pořádané ústavem, popř. na individuální badatelské pobyty, a získává od nich informace o jejich vědecké produkci.

Z ostatních mezinárodních aktivit ČLB je třeba zmínit také účast Ondřeje Vimra na konferenci *Translation Studies and the Digital Humanities* v Hongkongu s prezentací počítačného literárněvědného výzkumu založeného na bibliografických datech a účast Charlotte Panuškové, Ondřeje Vimra a Vojtěcha Malínka na workshopu *Wikipedia, Wikidata and Wikibase: Usage Scenarios for Literary Studies* pořádaném Freie Universität Berlin.

5.4 Sekce ČLB a jejich činnost

Česká literární bibliografie byla roku 2023 tvořena sedmi sekcemi: Sekcí současné bibliografie, Sekcí bibliografie literárního samizdatu a exilu, Sekcí retrospektivní bibliografie, Sekcí Biografický archiv, Sekcí pro globální a digitální literární studia, Sekcí digitalizace a IT a Kanceláří ČLB. Vedení infrastruktury v roce 2023 fungovalo ve složení Vojtěch Malínek (ředitel), Pavla Hartmanová (zástupkyně ředitele) a Ondřej Vimr (vědecký tajemník ČLB). Činnost ČLB odborně dozorovala Vědecká rada.

Prezenční zasedání Vědecké rady ČLB proběhlo v říjnu 2023. Rada v roce 2023 fungovala v obnoveném složení: předsedkyně prof. Joanna Czaplínska (Univerzita Opole, Polsko) a členové Mgr. Michal Frankl, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR), dr. Claire Madl (CEFRES), dr. Nanette Rišler-Pipka (Max Weber Stiftung, Německo), prof. Mikko Tolonen (University of Helsinki, Finsko) a dr. Tomasz Umerle (Instytut Badań Literackich, Polska Akademia Nauk). Na svém zasedání se Rada věnovala zhodnocení činnosti ČLB a perspektivám i výzvám jejího budoucího vývoje.

Sekce současné bibliografie (vedoucí Anna Gnot)

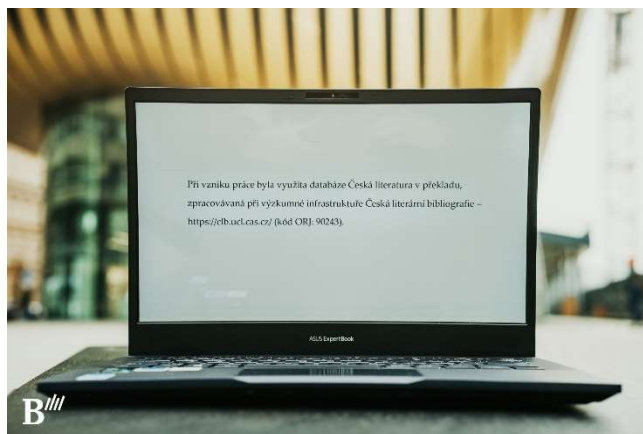
Průběžná excerpce časopisů zpracovávaných přímo na pracovišti ÚČL byla v roce 2023 doplněna prací z externích knihoven (Národní knihovna, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové). Během roku byly postupně zaplňovány mezery v excerpci, zejména u periodik z 50. let 20. století. V bázi přibylo 10 000 nových záznamů. Na základě revize seznamu excerpovaných časopisů byly vyřazeny tituly, které již přestaly vycházet (např. *Lógr*, *Evangelický týdeník*) nebo se jejich obsah a zaměření v průběhu let změnilo natolik, že již neodpovídaly oborovému zaměření databáze (např. *Nový Orient*, *Biograf*, *Central Europe*). Při této příležitosti byl seznam obohacen i o zdroje nové, např. oborové a kulturní časopisy *Mladý svět*, *Heroine* či *Komenský*. Kontinuálně probíhaly opravy báze, mj. bibliografického zápisu článků na pokračování nebo zdrojového dokumentu u univerzitních sborníků, doplňování odkazů na plné texty a napojování jednotlivých klíčových slov na národní autority. Členky sekce se kromě katalogizace věnovaly také propagaci ČLB na webu a sociálních sítích (Lucie Halabrinová, Kateřina Zajíčková), vzdělávacím aktivitám (Marta Škubalová, Pavla Hartmanová, Kateřina Zajíčková, Iveta Mikešová) či agendě Konsorcia literárněvědné bohemistiky (Anna Gnot, Vendula Trnková).

Sekce bibliografie literárního samizdatu a exilu (vedoucí Gabriela Romanová)

Se zahájením řešení projektu *Český literární exil 1948–1989* soustředil původně samizdatový tým svůj zájem na tuto oblast. Sekce se personálně rozrostla o tři nové bibliografky. Práce na databázi, která je jedním z výstupů projektu, byly zahájeny excerpcí československých exilových periodik z padesátých let 20. stol. (mj. *Modrá revue*, *Hlas domova*, *Archa*, *Studie*).

Oproti starší „exilové“ databázi, vytvořené na základě bibliografie Františka Knoppa, byl excerpční záběr rozšířen o záznamy beletrie, světové literatury a řídí se aktuálními pravidly pro zpracování záznamů včetně inovovaných metod věcného popisu. Okruh excerpovaných časopisů v úplnosti zahrnuje databázi Knoppovu (36 periodik), ke zpracování byly ale vybrány i další časopisecké tituly (celkem cca 120 titulů). Ke konci roku 2023 databáze nově vyexcerpovaných článků literárního exilu obsahovala přes 3 800 záznamů. Ve spolupráci s nově přijatým IT vývojářem Petrem Čechem byly zahájeny analytické práce na přípravě interaktivní mapy českého literárního exilu, která bude vedle bibliografické databáze dalším výstupem projektu.

Členové sekce se věnovali také individuálním projektům. Pro chystanou monografii Aleny Příbáňové (Oddělení lexikografie ÚČL) o spisovatelce a nakladatelce Zdeně Salivarové připravuje personální bibliografii Pavel Nevyhoštěný, který také přispěl do společensko-kulturní revue *Prostor* přehledovým textem ke 40. výročí časopisu. Renata Cebe se podílela na přípravě osobní bibliografie Oty Pavla, Dominik Melichar připravil k vydání zmiňovaný šestý svazek edice *Bibliographica* věnovaný časopisu *Acta Incognitorum* a Gabriela Romanová publikovala ve dvou odborných periodikách články věnované statistické analýze samizdatového materiálu.

Obr. 5.4 Ke konci roku 2023 databáze RIV obsahovala 155 výsledků s dedikací velké výzkumné infrastruktury ČLB.

Sekce retrospektivní bibliografie (vedoucí Jana Vargová)

Sekce retrospektivní bibliografie byla nově ustavena v březnu 2023 v souvislosti se začátkem projektu *ALKARO – Almanachy, kalendáře a ročenky v českých zemích 1801–1945*. Řešení projektu zahájila excerpční práce pro samostatnou analytickou bibliografickou databázi ALKARO, která zpracovává literární tvorbu a kulturní publicistiku z obsahu vybraných kalendářů, ročenek a literárních almanachů. Excerpční záběr pokrývá texty české krásné literatury (včetně drobných žánrů jako jsou anekdoty, kreslené vtipy, hádanky či přísloví), primární i sekundární texty v němčině, překlady ze světové literatury, literární kritiku a příbuzné disciplíny s vazbou na literaturu (divadlo, historie, žurnalistika). Excerpci zajišťují tři zkušené bibliografky a tým posílila nově nastoupivší kolegyně Lucie

Maršíková. S počátky excerptce byly řešeny také metodologické otázky zpracování dobového materiálu a nastaveny struktury specifických typů analytických záznamů. Metodologické postupy budou promítnuty do připravované certifikované metodiky pro zpracování almanachů, kalendářů a ročenek, která bude vedle databáze dalším výstupem projektu, připravovaným při ČLB. Členky sekce se kromě samotné excerptce seznamovaly se stavem knihovnických fondů s cílem vytipovat soubor relevantního materiálu k literárně orientované excerptci. V databázi ALKARO přibylo za rok 2023 přes 4 000 záznamů z kalendářové produkce. S cílem co nejvíce zpřístupnit badatelské veřejnosti tento dobový, doposud často přehlížený materiál jsou k jednotlivým záznamům přidávány odkazy na plné texty digitalizovaných dokumentů.

Sekce Biografický archiv (vedoucí Petra Večeřová)

Tým Biografického archivu pokračoval i v roce 2023 v řešení otázek a pracovních postupů spojených s databází České literární osobnosti, v interní redakci dat a zkušebním provozu databáze; veřejné zpřístupnění dat z inovované báze CLO je připravováno na rok 2024. Po odladění výchozích nastavení systému KOHA začala být rutinně zpracovávána nová data a zpětně byly zpracovány též záznamy literárních a literárněvědných osobností založené v předchozím období pro databázi AUT. Bylo provedeno též porovnání stávajícího obsahu báze CLO s obsahem wikidat (data a místa narození a úmrtí). Nově vytvořeno bylo celkem 1 266 nových záznamů. Tým spolupracuje s NK ČR a dalšími knihovnami na tvorbě kooperativní databáze Národní autority, kde se aktivně podílí na tvorbě záznamů jmenných autorit. V roce 2023 zaslali pracovníci Biografického archivu do databáze 679 nových záznamů.

Biografický archiv se věnoval též popularizaci své vědecké činnosti formou přednášek (mj. o zkušenostech s budováním biografické databáze či na téma elektronických zdrojů) a vedení krátkodobých i dlouhodobých stáží. Pod záštitou programu Otevřená věda provázela již tradičně Petra Večeřová tři gymnaziální studentky celoročním projektem Autoři a autorky literatury pro děti a mládež od 19. do 21. století. Vizualizace prosopografických dat zaměřeném na propojení bibliografie, biografistiky a kulturní antropologie.

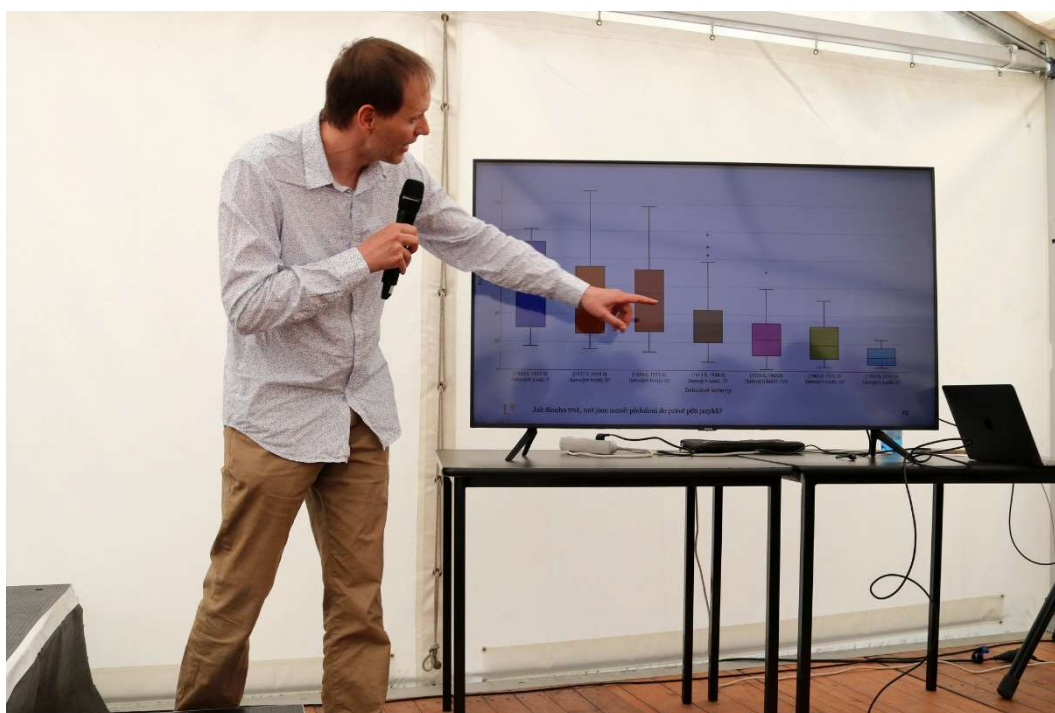
Sekce pro globální literární studia (vedoucí Ondřej Vimr)

Sekce pokračovala ve zpracování dat o překladech české literatury a ve výzkumu české literatury v překladu na podkladě bibliografických dat, který byl v průběhu roku prezentován laickému i odbornému publiku. V rámci ukončovaného projektu *Globální trajektorie české literatury po roce 1945* vyšla jedna z plánovaných publikací a další dvě procházejí recenzním řízením.

Tým se dále věnoval vývoji metody crowdsourcingu bibliografických údajů o knižních i časopiseckých vydáních české literatury v překladu. Za tímto účelem byl vyvinut zjednodušený způsob zaznamenávání bibliografických údajů včetně informací o částech knih, které jsou následně pomocí

dedikovaného nástroje automaticky převedeny do MARC21 a zařazeny do existujících databází. Zvláštní pozornost byla v roce 2023 věnována řečtině, resp. jazykům, které k zápisu nepoužívají latiniku a vyžadují specifický přístup, a finštině. Do zpracování záznamů byli zapojeni stážisté a studující z FF UK a FF MU.

V polovině roku tým posílila datová specialista a spolu s ní se tým v rámci akce *Open Bibliodata Booksprint* podílel na vývoji workflow pro převod knihovních katalogů a bibliografických dat na data výzkumná, v jehož rámci připravil sadu skriptů a zabýval se přípravou a zveřejněním cvičných Jupiter notebooků v jazyce Python, které tento postup v jednotlivých krocích názorně předvádějí na datech ČLB. Vybrané notebooky ilustrují též základní možnosti kvantitativního výzkumu na těchto datech. Část z nich bude použita též při plánované vysokoškolské výuce na téma počítačového využití bibliografických dat.

Obr. 5.5 Ondřej Vimr prezentuje výsledky projektu Globální trajektorie české literatury po roce 1945 na knižním veletrhu a festivalu Svět knihy; zdroj: foto ÚČL

Sekce digitalizace a IT

Sekce digitalizace a IT prošla v uplynulém roce významnou personální obměnou. Nově přijatý IT vývojář Josef Svoboda zahájil své působení v ČLB přípravou a aktualizací vyhledávacího rozhraní VuFind, s přihlédnutím k aktuálnímu vývoji již na základě nejnovější verze 9.1. Pro její potřeby byla doladěna a aktualizována řada souvisejících funkcionalit (mj. exporty, tabulkové zobrazení, individuální badatelský účet, řazení záznamů atp.) a zejména upgradováno grafické nastavení aplikace, které je uzpůsobeno vizuálnímu stylu ÚČL, resp. ČLB. V závěru roku 2023 byla připravena interní testovací verze, s nasazením do ostrého provozu se počítá na jaře 2024.

Druhý z nově přijatých IT vývojářů, Marcin Giersz, se dlouhodobě věnuje vývoji portálu *European Literary Bibliography* (ELB), který je společným projektem ČLB a PBL. Marcin Giersz pokračoval ve vývoji prezentačního systému ELB, zejména pak jeho autoritního modulu, do kterého nově připravuje data o souvisejících dílech, událostech a korporacích. Data pro autoritní modul báze ELB jsou připravována na základě wikidat. Předpokládáme, že nabyté zkušenosti bude možno do budoucna promítnout i do databází ČLB a autoritní data ČLB a ELB bude možné úžeji vzájemně provázat.

Třetí IT vývojář Petr Čech se věnuje primárně práci na vývoji interaktivní mapy pro potřeby projektu *Český literární exil 1948–1989* a v roce 2023 souběžně pracoval také na průběžné aktualizaci skriptu pro kontrolu bibliografických dat.

V oblasti IT je důležitým úkolem pro příští období postupné provázání a propojení vývojářských aktivit a vytvoření jednotné platformy pro dokumentaci programových kódů ČLB. Pro tyto potřeby prozatím slouží účet na platformě GitHub.

Agendě digitalizace, otevřené vědy a správy dat se věnovala Veronika Zemanová. V roce 2023 se podílela na vzniku dokumentu *Plán správy dat* a koordinovala sběr výzkumných dat napříč odděleními ČLB, aby mohly být datové sady zveřejněny v institucionálním repozitáři ASEP. Metodicky podpořila ústavní časopisy v implementaci identifikátoru ORCID do vydavatelských postupů, aby byly identifikátory autorů recenzovaných článků zahrnuty v metadatech článků. V roce 2023 byla obohacena digitální sbírka ÚČL, mj. souborem sborníků digitalizovaných v rámci realizace projektu podpořeného z programu projektu VISK 7 Ministerstva kultury.

6. Hospodaření

6.1 Rozpočet

V roce 2023 provozoval ÚČL svou činnost s rozpočtem 109 456 tis. Kč (včetně investic a grantů) s kladným hospodářským výsledkem. Výsledek hospodaření činí po zdanění 969 tis. Kč a bude v plné výši 969 tis. Kč převeden do Rezervního fondu.

V roce 2023 použil ústav prostředky z fondu účelových určených prostředků ve výši celkem 2 850 tis. Kč. Z toho bylo 2 833 tis. Kč institucionálních prostředků a 17 tis. Kč grantových prostředků. Do fondu účelově určených prostředků bylo převedeno celkem 3 630 tis. Kč, z toho 2 794 tis. Kč činí institucionální prostředky a 835 tis. Kč grantové prostředky.

Struktura financování byla tvořena institucionální dotací ve výši 61 889 tis. Kč, z toho 51 504 tis. Kč na podporu výzkumné organizace a 10 385 tis. Kč na podporu činnosti pracoviště.

Prostředky grantové činily 35 874 tis. Kč. Grantů/dotací měl ÚČL v roce 2023 celkem 26 (14× GA ČR v hodnotě 11 125 tis. Kč, 3× MŠMT ČR v hodnotě 16 656 tis. Kč, 7× MK ČR v hodnotě 6 377 tis. Kč, 1× MHMB v hodnotě 75 tis. Kč, 1× TAČR v hodnotě 1 491 tis. Kč a 1× ESF v hodnotě 149 tis. Kč).

V roce 2023 ÚČL nečerpal žádné investiční dotace.

6.2 Náklady

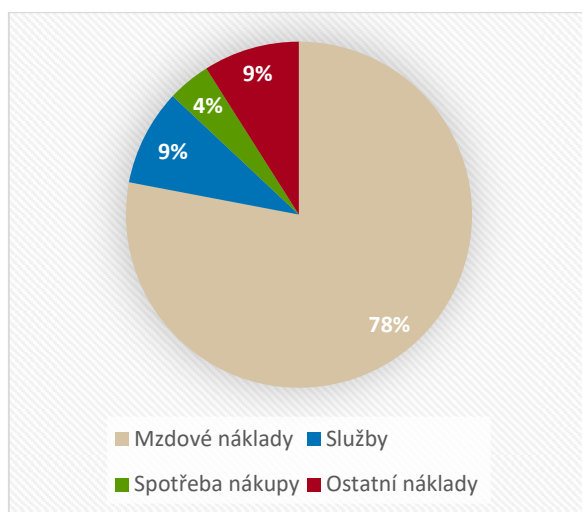
Z hlediska struktury nákladů představovaly hlavní položku náklady osobní. Ty dosáhly včetně odvodů zákonného pojištění a ostatních sociálních nákladů 86 346 tis. Kč. Osobní náklady jsou srovnatelné s rokem 2022.

Náklady na provoz představovaly vedle toho 22 141 tis. Kč. Zde došlo k mírnému snížení nákladů v důsledku ustálení cen energií, služeb a materiálu v průběhu roku nutných k chodu ÚČL.

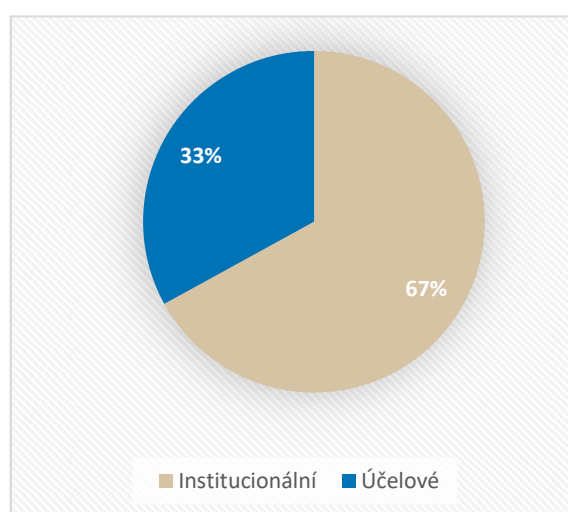
Náklady na cestovné (včetně zahraničních stáží) vynaložil ÚČL v roce 2023 celkem 1 271 tis. Kč. Podrobnější struktura výnosů a nákladů je uvedena v tabulkách Výsledek hospodaření ÚČL AV ČR, v. v. i., za rok 2023, zveřejněných na webu ÚČL.

Zdroje a rozdělení mzdových nákladů ÚČL (v tis. Kč) včetně pojištění a sociálního fondu				
Zdroj	Mzdy	Pojištění	OON	Celkem
Institucionální dotace	39 379	17 470	1 694	58 543
GA ČR	5 091	1 821	977	7 889
MŠMT ČR a MK ČR	14 039	5 021	854	19 914
Celkem	58 509	24 312	3 525	86 346
Odměny DR a RÚČL				257

Tab. 5.a Struktura mzdových nákladů ÚČL v roce 2023; zdroj ÚČL

Obr. 5.1 Struktura nákladů; zdroj ÚČL

Obr. 5.2 Náklady podle typu financování; zdroj ÚČL

6.3 Výnosy

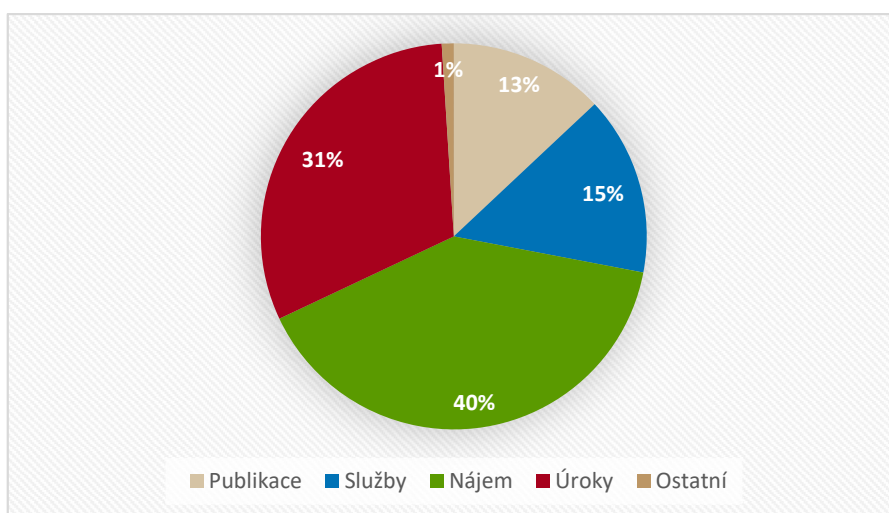
Nevyužité /prostory v budově, které má ve svém vlastnictví, pronajímal ÚČL v roce 2023 jiným subjektům. Nájemci jsou především subjekty nekomerční. Mezi ně patří např. Středisko společných činností AV ČR (knihkupectví Academia), Etnologický ústav AV ČR, Filosofický ústav AV ČR (Kabinet pro klasická studia), občanské sdružení Klub přátel Tvaru (stejnomený literární časopis), CEFRES – Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách. Mezi komerční subjekty se řadili tito nájemci: Space2let, spol. s r. o. (kavárna), Vesmír spol. s r. o. (stejnomený vědecký časopis). Nájemné se promítlo do příjmů ústavu částkou 1 294 tis. Kč.

Další výnosy měl ÚČL z prodeje publikací ve výši 426 tis. Kč a z prodeje služeb ve výši 486 tis. Kč, úroky činily cca 998 tis. Kč, ostatní výnosy byly ve výši 25 tis. Kč.

Celkem činily zdanitelné výnosy za rok 2023 i s úroky 3 229 tis. Kč. Ústav je i nadále plátcem DPH.

Zdanitelné výnosy ÚČL (v tis. Kč):	
Prodej publikací včetně <i>České literatury</i>	426
Tržby z prodeje služeb	486
Tržby z pronájmu	1 294
Úroky	998
Ostatní výnosy	25
Celkem výnosy	3 229

Tab. 5.b Struktura výnosů ÚČL v roce 2023; zdroj ÚČL

Obr. 5.3 Výnosy ÚČL v roce 2023; zdroj ÚČL

6.4 Majetek

K 31. 12. 2023 činil majetek ÚČL 68 633 tis. Kč. Mezi významné položky majetku patří: budova v ulici Na Florenci ve výši 62 500 tis. Kč, pozemek Na Florenci ve výši 2 190 tis. Kč, ekonomický informační systém 1 586 tis. Kč a 2× server Asrock proxmox ve výši 1 248 tis. Kč.

ÚČL získal v roce 2023 od AV ČR dotaci ve výši 858 tis. Kč na výdaje související s nákladnou údržbou a nutnou obměnou majetku, a to zejména na nutnou opravu čtyř výtahů v hodnotě 267 tis. Kč, rekonstrukci kanceláří a obměnu drobného majetku v zasedací místnosti v hodnotě 199 tis. Kč a opravu budovy z důvodu havárie potrubí 116 tis. Kč.

V roce 2023 ÚČL nečerpal žádné investiční prostředky.

7. Orgány pracoviště

7.1 Ředitel pracoviště

Na základě jmenování předsedkyně Akademie věd ČR prof. RNDr. Evou Zažímalovou, CSc., na období 1. 7. 2020 – 30. 6. 2025, vykonával v roce 2023 funkci ředitele ÚČL PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

Informace o činnosti

V průběhu roku ředitel pracoviště vykonával běžnou agendu související s funkcí ředitele, řídil činnost všech složek ústavu, sledoval a kontroloval hospodaření pracoviště a čerpání rozpočtu.

Ředitel ÚČL zorganizoval a vedl celkem 11 pravidelných měsíčních porad kolegia ředitele ÚČL. Spolu se zástupcem ředitele navštívil všechna oddělení a vedl diskuse o jejich výzkumném profilu, aktuálních i plánovaných projektech i celkovém nastavení infrastrukturní podpory.

Ředitel ÚČL po dohodě s předsedkyní Rady ÚČL svolal na 5. září 2023 volební shromáždění výzkumných pracovníků ÚČL, jehož cílem bylo vybrat jednoho interního člena / interní členku Rady ÚČL.

Dozoroval a schválil vnitřní předpis 2023/1 o cestovních náhradách a pokyny pro schvalování pracovních cest, předpisy řešící status ombudsmana / ombudsmanky (2023/2) a zvyšování institucionální odolnosti (2023/3), předpis ošetřující ochranu oznamovatelů a postup zpracování a prošetření jejich oznámení v ÚČL AV ČR (2023/4). Dozoroval a schválil vnitřní předpis 2023/5 o nakládání s výsledky činnosti ve výzkumu, vývoji a inovacích a o ochraně duševního vlastnictví pracoviště, jakož i předpis 2023/6 stanovující nepřímé náklady u grantových projektů.

Zajistil předložení finančních dokumentů Výsledek hospodaření za rok 2022 a Rozpočet ÚČL na rok 2023, jejich projednání v Dozorčí radě ÚČL a schválení v Radě ÚČL. Zajistil předložení Výroční zprávy ÚČL o činnosti a hospodaření za rok 2022 Dozorčí radě ÚČL a Radě ÚČL, jejich projednání resp. schválení oběma radami a zveřejnění výroční zprávy ve stanoveném termínu.

Vydal pět příkazů ředitele:

- 1/2023 o jmenování zástupců vedoucích oddělení a ostatních vedoucích pracovníků/řešitelů;
- 2/2023 o úhradách telefonních poplatků za používání služebních mobilních telefonů;
- 3/2023 o jmenování komisí pro rok 2023;
- 4/2023 o plánovaných atestacích ČLB;
- 5/2023 o plánovaných atestacích ÚČL v lednu 2024.

7.2 Rada pracoviště

Složení

předsedkyně:

PhDr. Lenka Jungmannová, Ph.D. (ÚČL AV ČR)

místopředseda:

PhDr. Eduard Burget, Ph.D.

(ÚČL AV ČR, mandát zanikl 5. 6. 2023 z důvodu úmrtí)

PhDr. Michal Přibáň, Ph.D.

(ÚČL AV ČR, členem Rady zvolen 5. 9. 2023, místopředsedou zvolen 14. 11. 2023)

členové interní:

Mgr. Anna Gnot, Ph.D., Mgr. Magdaléna Jacková, Ph.D.,

Mgr. Václav Smyčka, Ph.D. et Ph.D., PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

členové externí:

Mgr. Ivana Taranenková, Ph.D. (Ústav slovenskej literatúry SAV),

Mgr. Zuzana Urválková, Ph.D. (Ústav české literatury a knihovnictví FF MU),

PhDr. Tomáš Pavlíček, Ph.D. (Literární archiv Památníku národního písemnictví)

Informace o činnosti

Rada pracoviště zasedala v termínech: 27. února, 28. března, 19. dubna, 20. června a 14. listopadu; návrhy, k jejichž projednání nebylo možné nebo účelné svolat zasedání Rady ÚČL, byly projednány per rollam.

27. února

Rada schválila Rozpočet ÚČL na rok 2023.

Rada schválila Střednědobý výhled rozpočtu ÚČL na období 2024–2025.

Rada schválila Statut Etické komise ÚČL a Statut ombudsmana/ombudsmanky ÚČL.

Rada schválila Atestační řád ÚČL.

Rada přijala tři nové projekty za projekty ústavní.

Rada schválila Vnitřní předpis o projektové organizaci činnosti.

28. března

Rada projednala návrhy projektů do programu Podpory perspektivních lidských zdrojů.

Rada projednala postup řešení 28 ústavních projektů, tři zhodnotila jako dokončené.

Rada projednala 12 ústavních návrhů grantových projektů GA ČR.

19. dubna

Rada zvolila ombudsmanku ÚČL (Jana Vargová).

Rada zvolila členy Etické komise ÚČL (interní: Pavla Hartmannová, Iva Krejčová, Pavel Šidák, Ondřej Vimr; externí: Josef Hrdlička)

20. června

Rada schválila Výroční zprávu ÚČL za rok 2023.

Rada schválila upravený výsledek hospodaření ÚČL po auditu za rok 2022 ve výši 1 441 tis. Kč a jeho převod do Rezervního fondu a Sociálního fondu.

Rada schválila 1. změnu Rozpočtu ÚČL na rok 2023.

14. listopadu

Rada navrhla projekty, jejichž předkladateli byli Irene Elmerot, Ivana Hostová, Neža Kočnik, Magdalena Krzyzanowska, Jana Marková, Marlene Meuer, Grzegorz Nieć, Aleksandra Pająk-Głogiewicz, Kamil Wrzeszcz, Adam Zygmunt, k udělení Fellowshipu Josefa Dobrovského.

Rada zvolila Michala Přibáně místopředsedou.

Rada schválila 2. změnu Rozpočtu ÚČL na rok 2023.

7.3 Dozorčí rada

Složení

<i>předseda:</i>	Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D. (AV ČR)
<i>místopředsedkyně:</i>	Mgr. et Mgr. Stanislava Fedrová, Ph.D. (ÚČL AV ČR)
<i>členové:</i>	Mgr. Petra Eckert Nováková (SSČ AV ČR) JUDr. Jiří Malý (SSČ AV ČR) Mgr. Pavla Machalíková, Ph.D. (ÚDU AV ČR)

Informace o činnosti

zasedání v roce 2023: 15. února, 15. června a 8. listopadu

15. února

Projednala a vzala na vědomí hospodářské výsledky ÚČL za rok 2022 a plán rozpočtu na rok 2023 i střednědobý výhled rozpočtu na roky 2024–2025.

Vyjádřila se k hospodaření se sociálním fondem.

Určila společnost Interexpert jako auditora pro provedení auditu za rok 2022.

15. června

Schválila zprávu o své činnosti za rok 2022.

Projednala a vzala se souhlasem na vědomí předloženou Výroční zprávu ÚČL a výrok auditora k hospodaření a účetnictví za rok 2022.

Vzala na vědomí změny v rozpočtu pro rok 2023.

Zhodnotila manažerské schopnosti ředitele ÚČL ve vztahu k pracovišti i ke zřizovateli.

18. listopadu

Ke dni 17. října per rollam projednala a podle ustanovení § 19 odst. 1 písm. b) bod 7 zákona č. 341/2005 Sb. udělila předchozí písemný souhlas s uzavřením Smlouvy o smlouvě budoucí mezi Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., a EVMA, spol. s r. o. (IČO 27733220), v předloženém znění.

Projednala a vzala na vědomí poslední změny rozpočtu na rok 2023.

Projednala a podle ustanovení § 19 odst. 1 písm. b) bod 7 zákona č. 341/2005 Sb. udělila předchozí písemný souhlas s uzavřením Nájemní smlouvy mezi Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., a EVMA, spol. s r. o. (IČO 27733220), v předloženém znění.

Vzala na vědomí informace k výhledu na rok 2024.

Dále DR průběžně sledovala čerpání rozpočtu pracoviště, včetně jeho změn v průběhu roku (grantové prostředky, v průběhu roku nově získané účelové finance z různých zdrojů, mimořádné institucionální dotace od AV ČR a jejich využití, investice do stavu a též provozu a správy budovy), a také stav prostředků uložených ve fondech; průběžně také prováděla kontrolu smluv vložených do Registru smluv.

Vedle toho DR během roku sledovala i vnitřní odborné záležitosti pracoviště (výsledky atestací pracovníků, podávání projektů různého typu, fungování mezinárodního poradního sboru, jednání s odborovými organizacemi za účelem nové kolektivní smlouvy). DR byla rovněž informována o budoucích závazcích plynoucích z proběhnuvšího projektu Rozvoj kapacit ústavu (OPVVV/MŠMT, 2020–2022).

Během roku byli předseda i členové DR průběžně v kontaktu s tajemnicí DR a ředitelem pracoviště; podle potřeby spolu konzultovali úkony, procedury a materiály spadající do kompetence DR.

8. Další informace

Změny zřizovací listiny

V průběhu roku 2023 nedošlo ke změnám zřizovací listiny.

Hodnocení další a jiné činnosti

ÚČL nevyvíjí další ani jinou činnost.

Informace o opatření k odstranění nedostatků v hospodaření

ÚČL nebyla v roce 2023 uložena opatření k odstranění nedostatků v hospodaření.

Finanční informace o skutečnostech, které jsou významné z hlediska posouzení hospodářského postavení instituce a mohou mít vliv na její vývoj

Všechny podstatné informace o skutečnostech významných z hlediska hospodářského postavení instituce a dalšího vývoje tohoto postavení jsou obsaženy v předchozích částech výroční zprávy.

Předpokládaný vývoj činnosti pracoviště

Všechny podstatné informace umožňující predikovat další vývoj činnosti pracoviště jsou obsaženy v předchozích částech výroční zprávy.

Aktivity v oblasti ochrany životního prostředí

Na pracovišti probíhá třídění odpadu a recyklace elektronických zařízení včetně baterií a akumulátorů.

Aktivity v oblasti pracovněprávních vztahů

Zástupci odborových organizací se jako členové účastnili jednání kolegia ředitele ÚČL, projednávání rozpočtu pracoviště a rozpočtu sociálního fondu a jednání o úpravách mzdového předpisu ÚČL v souvislosti se zvýšením mezd.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

ÚČL zveřejnil 10. 1. 2024 výroční zprávu o své činnosti v oblasti poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb. s následujícím obsahem:

Za rok 2023 neevidujeme žádné žádosti o informace a žádné rozhodnutí o odmítnutí žádosti.

Za rok 2023 neevidujeme žádná podaná odvolání proti rozhodnutí.

Za rok 2023 neevidujeme žádné rozsudky soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí povinného subjektu o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace ani žádné výdaje v souvislosti se soudními řízeními o právech a povinnostech podle tohoto zákona.

Za rok 2023 neevidujeme žádné poskytnuté výhradní licence.

Za rok 2023 neevidujeme žádné stížnosti podané podle § 16a.

Za rok 2023 neevidujeme žádné další informace vztahující se k uplatňování tohoto zákona.

9. Zpráva auditora o ověření účetní závěrky a zpráva auditora k výroční zprávě

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Účetní závěrka

a

Zpráva nezávislého auditora o účetní závěrce

za rok končící 31. prosince 2023

Auditor

interexpert neziskový sektor s. r. o.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o., Mikulandská 2, Praha 1, 110 00, Tel:+420 224 933 658, Fax:+420 224 934 101
e-mail: secretary@interexpert.cz www.interexpert.cz

Zpráva nezávislého auditora

Veřejná výzkumná instituce:	Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Právní forma:	Veřejná výzkumná instituce
Sídlo:	Na Florenci 1420/3, Praha 1, 110 00, Česká republika
Identifikační číslo:	68378068
Rozvahový den:	31.12.2023
Předmět hlavní činnosti:	Předmětem hlavní činnosti instituce je základní výzkum v oblasti literární vědy. Je garantem výzkumu národní identity v oblasti literatury a nejsilnější institucí svého vědního oboru – literárněvědné bohemistiky – ve světovém měřítku.

Výrok auditora

Provedli jsme audit přiložené účetní závěrky účetní jednotky, u které hlavním předmětem činnosti není podnikání (dále jen účetní jednotka), sestavené na základě českých účetních předpisů, která se skládá z rozvahy k 31.12.2023, výkazu zisku a ztráty za rok končící 31.12.2023 a přílohy této účetní závěrky, včetně významných (materiálních) informací o použitých účetních metodách.

Podle našeho názoru účetní závěrka podává věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv účetní jednotky k 31.12.2023 a nákladů, výnosů a výsledku jejího hospodaření za rok končící k 31.12.2023 v souladu s českými účetními předpisy.

Základ pro výrok

Audit jsme provedli v souladu se zákonem o auditorech a standardy Komory auditorů České republiky (KA ČR) pro audit, kterými jsou mezinárodní standardy pro audit (ISA) případně doplněné a upravené souvisejícími aplikačními doložkami. Naše odpovědnost stanovena těmito předpisy je podrobněji popsána v oddílu Odpovědnost auditora za audit účetní závěrky. V souladu se zákonem o auditorech a Etickým kodexem přijatým Komorou auditorů České republiky jsme na účetní jednotce nezávislí a splnili jsme i další etické povinnosti vyplývající z uvedených předpisů. Domníváme se, že důkazní informace, které jsme shromáždili, poskytují dostatečný a vhodný základ pro vyjádření našeho výroku.

Ostatní informace uvedené ve výroční zprávě

Ostatními informacemi jsou v souladu s § 2 písm. b) zákona o auditorech informace uvedené ve výroční zprávě mimo účetní závěrku a naši zprávu auditora. Za ostatní informace odpovídá statutární orgán účetní jednotky.

Náš výrok k účetní závěrce se k ostatním informacím nevztahuje. Přesto je však součástí našich povinností souvisejících s ověřením účetní závěrky seznámení se s ostatními informacemi a posouzení, zda ostatní informace nejsou ve významném (materiálním) nesouladu s účetní závěrkou či s našimi

znalostmi o účetní jednotce získanými během ověřování účetní závěrky nebo zda se jinak tyto informace nejeví jako významně (materiálně) nesprávné. Také posuzujeme, zda ostatní informace byly ve všech významných (materiálních) ohledech vypracovány v souladu s příslušnými právními předpisy. Tímto posouzením se rozumí, zda ostatní informace splňují požadavky právních předpisů na formální náležitosti a postup vypracování ostatních informací v kontextu významnosti (materiality), tj. zda případné nedodržení uvedených požadavků by bylo způsobitelné ovlivnit úsudek činěný na základě ostatních informací.

Na základě provedených postupů, do míry, jež dokážeme posoudit, uvádíme, že

- ostatní informace, které posuzují skutečnosti, jež jsou též předmětem zobrazení v účetní závěrce, jsou ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s účetní závěrkou a
- ostatní informace byly vypracovány v souladu s právními předpisy.

Dále jsme povinni uvést, zda na základě poznatků a povědomí o účetní jednotce, k nimž jsme dospěli při provádění auditu, ostatní informace neobsahují významné (materiální) věcné nesprávnosti. V rámci uvedených postupů jsme v obdržených ostatních informacích žádné významné (materiální) věcné nesprávnosti nezjistili.

Odповідnost statutárního orgánu účetní jednotky za účetní závěrku

Statutární orgán účetní jednotky odpovídá za sestavení účetní závěrky podávající věrný a poctivý obraz v souladu s českými účetními předpisy a za takový vnitřní kontrolní systém, který považuje za nezbytný pro sestavení účetní závěrky tak, aby neobsahovala významné (materiální) nesprávnosti způsobené podvodem nebo chybou.

Při sestavování účetní závěrky je statutární orgán účetní jednotky povinen posoudit, zda je účetní jednotka schopna nepřetržitě trvat, a pokud je to relevantní, popsat v příloze záležitosti týkající se jejího nepřetržitého trvání a použití předpokladu nepřetržitého trvání při sestavení účetní závěrky, s výjimkou případů, kdy statutární orgán účetní jednotky plánuje zrušení účetní jednotky nebo ukončení její činnosti, resp. kdy nemá jinou reálnou možnost než tak učinit.

Odповідnost auditora za audit účetní závěrky

Naším cílem je získat přiměřenou jistotu, že účetní závěrka jako celek neobsahuje významnou (materiální) nepravost způsobenou podvodem nebo chybou a vydat zprávu auditora obsahující náš výrok. Přiměřená míra jistoty je velká míra jistoty, nicméně není zárukou, že audit provedený v souladu s výše uvedenými předpisy ve všech případech v účetní závěrce odhalí případnou existující významnou (materiální) nesprávnost. Nesprávnosti mohou vzniknout v důsledku podvodů nebo chyb a považují se za významné (materiální), pokud lze reálně předpokládat, že by jednotlivě nebo v souhrnu mohly ovlivnit ekonomická rozhodnutí, která uživatelé účetní závěrky na jejím základě přijmou.

Při provádění auditu v souladu s výše uvedenými předpisy je naší povinností uplatňovat během celého auditu odborný úsudek a zachovávat profesní skepticismus. Dále je naší povinností:

- Identifikovat a vyhodnotit rizika významné (materiální) nesprávnosti účetní závěrky způsobené podvodem nebo chybou, navrhnout a provést auditorské postupy reagující na tato rizika a získat dostatečné a vhodné důkazní informace, abychom na jejich základě mohli vyjádřit výrok. Riziko, že neodhalíme významnou (materiální) nesprávnost k níž došlo v důsledku podvodu, je větší než riziko neodhalení významné (materiální) nesprávnosti způsobené chybou, protože součástí podvodu mohou být tajné dohody, falšování, úmyslná opomenutí, nepravdivá prohlášení nebo obcházení vnitřních kontrol představenstvem.

- Seznámit se s vnitřním kontrolním systémem účetní jednotky relevantním pro audit v takovém rozsahu, abychom mohli navrhnout auditorské postupy vhodné s ohledem na dané okolnosti, nikoliv abychom mohli vyjádřit názor na účinnost vnitřního kontrolního systému.
- Posoudit vhodnost použitých účetních pravidel, přiměřenost provedených účetních odhadů a informace, které v této souvislosti statutární orgán Účetní jednotky uvedlo v příloze.
- Posoudit vhodnost použití předpokladu nepřetržitosti trvání při sestavení účetní závěrky představenstvem a to, zda s ohledem na shromážděné důkazní informace existuje významná (materiální) nejistota vyplývající z událostí nebo podmínek, které mohou významně zpochybnit schopnost Účetní jednotky trvat nepřetržitě. Jestliže dojdeme k závěru, že taková významná (materiální) nejistota existuje, je naší povinností upozornit v naší zprávě na informace uvedené v této souvislosti v účetní závěrce – příloze, a pokud tyto informace nejsou dostatečné, vyjádřit modifikovaný výrok. Naše závěry týkající se schopnosti Účetní jednotky trvat nepřetržitě vycházejí z důkazních informací, které jsme získali do data naší zprávy. Nicméně budoucí události nebo podmínky mohou vést k tomu, že účetní jednotka ztratí schopnost trvat nepřetržitě.
- Vyhodnotit celkovou prezentaci, členění a obsah účetní závěrky, včetně přílohy a dále to, zda účetní závěrka zobrazuje podkladové transakce a události způsobem, který vede k věrnému zobrazení.

Naší povinností je informovat statutární orgán účetní jednotky mimo jiné o plánovaném rozsahu a načasování auditu a o významných zjištěních, která jsme v jeho průběhu učinili, včetně zjištěných významných nedostatků ve vnitřním kontrolním systému.

INTEREXPERT neziskový sektor s.r.o.
Mikulandská 2, 110 00 Praha 1
Oprávnění KAČR 511

Ing. Karolina Neuvirtová, jednatelka a auditorka
Oprávnění KAČR 2176

Datum:	07-06-2024
Podpis auditora:	

10. Rozvaha

Rozvaha

Sestaveno k 31.12.2023
(v tis. Kč, s přesností na celá čísla)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

İÇÖ
68378068

Číslo	Název	Číslo řádku	Stav	
			k 01.01.2023	k 31.12.2023
A	A.Dlouhodobý majetek celkem	001	73 119	69 301
A.I	I.Dlouhodobý nehmotný majetek celkem	002	4 554	4 471
A.I.2	2.Software	004	4 471	4 471
A.I.4	4.Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	006	83	
A.II	II.Dlouhodobý hmotný majetek celkem	010	134 409	133 844
A.II.1	1.Pozemky	011	2 190	2 190
A.II.3	3.Stavby	013	111 558	111 558
A.II.4	4.Hmotné movité věci a jejich soubory	014	17 916	17 471
A.II.7	7.Drobný dlouhodobý hmotný majetek	017	2 646	2 526
A.II.9	9.Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	019	100	100
A.IV	IV.Oprávký k dlouhodobému majetku celkem	028	-65 844	-69 015
A.IV.2	2.Oprávký k softwaru	030	-2 631	-2 843
A.IV.4	4.Oprávký k DDNM	032	-83	
A.IV.6	6.Oprávký ke stavbám	034	-46 455	-48 686
A.IV.7	7.Oprávký k sam. movitým věcem a souborům hm. mov. věcí	035	-14 029	-14 959
A.IV.10	10.Oprávký k DDHM	038	-2 646	-2 526
B	B.Krátkodobý majetek celkem	040	27 357	26 456
B.I	I.Zásoby celkem	041	1 034	1 123
B.I.5	5.Výrobky	046	1 034	1 123
B.II	II.Pohledávky celkem	051	1 175	975
B.II.1	1.Odběratelé	052	301	180
B.II.4	4.Poskytnuté provozní zálohy	055	584	281
B.II.6	6.Pohledávky za zaměstnanci	057	15	8
B.II.8	8.Daň z příjmů	059	275	505
B.III	III.Krátkodobý finanční majetek celkem	071	24 312	23 565
B.III.1	1.Peněžní prostředky v pokladně	072	29	41
B.III.3	3.Peněžní prostředky na účtech	074	24 283	23 524
B.IV	IV.Jiná aktiva celkem	079	836	793
B.IV.1	1.Náklady příštích období	080	516	416
B.IV.2	2.Příjmy příštích období	081	320	377
	AKTIVA CELKEM	082	100 476	95 756

Rozvaha

IČO
68378068

Sestaveno k 31.12.2023
(v tis. Kč, s přesností na celá čísla)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

Položka		Číslo řádku	Stav	
Číslo	Název		k 01.01.2023	k 31.12.2023
A	A.Vlastní zdroje celkem	083	89 930	87 318
A.I	I.Jmění celkem	084	88 488	86 349
A.I.1	1.Vlastní jmění	085	73 119	69 301
A.I.2	2.Fondy	086	15 370	17 048
A.II	II.Výsledek hospodaření celkem	088	1 441	969
A.II.1	1.Účet výsledku hospodaření	089		969
A.II.2	2.Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení	090	1 441	
B	B.Cizí zdroje celkem	092	10 546	8 438
B.III	III.Krátkodobé závazky celkem	103	10 200	8 345
B.III.1	1.Dodavatelé	104	341	501
B.III.3	3.Přijaté zálohy	106	221	271
B.III.4	4.Ostatní závazky	107	0	
B.III.5	5.Zaměstnanci	108	4 851	4 549
B.III.6	6.Ostatní závazky vůči zaměstnancům	109	4	0
B.III.7	7.Závazky k institucím SZ a VZP	110	2 486	2 257
B.III.9	9.Ostatní přímé daně	112	476	386
B.III.10	10.Daň z přidané hodnoty	113	551	123
B.III.17	17.Jiné závazky	120	1 055	48
B.III.22	22.Dohadné účty pasivní	125	215	210
B.IV	IV.Jiná pasiva celkem	127	346	93
B.IV.2	2.Výnosy příštích období	129	346	93
	PASIVA CELKEM	130	100 476	95 756

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Institute of Czech Literature of the CAS
Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1
DIČ CZ68378068 WEB www.ucl.cas.cz

Razítko :

Odpovědná osoba (statutární zástupce) :

PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

Podpis odpovědné osoby :

Právní forma účetní jednotky :

Vědecká výzkumná organizace, právnická osoba

Osoba odpovědná za sestavení :

Lenka Harudová

Podpis osoby odpovědné za sestavení :

Předmět podnikání :

Vědecký výzkum

Okamžik sestavení : 29.04.2024

11. Výkaz zisku a ztráty

Výkaz zisku a ztráty VVI

Od 01.01.2023 do 31.12.2023

(v tis. Kč, s přesností na celá čísla)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
68378068

Číslo	Název	Položka	Číslo řádku	Činnost		
				Hlavní	Další	Jiná
A	A. Náklady					
A.I	I. Spotřebované nákupy a nakupované služby		002	14 385		
A.I.1	1. Spotřeba materiálu, energie a ost. neskl. dodávek		003	4 011		
A.I.3	3. Opravy a udržování		005	1 098		
A.I.4	4. Náklady na cestovné		006	1 271		
A.I.5	5. Náklady na reprezentaci		007	173		
A.I.6	6. Ostatní služby		008	7 831		
A.II	II. Změny stavu zásob vlastní činnosti a aktivace		009	-89		
A.II.7	7. Změny stavu zásob vlastní činnosti		010	-89		
A.III	III. Osobní náklady		013	86 345		
A.III.10	10. Mzdové náklady		014	62 032		
A.III.11	11. Zákonné sociální pojištění		015	19 962		
A.III.13	13. Zákonné sociální náklady		017	4 350		
A.IV	IV. Daně a poplatky		019	3		
A.IV.15	15. Daně a poplatky		020	3		
A.V	V. Ostatní náklady		021	4 026		
A.V.19	19. Kurzové ztráty		025	20		
A.V.20	20. Dary		026	88		
A.V.22	22. Jiné ostatní náklady		028	3 917		
A.VI	VI. Odpisy, prodaný majetek, tvorba a použití rezerv a OP		029	3 818		
A.VI.23	23. Odpisy dlouhodobého majetku		030	3 818		
	Náklady celkem		039	108 486		

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., Na Florenci 1420/3, 110 00 PRAHA 1, Česká republika

Výkaz zisku a ztráty VVI

Od 01.01.2023 do 31.12.2023
(v tis. Kč, s přesností na celá čísla)

Zpracováno v souladu s
vyhláškou č. 504/2002 Sb.
ve znění pozdějších předpisů

IČO
68378068

Položka		Číslo řádku	Činnost		
Číslo	Název		Hlavní	Další	Jiná
B	B. Výnosy				
B.I	I. Provozní dotace	041	97 763		
B.I.1	1. Provozní dotace	042	97 763		
B.III	III. Tržba za vlastní výkony a za zboží	047	912		
B.IV	IV. Ostatní výnosy	048	10 782		
B.IV.7	7. Výnosové úroky	051	998		
B.IV.8	8. Kurzové zisky	052	0		
B.IV.9	9. Zúčtování fondů	053	4 748		
B.IV.10	10. Jiné ostatní výnosy	054	5 035		
	Výnosy celkem	061	109 456		
C	C. Výsledek hospodaření před zdaněním	062	969		
D	D. Výsledek hospodaření po zdanění	063	969		

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.
Institute of Czech Literature of the CAS
Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1
DIČ CZ68378068 WEB www.ucl.cas.cz

Razítko :

Odpovědná osoba (statutární zástupce) :

Osoba odpovědná za sestavení :

PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

Lenka Harudová

Podpis odpovědné osoby

Podpis osoby odpovědné za sestavení

Právní forma účetní jednotky :

Předmět podnikání :

Věřejná výzkumná organizace, právnická osoba

Vědecký výzkum

Okamžik sestavení : 29.04.2024

12. Příloha účetní závěrky za rok 2023

Příloha účetní závěrky za rok 2023

A. Obecné údaje:

1. Popis účetní jednotky

Název: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.

Sídlo: Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1

IČ: 68378068

DIČ: CZ68378068

Právní forma: veřejná výzkumná instituce

Hlavní činnosti: Vědecký výzkum v oblastech teorie a dějin české literatury; v souvislosti se základním zaměřením své činnosti představuje pracoviště současně informační a konzultační středisko v oblasti literárněvědných informací. Vydávání vědeckých publikací, poskytování vědeckých posudků, stanovisek a doporučení, konzultační a poradenská činnost. Uskutečňování doktorských studijních programů ve spolupráci s vysokými školami a výchova vědeckých pracovníků. Rozvoj mezinárodní spolupráce v rámci předmětu činnosti včetně organizace společného výzkumu se zahraničními partnery, vysílání stážistů, výměny vědeckých poznatků a přípravy společných publikací. Pořádání vědeckých setkání, konferencí a seminářů včetně mezinárodních a zajišťování infrastruktury pro výzkum.

Jiná činnost: nemá

Další činnost: nemá

Datum vzniku: 1. 1. 2007

Statutární orgán

Ředitel: PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

Dozorčí rada:

Předseda: Mgr. Ondřej Beránek, Ph.D.

Místopředseda: Mgr. et Mgr. Stanislava Fedrová, Ph.D.

Členové: Mgr. Pavla Machalíková, Ph.D.; JUDr. Jiří Malý; Mgr. Petra Eckert
Nováková

Tajemník: Bc. et Bc. Kateřina Bínová

Rada instituce:

Předseda: doc. PhDr. Lenka Jungmannová, Ph.D.

Místopředseda: PhDr. Michal Přibáň, Ph.D.

Členové: PhDr. Petr Šámal, Ph.D.; Mgr. Anna Gnot, Ph.D.;
Mgr. Magdaléna Jacková, Ph.D.; Mgr. Václav Smyčka, Ph.D. & Ph.D.
PhDr. Tomáš Pavlíček, Ph.D.; Mgr. Zuzana Urválková, Ph.D.;
Mgr. Ivana Taranenková, Ph.D.

Tajemník: Mgr. Martin Lukáš, Ph.D.

B. Zřizovatel:

Akademie věd ČR – organizační složka státu, IČ: 6016517 se sídlem v Praze 1, Národní 1009/3, PSČ: 117 20.

Výše vkladu do vlastního jmění zapsaná do rejstříku:

Není.

Změny a dodatky v rejstříku v uplynulém účetním období:

Nejsou.

C. Účetní období:

Účetním obdobím je kalendářní rok od 1. 1. 2023 do 31. 12. 2023.
Účetní závěrka je sestavena k 31. 12. 2023.

D. Informace o použitých účetních metodách, obecných účetních zásadách:

1) Obecné informace

Účetní jednotka se od 1. 1. 2007 stala samostatným právním subjektem – veřejnou výzkumnou institucí, zřízeným podle zákona č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, § 31, odstavec 5.

Dnem 1. ledna 2007 přechází na veřejnou výzkumnou instituci majetek České republiky, ke kterému měla ke dni 31. prosince 2006 příslušnost hospodaření státní příspěvková organizace, která se mění na veřejnou výzkumnou instituci podle odstavce 1. Aktiva, závazky a další pasiva, příslušející této státní příspěvkové organizaci ke dni 31. prosince 2006, se stávají dnem 1. ledna 2007 aktivy, závazky a dalšími pasivy veřejné výzkumné instituce. Peněžní prostředky, se kterými hospodář ke dni 31. prosince 2006 státní příspěvková organizace, se převádějí na účet cizích prostředků vedený organizační složkou státu, která je zřizovatelem státní příspěvkové organizace nebo plní jeho funkci. Peněžní prostředky uvedené v předchozí větě převedla organizační složka státu bezodkladně na účet veřejné výzkumné instituce.

Příložená účetní závěrka byla připravena dle:

Zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhlášky č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví.

Českých účetních standardů č. 401–414, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, ve znění platném pro dané účetní období.

Účetní metody:

Účetní závěrka je sestavena v českých korunách a údaje v ní jsou vykazovány v celých tisících Kč. Údaje přílohy vycházejí z účetních písemností účetní jednotky (účetní doklady, účetní knihy a ostatní účetní písemnosti) a z dalších podkladů, které má účetní jednotka k dispozici.

K 31.12.2023 došlo k ukončení stávajícího systému využití analytických účtů 5189xxx, kdy z důvodu aktualizace čerpání rozpočtu budou tyto účty přejmenovány a rozšířeny pro věrné zobrazení aktuálních účetních postupů jednotky. Změna systému bude patrná v rozložení nákladových položek ve stávajících i nově využitých analytických účtech.

Účetnictví jako celek je zpracováno v systému iFIS, mzdová a personální agenda je zpracovávána systémem EGJE/ELANOR.

2) Účtování nákladů a výnosů

Výnosy a náklady se účtují časově rozlišené, tj. do období, s nímž věcně i časově souvisejí. Účetní jednotka neúčtuje o tvorbě rezerv.

3) Způsob uplatněný při přepočtu údajů v cizích měnách na českou měnu

Při přepočtu cizích měn na českou měnu používá účetní jednotka denní kurz ČNB vyhlášený v den předcházející pořízení dokladu. Aktiva i pasiva vykázaná v cizích měnách se přepočítávají kurzem ČNB platným k rozvahovému dni.

4) Daň z příjmů

Náklad na daň z příjmů se počítá za pomoci platné daňové sazby z účetního zisku zvýšeného nebo sníženého o trvale nebo dočasně daňově neuznatelné náklady a nezdaňované výnosy.

Daňová povinnost za rok 2023 činí o tis. Kč.

Daňová úspora dle § 20 odst. 7 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů za rok 2023 činila 1000tis. Kč a bude využita ke krytí nákladů na vědecké a výzkumné činnosti.

E. Způsoby oceňování:

Způsoby oceňování, které účetní jednotka použila při sestavení účetní závěrky za rok 2023, jsou následující:

1.1) Dlouhodobý nehmotný majetek

Dlouhodobý nehmotný majetek se oceňuje v pořizovacích cenách, které obsahují cenu pořízení a náklady s pořízením související. Ocenění se zvyšuje o technické zhodnocení provedené na majetku v souladu s platnými účetními metodami.

Drobný nehmotný majetek do 80tis. Kč se oceňuje v pořizovacích cenách a odepisuje se jednorázově do nákladů, dále je veden v operativní evidenci.

Dlouhodobý nehmotný majetek je odepisován do nákladů na základě předpokládané doby životnosti příslušného majetku.

1.2) Dlouhodobý hmotný majetek

Dlouhodobý hmotný majetek se oceňuje v pořizovacích cenách, které zahrnují cenu pořízení, náklady na dopravu, clo a další náklady s pořízením související.

Ocenění se zvyšuje o technické zhodnocení provedené na dlouhodobém hmotném majetku v souladu s platnými účetními metodami. Běžné opravy a údržba se účtují do nákladů.

Drobný dlouhodobý hmotný majetek do 80tis.Kč se oceňuje v pořizovacích cenách a odepisuje se jednorázově do nákladů, dále je veden v operativní evidenci.

Dlouhodobý hmotný majetek je odepisován do nákladů na základě předpokládané doby životnosti příslušného majetku.

1.3) Způsob stanovení reprodukční ceny u majetku

Reprodukční cenou byl oceněn majetek, který účetní jednotka nabyla bezúplatně, např. pozemky, a to cenou stanovenou znalcem.

1.4) Způsob stanovení odpisových plánů pro účetní odpisy

Účetní odpisy vyjadřují trvalé snížení hodnoty majetku v důsledku opotřebení. Při stanovení odpisového plánu se vychází z doby upotřebitelnosti pořízeného majetku. Podkladem pro stanovení doby upotřebitelnosti je zákon o dani z příjmů, který zařazuje majetek do odpisových skupin s pevným určením doby odpisování. Odpisy tedy vyjadřují rovnoměrný podíl opotřebení pro dané účetní období. Předpokládané odpisy majetku pro jednotlivá období jsou uvedena v odpisovém plánu. Odpisování majetku začíná měsícem následujícím po zařazení do užívání. Pozemky se neodepisují. Běžná údržba a opravy jsou účtovány jako náklad běžného období. Majetek byl vznikem veřejné výzkumné instituce převeden předávacím protokolem od zřizovatele.

1.5) Zásoby

Společnost má zásoby vlastních výrobků, které se evidují ve skladu publikací a v konsignačních skladech odběratelů Kosmas, Send, Kat Media a Středisko společných činností AV ČR, v.v.i. Jedná se o publikace vytvořené zaměstnanci společnosti. Zásoby jsou ve výši 1 123 tis. Kč, jsou oceňovány a evidovány v prodejních cenách.

Vzhledem k tomu, že vydávání publikací je v rámci předmětu činnosti výzkumu, nelze odhadnout jejich hodnotu v korunovém vyjádření. Knihy jsou ponechávány na skladě i přesto, že datum jejich vydání je od roku 1993, a to právě pro jejich hodnotu v oblasti teorie a dějin české literatury.

1.6) Pohledávky

Pohledávky se oceňují při vzniku jmenovitou hodnotou, při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou. Při ocenění pohledávek se jejich dočasná snížení hodnoty vyjadřuje prostřednictvím opravných položek.

1.7) Závazky

Ostatní závazky se oceňují při vzniku jmenovitou hodnotou, při nabytí za úplatu nebo vkladem pořizovací cenou.

1.8) Peněžní prostředky

Peněžní prostředky zahrnují hotovost a účty v bankách. Vykazují se v nominální hodnotě.

F. Náklady a výnosy:

Jednotka nemá náklady či výnosy, které by byly mimořádné svým objemem či původem.

G. Odměna auditora:

Celková odměna přijatá auditorem za povinný audit roční závěrky a jiné kontrolní a analytické činnosti činí 65 tis. Kč bez DPH.

H. Vývoj dlouhodobého majetku:

1.1) Vývoj dlouhodobého majetku k 31.12.2023 v tis. Kč

Pořizovací hodnota

	Software	DDNM	Nedokončený DNM	Zálohy	Nehmotný DM celkem
Počáteční stav	4 471	83	0	0	4 554
Přeúčtování					0
Přirůstky					0
Úbytky		83			-83
Konečný stav	4 471	83	0	0	4 471

Oprávky

	Software	DDNM	Nedokončený DNM	Zálohy	Nehmotný DM celkem
Počáteční stav	2631	83	0	0	2714
Odpisy	212	0			212
Oprávky vztahující se k úbytkům		83			-83
Konečný stav	2843	0	0	0	2843
Počáteční stav netto	1840	0	0	0	1840
Konečný stav netto	1628	0	0	0	1628

Pořizovací hodnota

	Pozemky	Budovy	Stroje a zařízení	Inventář	Jiný DDHM	Nedokončený DHM	Zálohy	Hmotný DM celkem
Počáteční stav	2 190	111 557	13 733	4 182	2 646	100	0	134 408
Přeúčtování								0
Přirůstky								0
Úbytky			-444		-120			-564
Konečný stav	2 190	111 557	13 289	4 182	2 526	100	0	133 844

Oprávky

	Pozemky	Budovy	Stroje zařízením a inventář	Jiný DDHM	Nedokončený DHM	Zálohy	Hmotný DM celkem
Počáteční stav	0	46 455	14 029	2 646	0	0	63 130
Odpisy		2 231	1 374				3 605
Oprávky vztahující se k úbytkům			-444	-120			-564
Konečný stav	0	48 686	14 959	2 526	0	0	66 171
Počáteční stav netto	2 190	65102	3886	0	100	0	71278
Konečný stav netto	2 190	62871	2512	0	100	0	67673

1.2) Vývoj nedokončeného dlouhodobého hmotného majetku

Jednotka vlastní nedokončený hmotný majetek v hodnotě 100 tis. Kč. Jedná se o projekt z roku 2018 na střešní nástavbu, který již nesplňuje finanční podmínky v čase a místě obvyklé. Pro nezrealizování projektu bude návrh na vyřazení předán v roce 2024 škodní komisi jako zmařená investice.

I. Názvy jiných účetních jednotek, v nichž má účetní jednotka podíl

Jednotka sama ani prostřednictvím třetích osob nedrží podíl v žádné jiné účetní jednotce.

J. Splatné závazky pojistného na sociálním zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, veřejného zdravotního pojištění a evidované daňové nedoplatky:

	Výše k 31. 12. 2023 (v tis. Kč)
Okresní správa sociálního zabezpečení – sociální pojištění	1578
Veřejné zdravotní pojišťovny – zdravotní pojištění	679
Finanční úřad – zálohová daň	355
Finanční úřad – srážková daň	31
Finanční úřad – silniční daň za rok 2023	0
Finanční úřad – daň z přidané hodnoty	0

Výše uvedené závazky byly ke dni splatnosti uhrazeny.

K. Akcie

Jednotka nevlastní žádné akcie.

L.

Jednotka nemá závazky se splatností delší než 5 let.

M.

Jednotka nemá finanční dluhy neuvedené v rozvaze.

N. Hospodářský výsledek:

Daňový základ byl zjištěn v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění.

Účetní jednotka uplatnila v roce 2023 slevy na dani.

Výsledek hospodaření za rok 2023 v celkové částce 969 tis. Kč.

O. Personální vztahy

Rozbor dle kategorií pracovníků:

Kategorie	Vědecký pracovník	Odborný prac. VaV – VŠ	Odborný prac. – VŠ	Odborný prac. – SŠ	THP pracovník	Dělnické profese
Průměrný přepočtený počet pracovníků	65,62	11,56	16,52	3,25	10,69	0

Průměrný přepočtený počet zaměstnanců: 107,64

Přehled osobních nákladů	Běžné účetní období (v tis. Kč)
Mzdové náklady	62 032
z toho ostatní osobní náklady (OON)	3 525
Sociální pojištění a zákonné sociální náklady	24 313
Celkem	86 345

P. Výše odměn poskytnutých členům dozorčích a řídicích orgánů:

Celková výše odměn vyplacených členům dozorčích a řídicích orgánů za rok 2023 činí 257 tis. Kč.

Q. Účast členů orgánů účetní jednotky a jejich rodinných příslušníků v právnických/fyzických osobách, s nimiž účetní jednotka uzavřela obchodní nebo jiné smluvní vztahy.

člen Dozorčí rady JUDr. Jiří Malý je současně místopředsedou Dozorčí rady a zástupce ředitele ve Středisku společných činností AV ČR, v.v.i.; ředitel pracoviště a člen Rady ÚČL PhDr. Petr Šámal, Ph.D. je členem Rady pracoviště v Ústavu soudobých dějin AV ČR, v.v.i; Tomáš Pavlíček, Ph.D. měl současně účast v Památníku národního písemnictví.

R. Výše záloh závdavků a úvěrů poskytnutých členům statutárních dozorčích a řídicích orgánů:

Celková výše záloh, závdavků a úvěrů poskytnutých členům statutárních dozorčích a řídicích orgánů v roce 2023 činí 0 Kč.

S. Základ daně a využití daňových úlev:

Základ daně byl v souladu se zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů stanoven na 153tis. Kč, byl uplatněn odpočet daně dle § 20 odst. 7 a sleva na dani za zaměstnance se zdravotním postižením.

T. Doplnující informace k Rozvaze a Výkazu zisku a ztráty

1) Významné položky z rozvahy nebo výkazu zisku a ztráty, jejichž uvedení je podstatné pro hodnocení finanční, majetkové a důchodové pozice podniku

Veškeré údaje jsou zřejmé z účetní závěrky.

2) Události, ke kterým došlo mezi datem účetní závěrky a datem, ke kterému jsou výkazy schváleny k předání mimo účetní jednotku

Žádné události významné pro finanční situaci v instituci nenastaly.

3) Doplnující informace k některým položkám aktiv a pasiv

3.1) Vlastní jmění, Fondy

Vlastní jmění, Fondy v tis. Kč.	2022	2023
Vlastní jmění	73 119	69 301
Sociální fond	665	936
Rezervní fond	5 563	6 000
Fond účelově určených prostředků	3 012	3 880
Fond reprodukce majetku	6 130	6 232

3.2) Pohledávky

a) Souhrnná výše pohledávek:

K 31.12.2023 jsou pohledávky ve výši 461 tis. Kč, po splatnosti žádné

b) Pohledávky kryté podle zástavního práva nebo jištěné jiným způsobem:

Nejsou.

3.3) Závazky

a) Souhrn výše závazků:

K 31.12.2023 jsou závazky ve výši 772 tis. Kč, po splatnosti žádné.

b) Závazky kryté podle zástavního práva:

Nejsou.

c) Závazky, které nejsou evidovány v účetnictví (neuvedené v rozvaze):

Nejsou.

3.4) Rozdíl mezi daňovou povinností připadající na běžné nebo minulé účetní období a již zaplacenou daní (je-li rozdíl významný).

Není.

IV. Přehled o přijatých a poskytnutí darech, dárcích a příjemcích těchto darů (významné položky)

Dar na vydání publikace 88 tis. Kč

U. Přehled přijatých dotací v členění na investiční a neinvestiční (v tis. Kč)

Poskytnuté dotace celkem 97 763

Neinv. dotace institucionální 61 889
z toho výzkumný záměr 51 504
dotace na činnost 10 385

Neinv. dotace účelové 35 874
z toho granty GA ČR 11 128
projekty ostatních rezortů 24 746

Investiční dotace 0

3.8) Celkové výdaje vynaložené za účetní období na výzkum a vývoj (tis. Kč)
108 486

V. Přehled o veřejných sbírkách

Žádné veřejné sbírky v roce 2023 nebyly pořádány.

W. Rozdělení zisku popř. způsob úhrady ztráty předchozích let

Za rok 2023 byl kladný výsledek hospodaření ve výši 969 tis. Kč, který bude po odsouhlasení ředitelem ÚČL a projednání Dozorčí radou ÚČL převeden do rezervního fondu.

X. Produkční kvóty a individuální limity

Žádné nejsou.

Datum: 26.04.2024

Sestavil:

Lenka Harudová

Podpis statutárního orgánu:

PhDr. Petr Šámal, Ph.D.

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i
Institute of Czech Literature of the CAS
Na Florenci 420/3, 110 00 Praha 1
DIČ CZ68378068 WEB www.ucl.cas.cz